

SREE
BHAMINIVILASAM

BY
VADDADY SUBBARAYADU

SENIOR PUNDIT, GOVERNMENT TRAINING COLLEGE

RAJAHMUNDRY

FIRST EDITION COPIES 1000

PRINTED BY
S SITARAMIAH AT THE

Desopakari Press

ELLORE.

1902.

COPYRIGHT REGISTERED

Price 10 As.

విచిత్రమైనపాటలు
ఇదివఱకెన్నఁడునువినియుండరు,
ఇకముందిట్టిగ్రంథముదొరకబోదు

పాటలభారతము

ప్రథమభాగము.

వెల 8 అణాలు

మహాభారతములోని ఆదిపర్వము సభాపర్వములోని భారతకథ
న్నియు పాటలుగాను కీర్తనలుగాను చేసి నుసుపైన కాగితముల
మంచిచెచ్చన, స్త్రీలకు సులభముగా బోధపడలాగున గారి ప్ర
గ్రంథముగా ముద్రింపబడి విక్రయమునకు సిద్ధముగానున్నది: యీగ్ర
ములోని ఒక పాటపాడుటకు ఆరంభించినవారు గ్రంథమంతయు
ఠగచదువువరకు విడిచిపెట్టరు. ఈపాటలు చదువుటవలన స్త్రీల
వారిగుండపలసిన పద్ధతులు పతివ్రతాధర్మములు, అనేకనీతులు,
పభీతి, ధర్మచింత దైవమునందును పతులయందును భక్తి మొదలగు
యలవడును. ఈపాటలు చదివిన స్త్రీలనేకులు యీనూతనపాటలపు
కమును చాలామెచ్చుకొనుచున్నారు. వలయువారు

సత్తిరాజుసీతారామయ్యగారు.

ఏలూరు గోదావరిజిల్లా అనివాయవలె;

శ్రీ

భామినీవిలాసము .

ఇ డి

పండితరాజువిరుదాంకితుఁ డగుజగన్నాథకవిచే

విరచిత మయినసంస్కృతకావ్యమునుండి

—శ్లోకాన్త—

రాజమహేంద్రవరమునందలిద్వారతసమువాది

మొదటితరగతిలో భవాభ్యుదయకలాకాలయండుఁ

బ్రహ్మనాంధ్రోపాధ్యాయుఁ

జగు

వజ్రాదిసుఖ్యారాయణుఁ,

తెలిగించినది.

—శ్లోకాన్త—

ఇందుఁ గలవిలాసమున నొకయనుబంధము కూడఁజేరియున్నది.

మొదటికూర్పు 1000

—(0)—

సర్వరాజు శతరామయ్యగారిచే

దేశోపకారిమహాక్షరశాలయందు ముద్రింపఁబడినది

ప ట్టా రు.

1903

రిజిస్ట్రేషన్ కాఫీ = ౪౯౯

వేల రు. 10--0

శ్లోకపత్రిక.

శ్లోక సంఖ్య	అక్షర సంఖ్య	అక్షరము	అక్షరము	అక్షరము	అక్షరము	అక్షరము	అక్షరము
2	20	చ	చ	21	23	చ	చ
3	4	మును	మును	31	1	గానీయ	గానీయ
5	29	సా;	సా	32	20	య	య
6	25	గల	గల	33	5	తుం	తుం
8	1	చింత	చింత	35	11	కక	కక
9	27	యం	యం	37	24	బు	బు
9	8	తె	తె	38	4	క	క
10	13	భవము	భవము	40	8	నం	నం
12	22	యెడ	యెడ	41	14	హ్య	హ్య
14	29	ధూ	ధూ	42	15	గుం	గుం
15	20	లను	లను	44	13	;	;
16	3	జెయిబా	జెయిబా	45	27	శున్	శున్
17	7	దాయ	దాయ	47	28	లిట్	లిట్
18	10	వధ	వధ	48	29	విన్	విన్
19	20	దక్ష	దక్ష	49	26	చున్	చున్
20	24	నేనునటంచు	నేనునటంచు	50	16	దక్ష	దక్ష
21	28	తది	తది	51	7	బు	బు
22	6	య	య	52	9	హ	హ
23	13	స	స	53	20	మును	మును
24	30	మి	మి	54	23	శాంత	శాంత
25	12	మ	మ	55	1	క్ర	క్ర
26	19	ప	ప	56	18	మంధు	మంధు
27	25	ము	ము	57	9	లియ్య	లియ్య
28	20	వా	వా	58	29	మధు	మధు
29	2	కెడు	కెడు	59	13	బుల్లను	బుల్లను
30	15	ము	ము	60	14	నా	నా
31	18	ధ	ధ	61	15	ందు	ందు
32	22	బ	బ	62	19	ందు	ందు

వీధికలోనివి.

పుట	బంధ	తప్పు	ఋప్పు	,,	22	నోకా	కొకా
1	8	చల	చలి	8	20	షక్తి	షక్తి
,,	9	యూరూ	మురూ	9	13	దస్వ	దనస్వ
,,	20	సమ్మ	సమ్మ	,,	23	నినరూ	నినూ
,,	24	యిక	యిక	10	25	తీప	తీప
2	18	య్య	య్య	11	7	తుజ్జ	తుజ్జ
4	18	గొంగ	గొంగ	,,	17	భ	భ
5	15	బునీతు	బునీతు	13	8	తాత్పర్య	తాత్పర్య
,,	21	పునీ	పునీ	14	10	భౌ	భౌ
,,	12	త్రై	త్రై	,,	,,	పపం	పపం
6	21	బంధ	బంధ				

కీ)

ధామినీవిలాసము

౨౩

చండితరాజు బిరుదాంకతులకు జగన్నాథకవివే

వరచితి మయిన సరిష్కృతిచేత్రము నుండి

రాజమహేంద్రనరము నెందుల బరితేయు వారి

మొదటి తరగతి బోధనాస్థాన కవి శాలయందు

బ్రహ్మవాంఛో, పాద్యాయు, పాద

వడ్డోరి సుగ్రామయ్య

తెలిగి పా.

ఇందు గల పాద్యాయుల సముదయ నాక యందు బడి పుట్టిన వారే యున్నది.

మొదటి క-పు 1000

సత్తిరాజు శివరామ అగ్రాధికారి

గోత్రము కారి మునాగియై శాలయందు ముద్రించబడినది

పాద్యాయు, పాద

1902

విశ్వనాథ శాస్త్రి

వెల. కుం.-100

శుద్ధ పత్రిక.

శ్రుట	బంధి	తప్ప	ఓప్పు	అ	అ	లెడు	లెడు
అ	అం	క్రామ	క్రామ	५	౧౫	ము	ము
౩	౪	మునుం	మునుం	५	౧౫	ధ	ధ
౫	౨౯	సా	సా	౩౦	౨౨	ప్ర	ప్ర
౬	౨౫	గిలి	గిలి	५	౨౩	డెడ	డెడ
౮	౪	చింత	చింత	౩౧	౧	గానీయ	గానీయ
५	౨౩	యం	యం	५	౧౧	కన్యా	కన్యా
౯	౮	శ్ర	శ్ర	౩౨	౨౧	య	య
౧౦	౧౩	భము	భము	౪౩	౬	తుం	తుం
౧౨	౨౨	యెడ	యెడ	౩౫	౧౧	కక	కక
౧౪	౨౯	ధూ	ధూ	५	౨౪	బు	బు
౧౫	౨౯	లను	నను	౩౮	౪	చ	క
౧౬	౩	యెజా	యెజా	౪౩	౧౫	గుం	గుం
५	౩	దాయ	దాయ	౪౪	౧౩	?	;
౧౮	౧౦	మధ	మధ	५	౨౩	కున	కున
౧౯	౨౦	దక్ష	దక్ష	౪౬	౧౫	దుఖ	కష్ట
५	౨౪	నేనువలంబుడల	పృథ్విని నేననియె	౪౮	౩	బు	పు
५	౨౮	తది	దిత	५	౯	లా	లా
౨౦	౬	యి	యి	५	౨౧	మును	ము
५	౧౩	పథ	గ	५	౨౩	కాం	కాం
౨౪	౩౦	మి	మి	౫౪	౧౮	మం	మం
౨౫	౧౨	మ	మ	౫౫	౧౩	బు	బు
५	౧౯	ప	ప	५	౧౪	నా	నా
५	౨౫	ము	ము	५	౧౮	ండు	ండు
౨౬	౨౦	వా	వా	५	౧౯	ండు	ండు

సంస్కృతక్షులచరిత్రమును సరిగాఁ దెలియఁజూచుచుగ్రంథము లేదియు లేనియు కాల్పమున భూమినివిలాసకృతికర్తయగు జగన్నాథపండితునికాలఃక్రయదుల నిందు మించుగాఁ దెలిసికొని, యాయనజీవచారిత్రమునుగూర్చి యసంపూర్ణముగా నయిన విశ్వాసపాత్రముగు చరిత్రమును వ్రాయుట నడువరల కొక్కింత సంతోషము గలుగఁజేయకపోదు. హిందూదేశమున బహువిషయములయందుఁ గల్పనాకథలన్నియు యుత్పన్నములయి కాలక్రమమున దట్టుముగా నల్లుకొని విజృంభించి, యుకానోకష్ట దెప్పలేని నిజమయిన చారిత్రమును దెప్పినను దానియందు జనలగు నమృతము గుడురనీయవంత దృఢముగా నెల్లుపాటియున్నవి. ఇట్టివల కాలములో బ్రసిద్ధి నొందినజగన్నాథపండితునిచరిత్రముగూడ నట్టియసంగతపుఁగట్టుకథలకు బుట్టి విల్లయినందున యధార్థముదూఱుమానినది. అయినను దర్పింపితరులనిచే వ్రాయఁబడినగ్రంథము లామూలాగ్రముగాఁ జదివిచూచితమేని నిజమైన తచ్చారిత్రము గొంత సంపాదించుట దుర్లభముకాదు. జగన్నాథకవి గ్రంథరచనయందు విద్యద్వందములో నెంతవఱ్ఱైకొనెనను చాపమాయన వరచించినకబ్బములుమాత్రమంతగాఁ బ్రఖ్యాతి నొందినవికావు. అవి చదివినవారు కొందఱుమాత్రమే కలరు.

ఈపండితుని గురించి యనేకులనేకవిధములుగాఁ గట్టుకథలను లోకమంతట వ్యాపింపఁ జేసిరి. సత్యావస్థయు లెట్లున్నను విమటకు శూత్ర మవి మిక్కిలి మనోహరములు కాఁబట్టి యాయన జీవితమును గూర్చి చర్చింపక పూర్వ మాకథలయందు దనేకులు చెప్పుకొను వాని నిట నుకాహరించుచున్నాఁడు.

(౧) జగన్నాథపండితుఁడు మిక్కిలి ప్రఖ్యాతికెక్కినవాడయి రసకుఁ గల్గెట రాజ్యాధిపతులవలనఁ దగినంతసన్మానము కాని కలిమిన, విత్తార్జనమున కుత్తరహిందూస్థానమునకు వెళ్లి జనుపురపుసంస్థానమున ననేకపండితుల నోడించి యచ్చాస్త్రీ పరిశ్రమముకొఱకొక్క కొత్తయేర్పాటు కావించెను. ఆకాలమును డిల్లీసంస్థానమునుండి విస్తార కాస్త్రీ పరిచయము గలభావ మొకఁడు హిందుఁడు గుఱుటను సంపాదించి తాను వెల్గినప్రదేశములందెల్ల మతవిషయికవాదములు జరిపి వివాదముల నోడించుచుఁ బ్రపంచముందు మహమ్మదీయులతోమే సఖ్యులమని స్థాపించుచుండెను. ఈమఱి వివా

పములను గూర్చియు, కత్తాకూమున కనేమలకు హింసాపండితులు మత భ్రష్టులగు
యందుటను గూర్చియు, మిగుల నాతోచించి జగన్నాథుకవి గట్టి పట్టుదలతోఁదాశో
కసంగత్యగములొసలఁ జాలనేభావ మన్యుతముగా వేర్వేరుగాని మహాప్రక్షయమత్రైంభ
ములను జదివి యాశాఁక శోఁ ప్రసంగము చేసి తుట్టయదకాతనిఁ దనహేతువాదము
చేత నోడించి మహాప్రక్షయదలమునఁ బుట్టిననారి కెట్లుండిన నుండెఁగాక యితరమత
ములకారి నాశ్చింతుటకుఁ దగ్గఁదిశేషమేమియు నీమతమందు లేదని చెప్పి యప్పటి
తుమ్ముదక్రవర్తిని మెప్పించెను. తిమ్మలమున జగన్నాథపండితునియందు మహానుగ్ర
హము గల్గి విశిష్ట యాయనను గూర్చి సానవిద్యారంభనిఁగాఁ జేసికొనియె.

(అ) ఆకాలమున గురువుక్రమతః రాజపుత్రస్త్రియందుఁ గలిగినయధిక సౌందర్య
చేతయును అంగిక యనునొక కుమారుడు గలడు. అమె పరిపూర్ణతాదృశ్య మనోహరుగా
లయు తనకు సహజమైన గృహవికారము లంగురించునప్పుడొక్కనాఁడు, తన తండ్రియ
స్థానముందు నిలఁకుకొనఁజేర్చుచున్నప్పుడు గల మనోభిరూపయావనములనుండు జగ
న్నాఁగుఁడననుహించి యొక్క కున్నాఁడన యలించి తద్దర్శనలాభమున నేత్రసా
ద్యములు నాచుచుకొని జీవించుచున్నాఁడు. కనాఁడు దైవయోగమున దవశోధిక నె
ఱకొనఁజుడు పట్నంబు లరంగక పుష్కలమునొక నన్నాఁగకవిచే పెండ్లియాడవలెను. నేదా
యబీవాహితిగా నుండవలయుననమఁగమున నప్పులుంచుకొనెను. అట్టి నొక్క నిదం
మన నగ్గరుచక్రవర్తియును జగన్నాథునివియ్యుఁ జరంగము నాడుచుండఁ జగవర్తి దప్పి
గొన్ననాఁడయి పోనీయఁడు కొని వెళ్ళుచు నొకానొక యస్త్రయఁబోడి జలపుష్ప మయ్య
నగునాగర్జునునియును కలిసిబంధించుకొని మురిపంపునఁ గొండి వెలియఁ నేగుచుం
డెను. కాపురానగ్రహితిని కొనిపోయి చిక్కచెనమునకు పట్నంబు లభించినను భృంగారుచహి
తులంగా వర్తి గల్గు సుహృది కున్నాఁడుపండితుఁడు లోపన నే యుత్తరించి శ్లోకమును జదివి
నాఁడు.

५१. प्रश्न-१०. निम्नलिखित में से एक प्रश्न चुनिए।

ಕುಸುಂಭಾಕ್ಷರಾ ನಾ ವಿಧೇಃ ನನಾ ನಾ

[illegible]

7) $\frac{1}{2} - \frac{1}{3} = \frac{3}{6} - \frac{2}{6} = \frac{1}{6}$

[illegible]

అంబా గోపాలకృష్ణ శాస్త్రి గారి గృహమునకు వచ్చి ముఖ్యము

అ.క.క. గానం: ౧. మహానాథుని పాదములకు (౧)

గమకములు : పాదములలో గమకములు నాటి

అట్లు చదువఁగానే రసవంత మయిన యజ్ఞాశ్రమకవచమునకు నానందపరవశుం
డయి చక్రవర్తి కపింజాయి నీయిచ్చి నచ్చిన నెద్ది యేనిఁ గోరు మిచ్చుద ననియె. జగ
న్నాథకవి యందుఁబాద నాశుగతిని మరల నీక్రింది శ్లోకములఁ బదివినాఁడు.

శ్లో॥ నయాచే గజాళిం నవా వాజరాజిం
నవత్రేషు చిత్తం మనీయం కదాచిత్
ఇయం సుస్తనీ మస్తకస్యస్తకంభా
లవంగీ తరంగీ దృగంగీ కఙ్కతు ॥

శ్లో॥ యవనీ నననీతకోములాంగీ । శయనీయే యది లభ్యతే కదాచిత్
అననీతల మేవ సాధు మశ్యే । నవనీ మాఘనీ వినోదహీతుః ॥
భుజంగ ॥ తురంగంబులం గోరఁ; దుంగేభసంఘా
దరం బొంద ; యాచింప ద్రవ్యంబా; శేత
త్కురంగీదృశం, తోయకుంభోత్తమాంగన్
నరీంతున్ లవంగీన్ నసంప్రాయభంగీన్ ॥

కం॥ ననీతమృగులతను నీ । యవనీమణి యున్న నాశయనమం నలనాఁ
డవనీతలమే మేల్ ; మా । ఘనవి పని వివోదహీతుకం బని తలఁపన్ ॥

అని పలుకుఁగాఁ దాను స్వప్నమందయినఁ దలంచుకొనియిట్టివిపరీతపుఁ గోరిక
కాచక్రవర్తి యడ్డుతవిపాదగోచరుండయి తనవాద్యానము దప్పలేక యప్పండితునితో
నీవు మాతో, బాత్తున భుజించితెవేని గవ్యవిత్తునని యుత్తరంబిచ్చెను. జగన్నాథకవి ల
వంగికయందలివెఱాహంపుఁబారవశ్యంబున జాలిబహిష్కరణమున కయిన వెనుకఁ దీయక
చక్రవర్తితో సహపంక్తిని వింగారగించెను.

(3) ఈపండితుఁడు డిల్లీచక్రవర్తి యాస్థానమున నున్న కాలములోఁ జేబ్రోకమహా
రాజు తనసభయందు పండితుఁడుగా నుండుమని యీయిన కొకబాలు వ్రాయఁగాఁ
గవి దానికిఁ బ్రత్యుక్తరముగా నీక్రింది శ్లోకము లిఖించి పంపెను.

శ్లో॥ నిల్లీశ్వకోవా జగదీశ్వరోవా
మనోరథాన్ పూరయితుమ్ సమర్థః
అన్యైశ్చస్యాస్త్రైః పరిచీయమానం
కాకాయవాస్యా ల్లనణాయవాస్యాన్ ॥

క॥ కోరికలను బూరించెడు । వారొకడిల్లీశ్వరుండుఁ బరమేశ్వరుండే
భూరతుణు లెతరు లిడునది । మారావునకొనొయున్న కోసరమానో ॥

(౪) జగన్నాథపండితుఁ డొకనాఁడు కారదాదేవి నారాధింపఁగా నాదేవిప్రశ్న
తొంబయి యీక్రింది శ్లోకముచే నాయును నాశిర్వదించినది.

శ్లో॥ ఆకురుదేశం విచరే మాకురు పరవాదినిర్జయే శంకామ్

స్త్రీకురు పరమేశం మీ వ్యాకురుభోవత్స ! కాస్త్రాణి ॥

కం॥ ఆకురుదేశము దిరుగుము; ! లేకువ పరవాదినిర్జయితి బారయకు; నా

యేకవరంబును జేకాను; ! వ్యాకృతి గావంపు కాస్త్రాఫణితికి వత్సా ॥

(౫) ఆధునిక ప్రసిద్ధతైయాకరణుడైన నాగేశభట్టాచార్యు నుపాఖ్యాయుడగు
హరదీక్షితుఁడు చక్రవర్తి కడ నేదేని బహుమానము పడయఁ గోరి యొకప్పుడు డిల్లీ ప
ట్టణమునకుఁ బోయి పాదుషాను సంవర్షింపక మున్న పండితరాజును గలసికొని వ్యాక
రణశాస్త్రమున నీతొఁబ్రభునన్నిధిని బ్రసంగింపఁ గోరుచున్నాననెను. అందుకు జగన్నా
థకవి యంగీకరించి 'తేష్టదర్శకులకు విచ్చేయుమని చెప్పెను గాని వ్యాకరణశాస్త్రముం
డు హరదీక్షితుఁడు తనకంటె నధికుఁడని తెలిసినవాఁడుగాన ముఖసటిదినమునఁ బానో
క మంత్రపుఁగడియమును గురించి సభకుఁబోయి యాత్రొత్త పండితుఁడు రాఁగానే
యామునను బ్రేమగలవానివలె గాఢముగాఁ గొఁగించుకొనెను. అందువలన పెంటనే
యతనికొకవిధమయిన ఋద్ధిమాంష్యముసంభవించి ప్రసంగారంభముననే హరదీక్షితుఁడు
పరిహాసాస్పదములయిన ప్రశ్నోత్తరములకు దిగినవాఁడయి తుదకు నలువురలో నవమా
నపడి యింటికిఁ బోయెను. ఆయన యంతటి పరాభవము రావలసినవాఁడు కాఁడు గా
వున నాతయెల్లఁ గన్నువొరయక విచారించి ప్రతివాదిజయమునకుఁ దిగినసాధనము తన
కు సమకూఱనియెడల నాఁటిరాత్రి పౌణిణత్యాగముఁ జేయువాఁడుగాఁ బ్రతిజ్ఞచేసికొ
ని భక్తిపూర్వకముగా నిష్ప్రదేవతనారాధింపఁగా నాదేవత యానిం దత్కీలకము దలి
పియ్యూఱుపించి ప్రతిక్రియను బ్రసాదించెను. మఱునాఁడు మరల మధయపండితులు స
భకుఁ దెచ్చిననప్పుడు మామోపాయము పనిచేయనందున హరదీక్షితునకే గెలుపుగలిగె
ను. అయినను దొలునాఁడు గలిచినాఁడు గావునఁ బండితరాజు హరదీక్షితునిచేఁ బరా
జితుఁడు గాఁడని సభ్యులెల్ల మధ్దోషించిరి.

(౬) పండితరాజు తనపరువపుఁ బ్రాముమంతయు హాయిగా డిల్లీశ్వరుని సంస్థాన
మందు యవనననితతో వెళ్ళఁబుచ్చి తుట్టతుదకుఁ దవచరిత్రనుగూర్చి పశ్చాత్తప్తఁడయి
తనయాయుశ్యము నక్కడఁ గడపవలయునని వారణాసికింబోయెను. అప్పు
డు శ్రోత్రియశ్రీమంధగు నప్పయదీక్షితుఁడు తత్పుణ్యక్షేత్రమునకు యాత్రవచ్చి యొ
క్కనాఁటిను భాష్కర్మమును జగన్నాథకవిని జూడఁబోఁగా నలెఁదాకాలమున యవని

యువతితో నేకశయ్యనుబవ్వలించి కానబడియె, అప్పు యోశీతుడందునకతివిస్మయముగ
తానాతని నెఱుంగ నట్లుగా నభివ్రంతుచును నీక్రిందియర్థశ్లోకమును జదివెను.

శ్లో॥ కిం నిశ్చకం శేష శేష వయసః సమాగమతో మృత్యుః॥

శే॥గీ॥ ముగిసె బ్రాహ్మణము మృత్యువు మెగిసె నకట !

యోట లే కిప్పుడా నిద్ర యోరిజీవ ! "

అదివిని పండితరాజు శయ్యదిగి యప్పయ్యోశీతున కడురువోయి తోడితెచ్చుచు
శ్లోకార్థమునీక్రింది విధమునఁ బూరించెను.

శ్లో॥ అథవా శుఖం శయ్యాథా నికశ్చే బాగర్తి బాహ్మవీ జననీ ॥

శే॥గీ॥ అయినఁ గొదలేమి నిమగింపు మాద మఱచి

కడనె యున్నది తల్లి గంగాభవాని ॥

(2) కాశీపట్టణములోని దివ్యాంగు లందఱును జగన్నాథుని వ్యోక్తమములను మ
న్నించి యాయనకు శులములోఁ గలుపుకొనుటకు నిష్టపడిరి గాని తనకుఁ బ్రాణాపయ
యిన అవంగిని దొఱుగుట కంగీకారము లేనందునఁ బండితులు చెప్పిన పద్ధతుల యంత
ద్వారానికని బండితరాజు సప్తగిరిచినాఁడు కాఁడు. యశనీసంపర్కము గలిగి యుండుఁగా
నీతనిఁ బునీతునిఁజేయుట యనుకూలపడనందునఁ బండితరాజు చెప్పినపద్ధతులలో నెఱ్ఱ
నికని బండితులును సమ్మతించినవారుకారు. అనంతర మొకనాఁడు బగన్నాథపండితుఁడు
అవంగియుం దానుఁ గొండొక గంగాఘట్టమునందుఁ బయి మెట్టునఁ గూరుచుండి యా
పవిత్రవాహినిని ధ్యానించి శ్లోకరూపముగా స్తోత్రము చేసెను. ఆఘట్టమున నేఁబడి రెం
డు మెట్లు కట్టఁబడి యున్నవి. ఆశుభారిను బండితరాజు చదివిన ప్రతి శ్లోకమునకును
గంగాదేవి యుప్పొంగుచు శ్లోకమున కొక్కసోపానముగా నేఁబడిరెండు శ్లోకములకే
బడిరెండు సోపానములును దాటి వచ్చి వారల నిరువురను దాటి పునీతులను గానిం
చెను. వారిరువురు గంగలో మునిగి యదృశ్యులయిరనియుఁ జెప్పట గలదు. పండిత
రాజు రచించిన యాయేబడిరెండుశ్లోకములస్తోత్రముఆగంగాలహరి యనుపేరితో
హిందూదేశమందంతట సాధారణముగాఁ బాఠముచేయుటకుచున్నది.

జగన్నాథపండితునిఁగూర్చి పూర్వోక్తప్రకారమున ననేక కథలు లోకమంతట
వ్యాపించియున్నవి. అయినను వాని నున్నవిధమున నమ్మటకుఁ గొన్నిచోట్ల నవకాశము
లేదు; కావున నం దెంతవఱకు సత్యమున్నదో విచారితము. ముందుముందు వెల్లడి కా
గల యాయనతండ్రిగారిజీవితవిట్టియు, నాడీ భేదమును బట్టియు మఱకొన్నియులెఱాంశ
ములనుబట్టియుఁ జూడఁగా నీపండితుఁడు మనగోదావరిమండలమువాఁడనియుఁ జిరకా

లమత్తరహింసాస్థానమున వసించినాడనియు మాధుగుచున్నది. పారసీ భాషయందీ యనకు విశేషప్రశంసలు గలదన్నమాట నవ్వువచ్చును. సగము సంస్కృతముతోను సగము పారసీతోను నీయనరచించిన శ్లోకము లనేకము లున్నవనియు విశేషించి పారసీ భాషయందలి యొకానొక జ్యోతిశ్శాస్త్రగ్రంథమును సంస్కృతములోని కీమున మాట్టినాడనియుఁ జెప్పచున్నారు. ఈ భామినీవిలాసము కడపట, నీయనపూర్వకయస్సంతియు డిల్లీచక్రవర్తియాస్థానమునఁ గడపినట్లు తెలియ వచ్చుచున్నది గాన, సంస్కృత భాషా పోషకు లని ప్రసిద్ధి గాంచిన పాదుషాలలో నెవరో యీయనయందు విశేషాభిమానము వహించియుండవచ్చును.

రెండవప్రవాద మగృహచక్రవర్తితో సంబంధము కలిగి యున్నది. ఆచక్రవర్తిని గూర్చి యేస్వల్పాంశమును గూడ విడువకుండ వ్రాసిన “యైనయాగ్వరీ” యనుచరిత్రములో నీపండితుని ప్రశంసగాని అవంగికసంగతిగాని గానరాదు. మహమ్మదీయుఁ డయిన యగ్వరచక్రవర్తి తనకొమార్తె నొకవైదికబ్రాహ్మణునకిచ్చి పెండ్లి చేసినమాటయే నిజమైనపక్షమునకుఁ దచ్చరిత్రములో గ్రువ్వవలసినవిషయరత్నములయందొలెకు మించిన విలువగలది చరిత్రకారునకు నే లొక్కడ డుండ దని నిశ్చయముగా వక్కాణింప వచ్చును. మఱియు మితి మీతిన రాణివాసముగల మొగలాయిచక్రవర్తి కూర్చుంటుండ కలశమును దలమీఁదఁ బెట్టుకొని కొలువుకూటములోనికి వచ్చినదని చెప్పమాటయందు విశేషముగ లవారి కెవ్వరికి విశ్వాసము పుట్టదు! మహమ్మదీయ ప్రభువులలో హిందువులకు మిగుల ననుకూలఁ డయినవాఁడును వారిచే నెచ్చుగ మెచ్చఁ బడినవాఁడును నగ్వరచక్రవర్తి గావునఁ దమకుఁ బరిచిత మయినవేరు, పండితరాజు నాదరించిన చక్రవర్తికి మనచారాళోపించి యుండురు. ఇంతియ కాని యీపండితునకును నగ్వర చక్రవర్తికిని లేకమును సంబంధము లేదు. యీకథలో నతికి యున్న శ్లోకములు పండితరాజు రచించిన యే గ్రంథము నందును గాన రా వని రత్నార్చిత్య విశేషయందు నునుచుట నొకానొక ర నుమానించుచున్నారు; కాని వారి కట్టియమమానము పుట్టవలసినపని లేదు. వాఁడుభారా శ్లోకములు లోకమందే పొక్కిరి యుండును గాని గ్రంథములయందు దప్పడు నిమిడి యుండవు.

విమర్శించి చూడఁగా నీకథ యంతయుం గేవల కల్పిత మని చెప్పటకంటెఁ గానంత లేనిదీ గంపంత కా దనులోకోక్తిని బట్టి జగన్నాథ పండితునకు యవనీ సహవాస మున్న దనియే తలంచుట మంచిది గాఁ దోచుచున్నది. ఈ భామినీవిలాసమందలి కరుణవిలాసము సర్వము నీకవికిఁ దట్టస్థించిన జాయావియోగముఃఖముననే ప్రకటింపుచున్నది గదా! మహమ్మదీయ చక్రవర్తిగారి దివాణము నాశ్రయించి యున్న యీ

మూడవశ్లోక జగన్నాథ పండితుని ప్రభుభక్తిని నూదించుచున్నది. కనుక న
దొనిని విశ్వసించుటకుఁ బ్రమాణాంతర మనావశ్యకము.

నాలుగయిదు కథలు పేరువాదమున కందక కేవల విశ్వాసముమీఁద వ్రేలా
డుచున్నవి. దేవతాసాక్షాత్కారాదులయందు నమృతము గలవాలే కాని లేనివారు వా
నివరగాఁ బాటి నేయరు. ఈ రెంటిలోఁ గడపటి దానియందు నాగేశభట్టనునొక నా
మము వినఁబడుచున్నది. నాగేశభట్టనువలెఁడు జగన్నాథపండిరవిరచిత మయినరస
గంగాధర మనునలంకారకాస్త్రమునకు గురుమర్తప్రకాశ మను వ్యాఖ్యానము చేసి
యున్నాఁడు. ఆవ్యాఖ్యానముపేరిఁబట్టి యాలోచింపఁగా నాగేశభట్టనువలెఁడు హ
రశీతునకుఁ గాక జగన్నాథపండితునకే శిష్యుఁడేమోయని తోచుచున్నదిగాని ర
వ్యాఖ్యానముఖిల్లకమున నెత్వాగంగాధరం మర్తప్రకాశం తనులేగురు,, మునియు
న్నందున నందులకు మరల సందేహముగలుగుచున్నది హరశీతారులకాలనిర్ణయ
మును గుఱించి ముంబాపురప్రకటితసంస్కృతభామినీ విలాసమునందలి యాంగ్లోభా
షాలిఖిత పీఠికయందు నధికముగా వివరింపఁబడి యున్నది. వలయువా రందుఁ జాచు
కొనునది.

ఆటవకథవిషయమున—

కా. జల్లింఁచెం గడకళ్ళ కాస్త్రములు; నిష్కా సల్పె నిత్యక్రియల్ ;

డిల్లినల్లభుపాణిపల్లనమునక లేఁబ్రాయముంచెఁ; గడుక

డుల్లక వాసన నియ్యడక మధురయందుం గొల్పు గోవిందు; హా

యల్లోకంబుగఁ జేసెఁ బండితసమూహోత్తంసుఁ డన్నింటినికా ॥

అను భామినీచతుర్థవిలాసపద్యమునందుఁ బండితరాజు తనయంత్యజినములను
మధురయందుఁ గడపినట్లు కవఁబడుచున్నను వారణాసియందు వసియించినాఁడని చె
ప్పటకుఁగూడఁ గారణమున్నది. శ్రీ శ. 1687సం॥ ప్రాంతమున నుప్రసిద్ధుఁడైయున్న
ట్లు లెంచఁబడిన ద్రవిడపండితుఁ డప్పయ్యశీతుఁడు పండితరాజున కక్కాలముగఁబ్ర
లిపక్షిగ నున్నహఁడు ॥ నేదం రూపకం, రూపకేచ బింబప్రబింబభావోన్మాదీకే
నాప్యాంకారికంమన్వేనప్రతాపిత్సర్వర్తవసక్తి రత్రచ్ఛేనెన,, అని రసగంగాధ
రరూపక ప్రకరణము. నీర్వశ్రవణోలంబకర్ణస్యద్రవిడ స్యాప్యశీతస్య అని పయివా
క్యములొసమటకు నాగేశభట్టవ్యాఖ్యానము. పండితరాజున కప్పయ్యశీతుఁడుప్ర

తపశ్శయనటకుఁ బూర్వోక్తసంస్కృత వాక్యమేసాక్షి. ఇట్టిస్థితిలో నీపండితు లిరు
వురును గథలోఁ జెప్పఁబడిన చొప్పున నెప్పుడయినఁ గలసికొనిరాయను బయలుమే ప
రిమనందిగ్ధము. ఇంక శ్లో॥ కింనిశ్చంకంకేషే (ఋగి నెఁఁఁబ్రా)యము ఇత్యాదిదానితెలుఁగు)
అను నార్యను వారిద్దఱును గలిసి చెఱిసగము రచియించిరను విషయము చెప్పవలసిందే
మి ఇందియగాక యీశ్లోకము రసగంగాధరమున నాత్మేపప్రకరణమునందును గానవ
చ్చుచున్నది. దీనంజేసి తదార్యయం దప్పఱుదీక్షితునకు భాగమియ బొద్దిగ నే వలను
పడుదు. ఏమనఁగా జగన్నాథపండితుఁడు తనరసగంగాధరమునందు.

శ్లో॥ నిర్భయ మాశన ముదాహరణానురూపం

కాన్యంమయాత్ర నిహితం నపరస్య కించిత్ ;

అభ్యాయతే సుమనసాం మనసాపి గంధః

కస్తూకాజననశక్తిమతామృగే॥

దీనికఁజెలుగు

చ॥ కొననిటఁ గొంచె మేనియు నొకొండు రచించిన దాని; నే నె నూ

తనముగఁ జేసి యుంచిరి నుదాహరణాను గుణంబుఁ గాన్యముక ;

మనసున నైన మూరుకొనునా నుమనస్సులతావిఁ గన్తుకిం

జననము నొందఁ జేయుఁగను జాలుమృగంబు జగంబులోపలక ॥

అని గొప్పప్రతిజ్ఞ చేసికొన్నాఁడు. కంఠోక్తిగాఁ దెలియవచ్చుచున్న యీప్ర
తివకు విగుర్ధముగాఁ బుక్కిటిపురాణమును విశ్వసించుట వివేకపక్షము గాదు.

కడపటికథయందుఁ బర్యవసానము రెండంశములుగాఁ జేలుచున్నది మొదటి
ది జగన్నాథపండితుఁడు జాతిబహిష్కృతుఁడయ్యె ననుట. రెండవది గంగాస్తవము
గావించి యానెంటనే లవంగి తోడ నాతిఁడు గంగలో మునిగి యదృశ్యుఁడయ్యె న
నుట. ప్రథమాంశమును గుఱించి కొందఱుభిప్రాయ మేమనఁగా గంగాలహరియం
దలి కొన్ని శ్లోకములు ముఖ్యముగా ౬, ౨౦, ౩౦, ౩౬, ౩౭, ౩౯, ౪౬, ౪౭ సంఖ్య
లు గలవి, రెక్కింపున మెఱుఁగువెట్టునట్లు కనఁబడుచున్నవిగాని యవియొక పృమాణము
కానేరవు. అంతిః స్మృతు దీనముగా ననేకపులు స్తవములను జేసియున్నారు. అనున
దిగా నున్నది. అయినను,

చ॥ భవ మనుపాదునూలేఁడి బాముల నొంచెడు నన్ను నీగతిం

దవున్ యుపేక్ష నేయఁ గడుజావరుణాలయ ! శాం! తొల్లిన్
వనన మొనర్ప వెట్టు లకటా ! ప్రకటాఘను బింగళాఘటా
రవనర, దుష్టవర్తనుని భ్రష్టు నజామిశభూసురబుచ్చుకా ॥

భామ. శాం. ౧౨.

అను నర్థముగల మూలశ్లోకమును జగువునప్పుడు తత్కవి తిన్నను దనలవంగిక
నుబాసులం జేయు మని భగవంతుని గూర్చి మొట్టమొట్టమొదట లెవరు తలంపకుండు
రు? ఇట్టిస్పార్థవము వేటొకరిది మనము వినము. ద్వితీయాంశము కేవలము విశ్వాసాన
ర్థముగానున్నది. కొందఱు చెప్పెడులాగునఁ బండితరాజు నిజముగా గంగాలహరి ర
చించిన శోడశే గంగాప్రతేజ మయిన పక్షిమునఁ దదనంతర మాయన వేటొకఁగం
భము విర'ంచుట కవకాశము గలుగదు గదా! ఈింది యంశమును బట్టి విచారిం
పఁగా గంగాలహరిఁ దరువార నాయన తనకృతుల నన్నిట నుత్కృష్టతమ మనఁదగిన
రసగంగాధర మను నలంకారశాస్త్రమును విరచించి నట్లు కనుపట్టుచున్నది. ఆగ్రంథ
మునం దన్వయప్రకరణమున.

‘ఉదాహరణ మమృతలహర్యాభ్యే ముదీయే గంగాస్తవే—

శ్లో॥ కృత్కుక్రాహాహూ నథ సుపది సంతస్తు మనసః

సముదధర్తుం సంశి శ్రీభువనతలే తీర్థనివహః

ఆపిప్రాయశ్చిత్త ప్రసరణపథాతీతవరితా

నరా నూరికర్తుం. త్వమివ జనని త్వం విజయనే॥

(నైసంస్కృతమునకుఁ జెలుఁగు)

మదీయ మగునమృతలహర్యాభ్య గంగాస్తవమునం దుదాహరణ మని

చక్రప్రసరితి శూత్రపాఠక సమాహము లుచ్చరికించు వారలన్

మనుపఁగ నున్న తెన్ను భువనత్రితయంబునఁ దీర్థస్థానముల్;

జననిరొ! నీకు నీవెగుమి సాటివ్వినివృత్తిమాన్గదూరవ

ర్తనములు గల్గుమర్త్యసముదాయము నైనను నుద్ధరింపఁగన్॥

అనునర్థమిచ్చుపయిశ్లోకమును జేర్చియున్నాఁడు. గంగాస్తవమునకుఁ గడప
టిదయిన

శ్లో॥ ఇమాం నీయూషణహరిం జగన్నాథేన నిర్మితం

యః పరేనైవ స్య పరస్య చాయం తే గుణసంపదః॥

అనుశ్లోకమునందుఁ జెప్పఁబడినచోప్పునఁ దద్ద్రంభమును వీయూషలహరియనవలసియుండఁగా నీయనన్వయప్రకరణమునఁ నెమ్మతలహర్యాభ్యయని యుండుట లేఖకా తిప్రమాదముగాఁ దలంప నయ్యడిసి. పండితరాజు రచియించినది యమ్మతలహరియని నేటికొకటి యున్నది. అదియమునాస్తనముగాని గంగాస్తనముగాదు. ఉదాహృతశ్లోకము గంగాస్తనమునందుఁ గానఁబడుచున్నది. పీయూషలహరిలోని ప్రతిశ్లోకమునకును గంగ యొప్పించుచు వచ్చెననుమాట తల్లహరిమాధుర్యాతిశయ ద్యోతకముగు నతుక్తినిగా వివక్షలులు భావించుకొందురుగాక.

కథలవిషయ మిట్లు ముగిసినది గనుక నిటుమీఁదటఁ గాలనిర్ణయము చేయవలసి యున్నది. అందును గుఱించి నిర్ణయవాదముగా నిశ్చితాభిప్రాయ ముచ్చటకు జగన్నాథ పండితుఁడు రచియించిన గద్యపద్యములే సిద్ధముగానున్నవి. కాఁబట్టి వానినీక్రిందవ్రాయుచున్నాను.

౧ శ్లో॥ సురాణా మరామా దిహర్షుశితి ఝంఝానిలహతాః

పతేయుః శాఖీంద్రా యది తదభిలో నందతి జనః

॥ మేభిర్వాకార్యం కవచం వివేకేనవికలై

శ్చిరంజీవన్నాస్తా మధిధరిణి దిగ్గీనరపతిః॥

రసగంగాధరము. ఆత్మేపప్రకరణము.

౨ శ్లో॥ సృష్టస్సృష్టికృతా పురాతన పరిత్రాతుం జగన్నందలం

త్వం చందాతప నిర్దయం దహసి యజ్ఞాల్పాజటాలైశ్శక్తైః

సంరంభాదుణలోచనో రణభువి ప్రస్థాతుకామోఘనా

వానీమో భవతా నరూత విదితో దిగ్గీధరావల్లభః॥౪.౧౦. ప్రతిప్రకరణము.

౩ శ్లో॥ మాహాత్మ్యైశ్చ పరీవధి ద్విజగృహం గంభీరతయాః పితా

రత్వానా మహామేక ఏనభుః సే శోవాపశో మాదృశః

ఇశ్యేనం పరిచింత్యమాస్త సమాసా గర్వాంధతారంగమో

దగ్ధాశ్చే భవతా సమా విజయతే దిగ్గీధరావల్లభః॥౪.౧౦. ప్రతిప్రకరణము

౪ శ్లో॥ అనుకూలభావ మథవా పరాజుఁ ఖల్వేం సప్రావసరలోకే

అన్యోన్యవిహితమంత్రో విధిదిగ్గీవల్లభో వహతః॥౪.౧౦. పహోత్తిప్రకరణము

౧. గ॥ మూర్తిమతేన నవాభాసఫభానమః॥ ప్రసాదేన ద్విజగలనేవాహేవాకివా
జ్జనఃకాయేన మాధురకులసముద్రేందునా రాయముకుండే నాదిష్టేన సా
ర్వభౌమ శ్రీశహజహం ప్రసాదాధిగతపండిరాజపదవిరాజితేన త్రైలింగకు
లావతంసేన పండిత జగన్నాథేనాసఫవిలాసాశ్లేయ మాఖ్యాయికానిరమా
యతః. ఆసఫవిలాసపీఠిక.

౨ శ్లో॥ శ్యామం యజ్ఞోపవీతం తనికిమితి మమీసంగమా త్కుత్రజాతః
సోయంతితంతుక న్యాపయసి కథమధూ తుజ్జలం కజ్జలాక్రం
వ్యాకుప్య న్మూరసేత్తితిరమణ విప్రత్తోణిభిష్టిత్తలాక్షీ
లక్షాక్షీణాశ్రుధారాసముదితసరితాం సర్వతస్సంగమే॥ ఉత్తర ప్రకరణము

౩ శ్లో॥ భూమినా భవహేబుచిన భవతేస్తుల్యో గణానాంగణై
రేతద్భూత భవప్రపంచవిషయే నాస్తీతి కిం బూనినుహే
ధాతానుతినకారజైర్యది పునస్సృష్టిం నవాంభవయే
న్నస్యాదేవ తథాపి తావతిలాతేనందకానో నరః॥ ఆసవ ప్రకరణము.

పైసంస్కృతమునకుఁ జెలుగు

౧ వ॥ ఆమరారామమునండి క్రిందఁబడఁగా నత్యుగ్ర రుంఝూహత
ద్రామరాజంబులు సంసేసింతురు జనుల్ తోరింబుగా; నైన లా
భ మదేమి యుకఁగా! వివేకవికలత్వం బొందునవ్వానిచే
క్షును దిల్లీనర నాథచంద్రుఁడెలమిన్ జైవాగ్యకుండయ్యెనన్॥

౨ శా॥ సాలింపం గదరా ధరావలయుమున్ భానూ! నినుం జీసె న
న్నాశీకాసనుఁ డేర్చు నిర్దయతః జండత్కైర్గరజ్వాస; ను
ద్వేలాటోపత రక్తనేతుఁడగుచుం దిల్లీక్షమాన్లలభుం
దాలంపుందమి బైలుడేలు నను టీవాలింప వేమా కటా॥

౩ శా॥ మాహాత్మ్యంబున కెల్ల; లోఁతునకు ధామంబున్, లిన్ రక్షసం
దోహంబులెకు; మాచ్యుగండు జగముండుం గల్లునే యన్యఁడం
చూహంజేయుచు దర్శదాంధుఁడవు గా కొక్షీరవారాళ; ది
ల్లీహంపీఠవరంస మ్మట భవల్లీలన్ బ్రసిద్ధిలెడున్॥

౪ శా॥ దిల్లీలభుండుచు విధి యెల్లపు డన్యోన్య మనీ విహితమంత్రిత వ

రిల్లమ నుముఖత నిముఖత | యిల్లమలయెడ ఎవీంరు రిచ్చు గూడన్
 ౫౫॥ మూర్తి మూలంబగు నవా భాసపు భాసముః ప) సాదంబు వాఁజనువాఁడు, ద్వి
 జనుల నేవాచేవాఁక వాచ్చుఁకాయెందు, మాఘరఖలసముద్రుండు, రాయ
 ముఖంబుం డానతీయ, సార్వభౌమశ్రీశహజహంప) సావాధిగతిపండితరా
 జపదవిరాజితుడు శ్రీలింగమలావలంబుండునగు పండితజగన్నాథు
 లే నాసభవీలాసాఖ్య మాయాఖ్యాంబుక నిర్మింపబడియె.

౬ ఉ॥ జన్మకమేల నల్లనడఁజాల? మషీయులి; కేడఁ గల్గె! కెం
 తచ్చులకన్నె తోయుముఁ; దజ్జలమం దెటుకజ్జలాప్తి? య
 పృథ్వీతమారదీననరపాలరిపుక్షిగిపాంగనానివా
 ల్లత్తులఁ గాటునీరు పెనుగాలులై ప్రిహించి కూడున్ ॥

౭ కా॥ ఖ్యాత్యోప్యో! శహ బనీష! సుదంసూత్రంబున్ బోల ని
 శ్చేత్యుశ్శోభనప్రపంచమున లే దెంచంరు వాక్యోన్యతే
 లా! తా నూతనకారణంబుల నవంతృప్తి భావించినవ
 థాల్మం దప్పదు నైత ముండఁడు నుమిత్యుక్త్యుక్తః దెన్వం దెదన్ ॥

|| నూతన్తీ మహత్తుశుజహంగీర్, || శహబన్తీక్ మహత్తురుషా జహాన్, ||
 ముందరి వరుసగా జహంగీరునకును యజహానునకును బూర్ణ నామములు. ప్రస్తుతము దాహ
 రించుటకు దొరకలేదుగాని పండితరాజు యజహానునకుండులెదరుమారుఁడగుదారాను
 కానుబాగిడుచు జగదాధిరణమును చిన్నక్కయెకటి రిచియించియున్నాఁడు. ఈగ్రంథ
 మును గూడఁగలిగిన పూర్వకావ్యాలసంస్కృతగద్యపద్యములొనియంతము
 నాలోచించినపక్షముఁ బండితరాజు జహంగీరుయజహానుదారా లనుములైరముల
 వారిపాత్రుగిరి వారిజన్మలకుఁ బాత్రుఁడయినట్లు కనుపట్టునుగదా !

యజహాను తనతండ్రి చక్రపాణినలికవారి ననఁగాఁ గ్రీ-౧౬౭౩ సం॥ సిం
 హాసనమునకు వచ్చినవాఁడగుటచో, జహంగీరును గూడ నెఱిగియున్నట్లు కనఁబడు నీ
 పండితుఁ డంతకు మును శేదెనిమిదియేండ్లక్రిందట నయిన నక్కడ, శేరియన్నట్లు మన
 ము దలంపవలెను. రథాస్థానమునఁ బండితుఁడుగాఁ జేరునప్పటికిఁ బంశీరరాజానకుఁ గ
 నీసము ౩౦ ది యేండ్లప్రాయమయిన నుండకపోదుగాన యజహాను సింహాసనమునకు వ
 చ్చునప్పటికి యీశవింపమింపమగ ౬౦ ది సంవత్సరముల వయస్సుండనచ్చును . యజ

హాను రాజ్యము చేసినది 30 ది సంవత్సరములు. అకాలమంతయు నీయిన రేచాస్థానము
 నుండి, యారంగజీలు (హజహానుని తృతీయపుత్రుడు) రేచంబడిని జెబిపెట్టిన కాలము
 వనో యిప్పు యిగుదారాను సంహరించిన కాలమునో రేచాస్థానంబునుంచి ప్రభువు లేక
 పోవుటచేత వార్ధకమున మధురముందు గోవింద సన్నిధానమున దినములు వెళ్ళులుబ్బి
 యుండును. రసగంగాధరముచేసిన కాలము హజహానుని ప్రభుత్వవిధ్యమునందలి జీ కా
 నిచ్చును. గావునఁ దద్ద్రభముకంటెఁ బూర్వపుదియగు గంగావహరి రచియించునప్పు
 టిఁ బండిరరాజు మనలి యియి యుండఁడుగాని యిఁముగిసెఁ బ్రాముము మృత్యువు మొ
 గిసె,, నిత్యార్థమిచ్చు శ్లోకమునుబట్టి చూడఁగాఁ గాకాస్థానంబు మరణాత్మికి,, యను
 విషయము ననుసరించి యుపానమునకు నతిఁడు వారణాసిఁ బ్రేక్షించి యుండు నేమోయి
 నయ్యుఁ దోచుచున్నది. పండిరరాజు జహంగీరునికడపటి కాలమునఁ దరాస్థానమునఁజే
 రియుండునుకొన్నను దత్తుక్రొందగు హజహానురాజ్యాంశమునప్పటి కాయన కనిమిద
 నపది సమాపించి యుండవలసివచ్చును. ఇట్టిస్థితిలో హజహాను పితామహుడగు నగ్న
 రు చక్రవర్తికడ నీయిన పండితుఁడుగా నుండెననుచుట యెట్లుపాసఁగును? భామి.కాం.
 ర కశ్లోకమునందు,, దిల్లీని లగ్నపాణిపల్లవితలే నీతం నవీనం వయ్య,, యని రేచ యావదప్రా
 యమును దిల్లీశ్వరుని కిచ్చిపల్లు కంకోక్షిని జెప్పచున్నాఁడు. ఈదిల్లీశ్వరుడగ్నరుచక్రవ
 ర్తియై యునిపాణియింటే పరిపూర్ణసకలకాస్త్ర పాండిత్యానిశ్చయ సంపాదనాంతర
 స్తీయవీరప్రాయం బీయవచేత నీత మయిన పత్నీమనందు నగ్నరుమారదఁ బండిరరాజు
 చప్పిన శ్లోక మొక్కటియే లేక పోవుటయు హజహాను మారదఁ జెప్పిన వాణీము
 లుండుటయుఁ బైగా నీకడపటిచక్రవర్తిచేతనే యురనికఁ బండిరరాజునిదర మాయుఁబ
 డుటయు నెట్లు సంభవించును? పూర్వోక్తప్రకారమున ముత్తరములచక్రవర్తి సంక్రమ
 లమారదనే కాక హజహాను కేలగుననో సంబంధముగలవిసవాడగు నానభఖానుమార
 దఁగుడ నొకయాఖ్యాయిక పండితరాజు రచియించిపల్లు చదివియుంటిమిగదా! అగ్న
 రుకాలమున నీసంజితుఁడున్నయెడల నాయన వర్ణన మాయన చేయబడుట సర్వథా య
 సంభవము. కాబట్టి రసగంగాధరమునందుండి నైనుదాహరించిన గాం 3,4, శ్లోకముల
 లోఁ జెప్పఁబడిన దిల్లీని లగ్నభుఁడు నెక్కయముగా హజహానేకాని వేటొకరు కారు. ర
 త్కారణముఁ బండిత జగన్నాథునిమహోచ్చవక క్రి,4 గలదిం మొదలుకొని
 గలదిం సం॥ నెఱుమ నైయుండఁచును.

జగన్నాథపండితుని తండ్రిగారిపేరు పేరుభట్టనియుఁ దల్లిపేరు లక్ష్మియనియు
నీయఁ బెలుఁగునాఁటివాఁడనియు సకలకాస్త్రసారంగుఁడగు జనసమయోద్ధనే విద్యుల
న్నయు నభ్యసించెననియు నీ కెందెల్లొకముల ఎలవఁ జెలియవచ్చును.

౧ శ్లో॥ త్రైలింగాన్వయ మంగళాలయమహా లక్ష్మీవయాహుతః

శ్రీమత్పైరమభట్టసూను రనిశం విద్యల్లాటంతపః

సంతుష్టః కమతాధిపస్య కవితా మాక్ష్మ్యోన్వయః

శ్రీమద్వేదితరాజపండితజగన్నాథోవ్యభాషీదిదమ్ ॥ పాణిశాఖరణము ౫౨

౨ శ్లో॥ సామణాదపీషియూషం స్వందతే యస్యశీలయా

తం పంచే పేరుభట్టాఖ్యం లక్ష్మీకాంతం మహాగురుమ్ ॥ ర. గం. పీఠిక.

౩ శ్లో॥ క్రిమజ్ఞా నేంద్రభిక్షో రక్షితసకలబ్రహ్మవిద్యా పపంచః

కాణాదీ రాక్షసాదీ రపి గహనగో యోమహేంద్రాద్భవేత్

దేవాదేవాభ్యగీష్ట స్తరచారకరే శాసనం శైమనీయం

శేషంకప్రాస్త శేషమలభఃశితి రభూత్సర్వవిద్యాభర్తా యః ॥ ర గం. పీఠిక

పీఠికఁ జెలుఁగు.

౧౫॥ శ్రీమత్పైరమభట్టకరుణోపాలితుఁడుఁ బేరుంభట్టసూనుండుఁ బం

డితరాజాంకనుఁడుం ద్రిలింగకుటుండు నిద్వల్లాటంతపుం

డతల్లిష్ట స్వని కామరూపవిభుత్యంతో కివత్వంబుఁ గ

ర్వలి వర్ణించుమఁ జేసెఁ బండితజగన్నాథుండు దా నీకృపిన్ ॥

౨౪॥ సామణమునుండియుఁ బీ. యూషము స్త్రవియించు నేబుధోత్తముశీలన్,

గ్రహించుచు నాలక్ష్మీ. యోషవిభుఁ బేరుభట్ట నాజ్ఞను చెలుతున్ ॥

౩౫॥ గహియించెన్ సుతబ్రహ్మవిద్య విమలజ్ఞానేంద్రయోగింద్రుచే,

గహనం బైన కణాదగౌతములవాక్యంబుల్ మహేంద్రార్థుచే,

మహికాశీపురి ఖండదేవులనన్ మోహంస. శేషంకుచే

నహిరాద్యాప్యముఁ; బేరుభట్ట ట్టఖిలవిద్యాకాలి సామాన్యుడే ॥

మతీయు జగన్నాథపండితుఁడు రాజనుహేంద్రవరమండల నివాసి యని త

ద్వ్యఖ్యుఁడగు సుక కాశీపండితుఁడు వ్రాసియున్నాఁడు. పండితరాజుతండ్రి పేరుభట్ట

గదా ! అశ్మదేశీయన కట్టిపేరు సాధారణముగా నుండనేరదు. కాబట్టి యాకాశీపం

డితుఁడు వ్రాసిమాట నజమేకావచ్చును. జగన్నాథపండిత విరచితములయిన గ్రంథ

ములనుగుఱించి కూడఁ గొంచెము వివరించి యీపీఠిక ముగించుచున్నాను.

ఈయన గంగను, యమునను, లక్ష్మిని, విష్ణువును, సూర్యునిస్తోత్రము చేయుచు వరుసగా, ౫౨, ౧౦, ౧౫, ౬౦, ౩౦ శ్లోకములుగల పీఠాపహారి, యమృతలహారి, లక్ష్మీలహారి, కరుణాలహారి, సుధాలహారియని పంచలహరులను రచించినాఁడు. వీని లోఁబ్రేయూపలహరిని గంగాలహరియని సాధారణముగా వ్యవహరింతురు. సుధాలహరి యనునది మయూరకవిరచిత సూర్యశతకమువలె స్రగ్ధరావృత్తములు గలిగి యున్నది.

రసగంగాధరము. ఇదియొకయలంకారశాస్త్రము. జగన్నాథపండితుఁడు రచించినగ్రంథములం దన్నిటి విధి యుత్తమము. సరస సాహిత్యసంపాదనాభిలాషులకిది యవశ్యపఁబీయము. మనీషులు దీనిని గవి కల్పకముని సమ్మతించుదురు.

మనోరమాచమర్దన. ఇది భట్టోజీశీతీతుఁడు సిద్ధాంతకామునికిఁ జేసిన మనోరమ యనువ్యాఖ్యమీఁద ఖండనగ్రంథము.

అశ్వధాటి. ఇది తనమనుమనిప్రార్థనమునఁ గవి రచించిన ట్లీక్రిందిశ్లోకమువలనఁ దెలియవచ్చుచున్నది. శ్లో॥ రామనామ్నఃస్వప్నపాత్రస్యకామనాపూరణోత్సుకః । అశ్వధాటింజగన్నాథోవిశ్వహృద్యా మరీచచత్ ॥ ఇది యమక ప్రధానము లగు ౨౫ శ్లోకములు గల బహుజీవితాస్రవ గ్రంథము అశ్వధాటీవృత్తములనుబట్టి వీనికాపేరుపెట్టఁబడినది.

ప్రాణాధరణము. ఇదికామరూపదేశాధీశ్వరుఁడైన ప్రాణశారాయణుని పరాక్రమాదులను వర్ణించుచు రచించిన చిన్నగ్రంథము ఇందలిశ్లోకమొకటి యీఁబట్టిఁజెలుఁగుపద్యముతోఁగూడ నీ పీఠికలో నేవ్రాయఁబడియున్నది. అది చదివినాఁడఁగా నీగ్రంథముఁ గామరూపాధిపునికవిత్వమున కలరి పండితరాజు రచించినట్లు గోచరించెడును. ఈగ్రంథముందలి మొదలిశ్లోకము భారవిలాసమందలి ౨ శ్లోకము నొక్కటిగానున్నది.

జగదభరణము. ఇది మేజహనుజ్యేష్ఠపుత్రుఁడగుదారాసుకాను వర్ణించుచుఁ గవి రచించినది. దారా సంస్కృతభాషాపోషకుఁ డగుట సుప్రసిద్ధము.

ఆసఫలీలాసము. ఇది కేవలగద్యకావ్యము. కవి దీని నాసఫలీలాసను నబ్రాబునుగూర్చిరచించినాఁడు. ఈసంగతి స్పష్టపఱచునొక వాక్యము తద్గ్రంథపీఠికలోని దని యింతకుఁబూర్వ మీపీఠికలో నే యుదాహరింపఁబడియున్నది.

భామినీవిలాసము. ఇది భర్తృహరివరచితమైన సుభాషితరత్నానలిపంటిది. ఇందు నానారసప్రధానములయిన మనోజ్ఞశ్లోకములు గలవు. జగన్నాథపండితుఁడు తన రసగంగాధరములో లక్ష్యములుగా నుదాహరించుకొనుట కీగ్రంథము రచించినాఁడనియు, గంగాలహరీప్రముఖనిజగ్రంథములలో దొరకనిలక్ష్యముల నిందుండి గ్రహించుచు వచ్చెననియుఁ జెప్పుదురు. రచనాకారణము నెవరేమి చెప్పినను గ్రంథముమాత్రము

సరస మ్రోది ఇంచలి స్తోత్రము లలంకారములకు లక్ష్యములుగావున వీనిని జతువులవలనఁ ద్రుతిబ్రష్టములును స్ఫుగణకు వచ్చుచుండును.

ఇదిగాక చిత్రమోహంసాఖండము మొదలుగాఁగలబహుగ్రంథము రీపండితరాజు రచియించెనని చెప్పుదురు. వసుమతీపరిణయము రత్నము వ్రథము ననురెండు నాటకములు గలవై వానినిరచియించిన శవి జగన్నాథుఁడని యందున్నదిగాని యాజగన్నాథఁడీజగన్నాథుఁడు గాఁడని నిశ్చయముగాఁ దలంపవచ్చును. తన్నాటక ప్రస్తావనలయందుఁ గవి తండ్రిపేరు బాలకృష్ణుఁడని యందుటయే కాక విశేషించి వసుమతీపరిణయమందుఁ దన్నాటకమప్పుడు రాజ్యములేయుచున్న పీష్వాబాలాజీరాజునియొక్క చొప్పున రచియించినట్లు చెప్పఁబడినది. ఇంచువలన నీనాటక ద్వయకర్తయగు జగన్నాథుఁడు బాలాజీ బాచీరాజుని కాలమందనఁగా 18 వ శతాబ్దము నడుమ నున్నవాఁడని తేలుచు న్నది. భామినీవిలాసకర్త 17 వ శతాబ్దము నడిమివాఁడనియు నతని తండ్రిపేరు పేరుభట్టనియుఁ బూర్వము తెలుపఁబడినది గదా !

భామినీవిలాసమందలి కడపటిపద్యములవలన జగన్నాథ పండితుఁ డాత్మస్తుతి పరాయణుఁడని స్థూలవృత్తి దోఁచుచుగాని నూత్నదృష్టి నాలోచించినచో సర్వ శాస్త్రీకూలంకష ప్రజ్ఞగల యవ్వ ద్వాంసునకట్టి యుత్కర్ష మణిశయోక్తిగాదని తోడనే స్ఫురియింపకపోదు. శండితరాజు తనకవనమందుఁ బ్రసాదముసాధారణమునని యాక్రిందివాక్యమువలనఁ జెప్పి యున్నాడు. 1. శ్రుతమాత్రా వాక్యార్థం కరతలబరమిషనివేదయంతి ఘటనాప్రసాదస్య. ఆయంచ సర్వసాధారణో గుణః, ఉదాహరణాన్యత్ర ప్రియశో. మదీయాని సర్వాణిపర్యాని. 2. ర. గం - ఆననము గ. ఇట్టికవనమును సరిగఁ దెలిగించుట యొక్కమే యయినను మనములు గుణగ్రాహులను నమ్మికతో నేనీ ప్రయత్నమును జేసివాఁడను జగన్నాథపండితుని గురించి కొంతవివరముగా వ్రాయుటకై నాకు, ఎల్, ఆర్ వైద్యులనువారు గౌరవా సం॥ బ్రకటించిన సంస్కృత భామినీవిలాసములోని యాంగ్లేపిక విశేషసాహిత్యము చేసినందునఁ దల్పిండితులకు నేను మిగులఁ గృతజ్ఞుఁడనగుచున్నాను.

ఎన్నఁడో నాయుక్త నేర్పున్నకా కొండపాటి తెలుఁగునకై సరా నాయుడల గురుభావము వహించి యీగ్రంథము ముద్రాభృతి గయితానకయే యచ్చొత్తించిన జే శోపకారి పత్రికాధిపతి శర్మిరాజు సీతారామయ్య ప్రధానునిఁ బరమేశ్వరుఁ డాయురాకోగ్యాది సంపన్నునిఁ జేయుఁగాక యని కోరుచున్నాఁడను.

రాజమహేంద్రవరము.

1902 సం॥ డిసెంబరు.

}

వడ్డాదినుబ్బారాయఁడు.

సతీ స్మృతి యనఁగాఁ బ్రతివ్రతను గూర్చిన స్వరణము. వేదసంహారాద్యాంధ్ర గ్రంథకర్త యయిన వడ్డాది సుబ్బారాయకవి తనభార్య యగు నన్నపూర్ణాసతిచరమకాలమునఁ దృష్ణాపకముగా దీనిని రచించినవాఁడు. పండితరాయఁడనుబిరుదునామముతోఁ బూర్వము మజహా నను డిల్లీచక్రవర్తి యాస్థానమున విద్వాంసుఁడుగా నుండిన జగన్నాథకవి సంస్కృతమున రచించినభామినీవిలాసమునచతుర్విలాసగర్భిత మయిన గ్రంథముఁ దానాంధ్రీకరించినందునఁ తప్రృథమందలి తృతీయముకరణవిలాసము జగన్నాథపండితుని ధర్మపక్షియగుకామేశ్వరి మరణమును స్తరింపఁ జేయునది యగుటచేత విషయసాదృశ్యమును బట్టి కవిచే సీగ్రంథము భామినీవిలాసకరణవిలాసమున కనుబంధము కావింపఁబడినది. ఇందు మొదటినుండి నలుబదియేడు పద్యములు కేవలము కవి విలాపమును దెలుపునవి యయినను దత్తదవస్థాభేదమును బట్టి యవి ప్రథమ ద్వితీయ తృతీయ తురీయ విలాసములని నాలుగు భాగములు చేయఁబడియున్నవి.

భార్య లంకణములు చేయుచున్న పిడుగు సమాచారము తెలుపు నొకయుత్తరము నరసాపురము సమీపమున వసిస్థాతీరమం దొకపల్లెయయిన కలగముపూడి పోలవర మనుతన యత్తవాణియూరనుండి రాఁగాఁ దత్క్షణమే కవి యచ్చటికేఁబోయి; నాఁటికి కేదులంకణ ములయితన్నానవాలు పట్టుపాటి తెలివి యయినను లేక సంధిచే నేమేమో కలవరింపుచున్న ప్రియురాలిని జూచి, యింక శీవిష దనునక్షైర్యముతో, నామె సప్రాణియై యియుండఁగా శోకించుట ప్రథమభాగమును, మృతసతికి దహనసంస్కార మాదిరమున నే జరిగినను సంచయనకర్తమునిమిత్రము తత్పూలరగ్రామమునఁ గవి మఱినాలుగు దినము లాఁగవలసి వచ్చినందునఁ బ్రాణోత్క్రమకానంతర మాయూర డాదగు జరిగించినకర్తములను నామెవిలాసాదులను దలంచుకొని దుఃఖించుట ద్వితీయభాగమును దధ్దగ్రామము నుండి రాజమహేంద్రవరమువచ్చి నిజగ్రామమున మృతసతీప్రతిచ్ఛంద దర్శనాదులవలన మనోవైకల్యముగలిగి బహువిధముల విలపించుట తృతీయభాగమును, స్త్రీదక్షతలేమి మొదలుగాఁగల పలు కారణములవలన రాజమహేంద్రవరమున జరపవలెను ప

జక, కవి భవభూతుని (తృతీయకళత్రసంభాషన) మాతామహస్థానమును నలువదిలెండు మయ్యశ్చదూరమున నేలూరికాలవదరిమన్న సుప్రసిద్ధముగు మంగుటూరుగ్రామమునకు బోయి నిజజాయ కక్కడఁ బారలొకక్రియలు నిర్వహించుచు నార్తిచొందుట చతుర్థ భాగమును జెలియఁజేయుచున్నది.

తురీయకళత్రవియోగము పాప్రమయినప్పుడవఁగా నైజేండ్లక్రిందటి దుర్బుధులందఱు తస్యకాన్యమనమున నీయన్నపూర్ణానితియకకగారగు స్కంభుత్పియను కళత్రముకాలము చేసినప్పుడామెను స్మరించుచు నీకవిసత్ప్రభుయనుపేరితోఁ గొన్నిపద్యములువ్రాసి యందు ద్వితీయకళత్రములపద్యములుకూడఁజేర్చి యచ్చొత్తించెను కాని దీనినిబోలెదానిని గరుణ విలాసానుబంధమని శీర్షితలేదు. ఈకవి భామిని విలాసము నప్పటికే జాంతవలకుఁ జెలిగించియుండెను అయినను గరుణవిలాసములోని విషయమిట్టిదని నాఁటికఁజూచియుండలేదు. ఇట్టివల నయ్యంతయుఁజెలియ నయినందున బూర్వకాలమునఁగూడఁ గళత్రవియోగవిషయమునఁ గవులిట్లుగ్రంథరచనసేయు నాచారిము గలవని నూచించుట కిదిదాని కనుబంధ మొనర్చినాఁడు. ఇయ్యనుబంధగ్రంథముకంచలి పద్యములలోని భావములు గొన్నిచోట్ల కూడముగానున్నవి. పవిత్రమయినవిక్రమము గలిగి బహిఃప్రాణమయినభార్య వరలోకమునకేగినప్పుడు కవియగుభర్త యామెపేరుశాశ్వతము గావించుటకుఁ జేయవలసిన దింతకన్న వేలుకార్యములేదు.

వసురాయకవి మున్నొకసారి తురీయకళత్ర వియోగ సాగరము దీఁచుటాదుతఁడఁ బరామర్శించుచు నొక మిత్రుఁడు వ్రాసి ప్రకటించుటకు నాయుద్దకుఁ బంపిన పద్య మొకటి యీక్రిందఁ బొందుపఱుచుచున్నాను

౪౦॥ వరకవితాలతాంగి ననవద్యమన్ గవగూడిరేవగర్

చరతరసౌఖ్యకీర్తులను జెందుచుఁ దమొక రితిఁజూచన్ |

సురుచిరగాత్రలందఱు చూచి సహింపఁగలేక గాఢదు |

ర్భవతరచింతతోడ నెడఁబాసిరి మిమ్ములెట్లు మిత్రమా ||

వీలూరు.

ది 10 ఫిబ్రవరి 1903.

} సర్వరాజ సీతారామయ్య

శుభమస్తు.

భామినీవిలాసము.

ఇష్టదేవతాప్రశంసనాదికము.

- క॥ శ్రీకళ్యాణగుణాకరు । లోకైకాధారు సకలలోకారాధ్యక॥
 శోకహరుం గరుణామయుఁ । బ్రాకటకైవల్యుం బరాత్పరుఁ గొలుతుక॥ ౧.
- క॥ విషయవివేకాదుల భూ । జనులమది న్నాటుకావ్యసంతతి గలిగిరి॥
 పను నిర్మితంబు లగుచే । తనవిద్యాయంత్రములను దలఁతు సుకవులక॥ ౨.
- క॥ పండితరాజు జగన్నా । ఘం డమర్కస్తుల రచించె దొల్లిట డిల్లీ॥
 శుం డైనపాదహానుని । నిండుసగం బాలించి భామినీవిలాసముక॥ ౩.
- రాజమహేంద్రాభ్యుపాధి । డ్రాజితగోధాధ్యసనకళాశాలఁ బెలుం॥
 గోజ పసురాధుఁ డాకృతి । రాజము నాంధ్రకరించు రసికుల కెక్కక॥ ౪.

భామినీవిలాసము—ప్రాస్తావికవిలాసము. I

- ॥ శ్రీమహాగృహపతిమ । నీమను సారస్వతోరుసింధుమధనజక॥
 మామకమ్మ కుచితాసుధా । నీమహిలోఁ గోలువారి కెసఁగు సుఖంబుల్॥ ౧
- చ॥ మహామలి నాద్వైగంధగజమండలి యుండు దిగంతమందు; లోఁ॥
 గదెడలు బాలి హస్తీసులఁ గన్న; మృగంబు లతుల్యకక్ష్యముల్॥
 గద; యిపు డీజగంబున నికక స్వకతోరనభాగ్రపాంశిక॥
 విదితముగా మృగాధిపుండు వేసిపయిఁ బ్రకటికరించెడుక॥ ౨.
- ఉ॥ మానససారసాకరముమధ్యమునకె జలజస్థల స్థధూ॥
 భీమత సౌరభాంబువుల లీలగఁ గాలము వెళ్ళఁబుచ్చునీ॥
 మానితపుస్తకారథ మిట మండకమండలసంకులోదకం॥
 బైనసపంకపల్లవమునం దెటు నిల్వఁగ నేర్పుఁ జెప్పమా॥
- ఉ॥ చూడఁ జక్కఁడు లేకరినచూపుల దూరుపువైపు; గల్పల॥
 న్నీడుచు నుండ మానమును, విల్లాను చుండ మరుండు, నూడఁగిం॥
 బాడఁగఁ జూచుచుండ నభిమానసతీజనమాన మిట్టిగో॥
 గూడునె ఛాత చందరునకుకె ఘటియింప ఘనావరోధముక॥
 చ॥ తొరగడునీమరందమును ద్రుప్పలు దుల్లంగ నెప్పు డానుచుక॥

స్ఫురదరవిందమా ! దరిని సొంపుగఁ దున్నద లేము పాడెడుం ! ;

బరచుపీఠం దనంగఁ బవమానుఁడె ను మైకకోర్కెకే నీ

బరిమళమున్ నిరంతరముఁ బర్వఁగ జేసెను సర్వదిక్కులన్ ॥

౫

క॥ ఏలేంచెను దైవికముగ । నీకున్నద యటకు నవ్వో కుటజంబా;

బాతిగ మకరంజము గల । తాతామరపూలు దీని నాదలఁ బూనున్ ॥

౬

తే॥గీ॥ తేఁటికూటువతో నొండు దీయమాచి । మోక విలసిల్లనందాఁకఁ గోకిలంబ !

వెడలఁ బుచ్చుము నీ వెటో, విరస మైన । వాసరము లివి, కాననాభ్యంతరమున॥

క॥ బకము లవిచేకములు ; దలఁ । పకు నీ కవి సులుపుపరిభవము లిల జైవా ।

తృకములు గావుతఁ గమలిని ! మకరందసుధార్ద్రసైకమార్తికము లగుల్ ॥

౭

తే॥గీ॥ ఆయ్యయో ! నేను గడునీచమైతి ననుచుఁ గూపమా ! యెప్పుడునునీవు గుండఁబోకు !

సరసహృదయంబ పగుదును బయలగుణము । లెల్ల కాలము నీవు గ్రహింతు గాదె !

క॥ విరివిగ మకరందము గల । విరిదమ్మిని వాసరములు వెడలించినబం

భర మిప్పుడు కటికట ! యె । క్కరణిని గుటజంబునంగుఁ గడపునో దినముల్ ॥

క॥ హరిచందనమా ! యెవ్వని । గిరబకు గోచరము తావేననుమోమ ! యీ ।

గరళంబు గ్రోయుచిలువలఁ । బరిమళములు బుగులుకొలిపి భయించుపుగా ॥

౮

క॥ పాటిరమ ! తావకపరి । పాటిని బాటింపఁ గలదె పాటవ మెరుసం

దోటిల్ల కొరయనరులకుఁ । బాటు మఱచి పిండి వయ్యఁ బరిమళ మోనే ॥

౧౦

అ, వె॥ పాలు నీరు నేబుపలుచుటలోన రా । యంచ । నీచె యాలపించిలేని

లోకమందు నెవ్వఁడో కులవ్రత మింకఁ । బాలనంబు నేయువాఁడు నేడు ? ॥

౧౩

అ, వె॥ పై గ త్రివాతిపగిదిని, ఔనుదాచుఁ । బాములట్ల మౌరభంగిఁ దోచి,

లోన గో స్తనీసమానులై వడలెడు । వారుఁ గొంచ బుండు పనుభయండు ॥

౧౪

ఉ॥ పానము నేయు చెప్పుడు భవ వృక్షరంధరసంబు నేవచ్చున్

గానము నేయుఁగాక గమకంబుగఁ జెంగటఁ జంచరికముల్

నీనిరవద్య సౌరభము నిచ్చులు సర్వదిగంతరంబులన్

మానిరిభంగి నింపఁ బవమానుఁడె నుమ్మి ప్రవీణుఁ డబ్బుమా ॥

౧౫

ఉ॥ వేసఁగి వేడికెల్లబలువెట్టను నే వలుపట్టుకొన్న, పా

యాసపిపాసు లభ్యగుల కాదరు విం దెవ రంచు నెత్తు, లో

గాసిలు చుంటఁజేసి, తమకార్యము నొండెడుదారి చెల్వజే

వానికి నెక్కుజీవము ; వార్ధులకట్టు వ డేల గాల్పనా ॥

౧౬

॥ కొలకొల ముత్యు నెల్ల పులుగులొ దివి నేగును, దీయమాచిమెఱి
గ్గులమి బామ్మబామ్మనుచు గండుటకులొ వెన మూగు, నీవు శో!
పిలగఁగఁ గలంకఁ | యిం తెవరిఁ జేరు ని దింతన పిలుఁగా కయో |

కలంక మునుం గదా మనసు, గాంచిన నీయతిదీనమీనమున్ || ౧౭.

౪॥ తుమ్మెదవలె సౌరభలొ! భమ్మన నినుఁ జేరె ననుచు భావించకు మీ!
తెమ్మెరను; లోకహితముగఁ | దమ్మి! యితఁ డర్థి యగు నుదారుం డయ్యున్ || ౧౮.
మానముఁ బూనకు మాలతి! | మానుగ గుంజలెము సలుపుమధుకరము నెడన్ || ౧౯.

దానకళాగురువులు సలఁ | తానతరువు లెల్ల దీవిఁ దమతలఁ బాల్చున్ || ౧౯.

౫॥ వె॥ సకలగుణము లున్న, సాధుసేవ్యులె క | పోయె. నేద్రిజహ్వములకలమున,
వానిని వ్యహింతు, పాటిర! తావకా | న్నత్య మహాహా! యేమనంగ వచ్చున్ || ౨౦.

౬॥ గహనము సకలము వెదకెను; | బహువిధముల ప్రాఁకు లన్ని పరికించె; నాహా!
సహకార! యొక్కడను మధు | లిహము భవత్ప్రముము గాంచ లే దీజగతిన్ || ౨౧.
కలపూలతాది, దనకడఁ | కలపెట్టెగఁ దానిజేవలెరుకునువుమున్ ||

నిలిపి పద మొండు విరి పొం | కల పోఁ కలపోయె వేని, భవ్యమువె యుగి || ౨౨.

౭॥ పోవనివి వింధ్యసంభవ | వోవాహిని | యివురుచచ్చు నుచితమె యిది? లో!
భావించి చూడు లెస్సగ! | నీదీధులకలుషజలము రీవు గ్రహించే || ౨౩.

౮॥ పండులుఁ బుత్రంబులుఁ, బూ | లుండున దెన్నండు లే దయో | బర్హరమా! |
ముండుల నెప్పుడు నిండుక | యుండెరు; ని న్నేమి గోరి యుపసర్పించున్ || ౨౪

౯॥ ఈతానను, గోకిలమా! | యేకాకివి; కంఠమెత్త కిట్లే మనుమా; |
తాకు లివి నిర్దయంబులు | నీ క గ్గనరింప కుండు నిజకుల మనుచున్ || ౨౫.

౧౦॥ గుఱులెలరుచివనసుషమా | పరిహారక మభిలషించుబాధాకర మీ!
యరుకుహినము, నేగొనమున | భరియించెద వెప్పుడు విడక పార్వతీజనకా || ౨౬.

౧౧॥ నీయొద్దకు నేతెంచిన | యీయలికి నవజ్ఞ నేయ కేనుఁగుగున్నా! |
నేయమ్మన దాన స్రవ | నీయమ్ములు కరులు, దీవి నెల్లిని బూనున్ || ౨౭.

౧౨॥ జేవలెరుకునుమ సౌరభ | నేవం గోరికలు దీతి చెలఁ గడునకికా |
బూ వన్య మైనదానిని | నేవంచుట కేవలంబుఁ జిట్టకము గదా || ౨౮.

౧౩॥ గాలించె నెల్లప్రాఁకుల | నాలించెను గోకిలముల నదిగి రసాలాగి |
పాలింప నీకుఁ జాలిన | దీలోకములోనఁ గాన విందిందిరముల || ౨౯.

౧౪॥ నెనరున నోయిమాలకరి | నీ వుడు కండల మండుజేనుగిం |
గనుఁగొని కొంచెపాటి యుడకంబు నెుసంగి యునర్చుపుష్టి, యీ

ననిచినమొక్క శిల్ప భవభంబును జల్లుల ముంచుమేల్చువా!

భువ మయినా యథార్థముగఁ గల్లఁగఁజేయ నశక్తిమాఁజామి॥

30.

ఉ॥ పెంగలి తోఁటవాఁడు ? పృథివిం గలకేమ హరించిపోయె ; వా!

త్యం గడుకాచిరుల్ గవినె నాశల ; నెండలు మెండు లయ్యె ; సు!

పరియ కీమరుస్థలి నపాయకరంబులె యన్ని ; యిట్లు ల!

య్యం గమలాసనుం దెచటనుండియు ని న్ననిచెం బయోముచా!॥

31.

ఉ॥ ఏకద వానవార్ష్యము దనేకమిందిదము లేనకల్ భయో!

శ్రీలలోచనత దేహబలం బఱు, మా కైకద్రవణ!

చేడఁ బొర్లు చుండెడు, మృగేంద్రుఁడు దాఁ బరలోకమేగ, న!

వాక్కిల ని త్తతేన శివ శివా ! చెవి సోఁకు శివావిరాసముల్॥

32.

ఉ॥ మాకరి మ్రాఁత లన్నిటి సమానపుఁద్రేమనె పెంచెఁగాని, ప్ర!

త్యేకముఁ జూపఁ డీపాగడ కెక్కువయిక్కటికంబు; నైన ని!

మైక క్రమప్రవృద్ధ మయి పూచి, నితాంతలతాంత సౌరభ!

త్యేకముచే దస ల్పానరిచెక మధుపారవపూరితంబుగఁ॥

33.

ఉ॥ వలము మొదల్కడఁగ; దిటము పోరు , పటిష్ఠము తెల్లకొమ్మలుకఁ;

నెల పొరు లెక్కరాసమల ; నీ కేగ నేలెగ దొననాధిపా!

పెలుకుఁ బుట్టు నైన వెలువేడి యొకర డెదనెంచ ; నిర్భయత

దొలసెడు భుగ్గుకీలల మహోగ్రదవానలభు స్తరం దయో॥

34.

ఉ॥ తేనెఁగి వేళ తేవలఁగువేడివెలంగుల వేగి, దీర్ఘము!

ల్యాసరము ల్నినుకొ మదిఁ దలంచుచు నెట్టెటో నెట్టి, నెట్టికే!

జీవనలోఁటిపు న్నెమునఁజేసి కనలబడి నేఁడు? నీరదా !

గానీలుచారకంబుఁ గరకంబుల మొత్తను జ త్తగింతువే ? ॥

35.

ఉ॥ దరిశాని కారుచిచ్చు మను దాఁకెడుమంటల నేర్పుట, గల!

తెరసెనతీవియ బ్బదలి బిట్టుగ మోఁడుచుఁ దెట్లు లుండ, నీ!

సిరిగరవం చి జేటిది? వచిపుము నీలపయోద ! సర్వదా!

గురిసెను కొండకొమ్మలనె కుంజల కుండచి లాగు సోనలకా॥

36.

ఉ॥ ఓరితెరువరి ! వెలువకు దాని నిరని పరుషగర్జితము పెవి సోకకా!

ఘోరభువనార్తిహరణ ! కాళగణితదాత లులొడు భునుఁ దపి దనహా ! ॥

37.

సారథిమా జగన్నరము; తత్త్వమిదం స్ఫువనోత్తరంబె పో; 31

కిరితి దిగ్విభూనిలయశేలన మైనను జంచనద్రుమా; 1

ఘోరవిహనలాద్యులను గోటరశోటిని గ్రాయించుండు క్రూ

రోరగముల్ త్వనీయగుణశోత్కర మెల్లను మ్రొంగడుం గటా॥ 32

శోరిక, మోమోటమి, చెలి | కారము, గూరిమియు నేది గనము; మైనకా; 33

శర మగుభవనతాపము | దూరము గావించు నున్నటుండు ఘనుఁ డొరొక్క 34

అచ్చపుఁగొల్పఁ బుట్టు; రవిహస్తయునకవిడిమట్టు; లచ్చికిఁ

దచ్చపు; నాచు వేల్పులమనంబులఁ దావి; మ తేగనంబులం

దొచ్చెము లేదు; మచ్చిక ద్విజోత్తమహంసము నాదరించుచుకా

వచ్చివ, నింతకన్న నెఱవాసికి నెక్కెచు నీవు ప ద్రమా॥

క॥ ప్రాద్దున కుద్ది యామణులు పొల్లెడు వేలను జాలతొలనో; 1

ద్దురవోపు లచ్చిదొర, నీరచరంబులతో జలంబులకా; 2

ద్వితనంపుసాంపు నవివేకము నీకడ రెండుఁ దోచు; నిం

ద్వ పయోగి | భూయూ మైనద్రునో? దూమణముం బొనద్రునో? 3

భూయూమణు లేమిటి క | భ్రాయిత మీకాయ మేల? రత్నాకరుఁడా? 4

వా యెంజినవారలకుకా | నీయొద్దను బచ్చియంచిన శోధవపుగా॥ 5

1. నీరము లిన్ని యుండఁగనె నీవు తృప్తలడప్పిదీర్చఁగా

నేరవ యేని, యెల్లెడల నిష్కలం గురించుచుకొంచు, గా

సారమ | మండువేఁగి వెసం జనుడే, వలువట్లు వట్టునాఁ

దేరిదగకా వారింపఁ గల వించుక లోఁ బరికించి చూడుమా॥ 6

॥ శోపం బెద రాదుగదా | కూపారమ | నిన్ను నే నొకొం డనియెద; నీ

దాపునఁ గొని ఘనుఁ డొసఁగెడు | నాపాఘము గూడఁ బట్టి వారియింతు వయోగిరర.

1. వె. వేల్పుచేటిలోఁ బ్రవేశించునిన్ను మే | కూఁగఁ బోము గాని వాఁగుకాన॥

యొక్కమాట విను మయుక్త మానదిమోల | నీరంగలిల నెగడఁజేయ॥ 2

1. వాసవునందనంబునను వాసికి నెక్కియొగిమ్రాఁకులకా

వాసనఁకాచి తా విడుచుప్రావిరులకా దెలుగంట్లు మూరుకో, 1

భాసిలులేటి, నిన్ను విధవత్రతఁ గోరఁగ, లోభి వాచుఁ బు

వ్విసవ మీయ లే వహహ | యంబుజమా | నినునేమనంగలకా? 2

విసవిసరము మోసవితి పా; 1. రసముల నేవించి లసమరస మానితి; నీ

రసమి కలహంస | మరుమే | రిసు మంతయు సరిపికొనఁగ నీరమవకుకా॥ 3

ఉ॥ కన్నులపండు వైననకారునఁ దోచివూపుగుర్తులం
దు న్నెఱపాటఁ బాడుచు, మనోజ్ఞత నీవు ఖుటించినట్టి యీ
చిన్నిరసాలకాళు, విధిచెల్లని నేడు కృతంప, దీనిచోఁ
దిన్నన దప్పి వర్తిలినఁ, తేఱి | త్విదవ్యము నీచ ముండునే ?॥ ౪
చ॥ గరువముచేత నిట్టి | కనుగానక నీ చటు లేటిపిండువో!

సరసవిహారభేలనము సర్వేద పీఠనమందుఁ ; జూచుకొ, |

గురువభరప్రభిన్నకరితంభగళద్రుధిరాక్షమాక్షిక |

ఘురితిము దీనిఁ గేసరికొరవిహారధరాగ్రసీమము॥ ౪

క॥ అఁకట నకనకపడియును | తేఱవ లే కదురుపడినదీనమృగాలికా |

పిఁకను బోకాద్దున కరిఁ | దాఁకి కడపు బొబ్బమెకము దా నుబ్బెసఁగక ?॥ ౨

క॥ భిన్నకరితంభముతా | చ్చన్నవసుంధరము, సింహసత్తమ మెట్టుల్ |

విన్నపముఁ జేసికొను మృగ | సన్నిధి, నాత్మీయకార్యపాహసగరిమకా॥

ఉ॥ ఓరిమదాంధదృష్టి ! గజయూధప ! సంగడికాఁడ ! ఘోరకాం |

తారముమధ్యమం దిట త్కణంబును నిల్వక పాటిపోర ; ప్తం |

చేరమబుద్ధి కారణభిన్నప్రభూపలధీర మైనకం |

తీరవశేఖరంబు శయనించిన దీగిరిగవ్వారంబునకా॥ ౫

క॥ గిరిగవ్వారములఁ గలభమ | గురుగర్వమునం జరింపకుమ ; మేల్కానినకా |

హరిశకువు పాలకంచువు, | కరిణీపరిశేషితుంబు గవ్వారి గాడే ?॥ ౬

ఉ॥ మొక్కలు పెంచువాడుకను, బుణ్యుడు నాటెను దోచవఁడు, దా |

నొక్కడ మూలగాఁ బొగడయుక వనమంచు ; ని జేమెటుంగు వాఁ |

డక్కడ నుండి యామొలక, యంతట రక్కాని చక్కఁబూచి పెం, |

పెక్కిన కమ్మతావులను నెల్లజగంబుల ముంచె నొక్కటకా॥ ౭౪

కా॥ స్తాకాంతఃపరిభేలనభ్రమితపాథోల్బలకల్లాలమా |

లాశోలాహలముకా, హరిద్విరదము ల్లంఠాద్రి సంక్షోభ మం |

చాక్కించుతిమింగిలాంగగిలినప్రాధాన్య మారాఘవం |

బీకంధం బాలయల్కా వీడునెడ నిం కేవోటఁ గ్రీడించెదకా ? ॥ ౭౫

ఉ॥ తాన్నిటి నేనుగు ల్విడిచెఁ ; గొన్ని నెగళ్ళకు భిన్నమయ్యెఁ ; ద |

క్కున్నవి గ్రీష్మభానుకిరణోఘముచే మనె యయ్యెఁ జెట్టు లి |

ల్లన్నియుఁ బోవ, మూలఁ గన నానిది గూడ లవంగవల్లికా |

న న్నివు అయ్యెదకా, దవమునకా భువి దాచి యువుల్కాననగటా॥ ౭౬

ఉ॥ నాకముమాలిమానికమ వద్దుతథామమ పీగిచ్చెల్లటణ్ణ॥

భాకవిశోధిక శచిక బండిన పున్నెపుర బంటవైనయో॥

ప్రాకటనందపంబ | బుధవర్గము, ఖండివరంగరాండవా॥

స్థాకనటుండు నీకు శిఖి దూతము గా, విధి నెట్టు వేడెడుకొ॥

౫౭౦

తనతనవ్యాప్తలం జనము దారిన నాకడనుండి, చంచుకో॥

టిని బోలించి తల్పును, బ్రడీన మొనర్చెద గూఁటినుండి నే॥

కుకపోత మిట్టలు మనోమృతపానము నేయుచుండ, లో॥

గరితుండ సన్నిభఫణాధర ముద్ధరి దూత జాతునకొ॥

౫౮౧

ఁది కరకు పెల్లెగయ, గట్టులు పొట్ట నడంగఁ, బొల్పుని

డలిపడంతుకక వెడమెకంబులు డిగ్గఁ దలంతురేల॥

కృడనె సముచ్చలచ్చటులకాండమునకొ సుడిగుండమందుఁదా॥

బడి, గిలు గిల్వనం దిరిగి, భద్రగజం బడు గంటె వెంటనే॥

౫౮౨

దమ | శమించి పొల్గుడుచుకో; కలకుంగడకంటిచూపులకొ॥

పదకరిబుద్ధి దిక్కులను మాటికి నేటికిఁ జెప్పె దీవు॥

ల్లాదవెడుమూఁడులోకములయొంటి తాపము శాంతి వొందఁగా॥

జవల నవాంబు వంబుదము శబ్దము సల్పెడు ధీరధీరతకొ॥

౬౦౧

చాలింపుము నీగర్జిత॥ మా లించిమదీయగర్భమం దొకనెల దొ॥

మా లిది గదలెడు మదకుం॥ దాలం బనుచచ్చలంబునం జలధరమా॥

౬౧౨

వేదండుకండకంచూ॥ చేదనపాండిత్యమహితసింహము, దా నా॥

వేదించు నేమిశార్వము, మేదిని త్కుద్రంబు లైనమృగములతోడన్॥

౬౨౩

జల మమలంబు పుట్టినిలు; చామలమొములఁ గేరు సోరు; గా॥

ములదొరకేలు గీము; క్రతుభు జ్జితచోరము సౌరభంబు; శే॥

శలకవివాక్కుభాండమవు; సర్వధనంబవు మానధన్వీ కో॥

జలజమ! నీ వయో మధుపజాతికిఁ గూర్చిన నే మనం గలకొ॥

౬౩౪

క॥ నయనములు మొగించి లీలగ॥ శయనించెద వేమినిదుర॥ సామలవర॥ నీ॥

కయినది పగ హరితో; ని॥ శృయముగ నిది పెరిగి పెరిగి చావై మూఁడుకొ॥

౬౪౫

అ, వె, విబుధునోరనుండి వేవేగ నుడుపులు॥ వెడల వెట్టకేని వెడలనేని॥

మరలఁబడవునుద్రి, మాతంగణోతంబు॥ వదనమున మనోజ్వరదము లట్లు॥

౬౪౬

క॥ బౌదార్యంబు జగచ్చుతం బభీజనం బంభోనిధానంబు; నా॥

నాదిత్యాశయహరి సౌరభము; శక్తారామ మావాస మో॥

నోదేవాగమ ! యిదికొట్ట కడుచో, నన్నకా విశేషం బోకం |

దేదాతలో సరి నీకు ? సర్వసుగుణోత్కృష్టంబు నీతేనుమి ||

౬౬

ఉ॥ ఏ నోకరుండఁ గానె హరియింతును నన్నిప్రప్రాణిప్రాణముల్ |

లో నెవ రింత లేక ? యని లుప్థక ! చింతలఁ బోకు ; పార్థివా !

స్థానములందుఁ, దీర్ఘములఁ, ద్విత్యముకత్తుబులున్ నిగూఢను |

ర్వానసు లెందఁ జూపరు, నిరంతరసాధుసమాజహింసకుల్ ? ||

౬౭

క॥ కమ్మనిమాటల నతివిన ! యమ్మన నన్నించి చెఱుతు రెంటి సాధుల ; నీ |

వచ్చెయివారిక మోసెద ! వమ్మ ! నీతెలివి యేడి కరిగెం ? బుడమి ||

చ॥ ఇట్ల చెప్పుడుం జగంబునకు నెంచుమనోగతి సాటిలేని దం |

చిత్తవననాపభీరచన చెప్పంగ నన్యము ; యీ ర్తహృద్య మా |

కృతి ; భువనోత్తరంబు కృతి ; యీయది యీయది నాఁగ నేల ? సరి |

డితులది యేది చూచినను నిక్కము వాక్కులకుం దపీయమే |

తే॥ గీ॥ అపదల కగ్గ మగుచు మహానుభావుఁ | డకృతపూర్వము నాదార్య మగవలీకె |

నగ్గినదామను జడియె నల్లగలు మిగుల | బుగులుకొలిపేడుఁ గడల నబ్బురపువలపు

క॥ భువనాశ్చిరామగుణగౌ | రవగుంభితబుద్ధులరుషయు రమ్యము ; దిక్కు |

ల్బువులుకొన వలచుకుండుమ | పువుకటతయు నతిమనోజ్ఞముగ నుండుఁగదా ||

డి॥ లీలగ శారదాపురములిబ్బుల దోచినవారిమోల, వి |

ద్యాలయస్థైర్యైకకణహరులు పామరు లింత తుగ్ధిర్భిరా, |

కా లిడు నేట తేపట నిఁకన్, ఫణి నెత్తిని బక్షిపిల్ల శుం |

దాలమునాదలన్ శశము, నవ్వుచు సింగముమాలి వేఁపియున్ ||

క॥ పరుషాక్షరవచనంబుల | గురుజన మదలింప, నరులు గొప్పలెనంబుం |

బారయుదురు ; సాన నొరయక | నరనాశులశరము లెక్కు నా రతనంబుల్ ? || ౭

తే॥ గీ॥ త్రాచుఁబాములఁ బూను గందంపుమాను ; దీప మెప్పుడు మసిన నెత్తిని ధరించుఁ

జందమామయు నాలాగకండుదాల్చుఁ గొండెగాండ్రనుగద చేర్చుకొండ్రుకొండ్రు || ౭౪.

క॥ కోరిక యుండెనె జగ ముప | శారంబులఁ గరముఁ దనువుఁ గద సజ్జనుఁ డే |

రారాధించిరి చంద్రు ! ను | దారకరంబులను గలువ నతఁ డలరించుక ||

౭౪.

క॥ కైకొని పాలునుబోలె న | నేకము లగుమేలు లొంద కేసందియ మా |

రా ! కడఁగును దోరింపఁగఁ | గాకొడరసాదరుండు ఖలుఁ డీకగలిక ||

౭౫.

గా॥ సాంక్షిత్వం బది వోయి యెనికొక కాస్తం బయ్యె నందిత్వ మె

వ్వం దుంపంబు నై నప్తకన్యముల దుష్ప్రసాదోత్పదంబందు, దూ॥

ధుం దై యచ్చట వాడు, మేల్పడచి, తాటోటుండనానకా గడుకా॥

మెం దొడ్డంగను, నిష్ప జేమనుచు దీనికా వేసికెం దెల్పుడుకా॥ ౭౭.

గీ॥ అనిశకాపట్టదోపంబు నరసి, మూడుకా । జేటు దను కని, దవుల వజ్రచక్ర ఖలుని,

దారుణం బైనగరళంబుకాంక్షమున । సకలమానవు లాశీవిమును బోలె॥ ౭౮

అశాస్త్రపరాధసంగతిని స్వాస్థ్య సరస్వత్యము వీడుచుకా, స్వహా॥

వమున నభేదతైక్య మొనకా, గణధూతసమాహమం దుదా॥

త్వమహిమ దోషంకా లలితకా పునలోగడ, వజ్రులకానితాం॥

శ్రమను సమరతక బురుపనాచుమచే నొకక డున్నరిన్గిరికా॥ ౭౯.

15 శభవుల డయ్యుం దాగుణవంతుడయ్యుం । జెందు మహిమను సంగవిశేషమునన ;

అదండంబు నలుండతుం దీపలంబు । బారయ గుడిసచో సభాపూజ్య మగునె॥౮౦

పరిమితములు సుగుణము లన్ని యున్నా దూర్భయముగ వస్తు వొకనుహాదోషమునను,

హిని సజలరసాయనమహిచ నయ్యు । నుగ్ర మగుకంపుచేత వెల్లుల్లివోలె॥ ౮౧

కాతమే యొనరించు విప । గ్రతుం దైనను సర్గుణంబు ; దాదానా మిదే॥

క్షితి సమూర్ధిత మైనను, మృతి మైనను, బాదంబు మే ల్లులుప దొకొ॥ ౮౨

చూచి వనంబులొ శశకళోరము, నాచుచు నున్మిశ్రభీతికిం ।

కాచెడిభర్త బాహువులమాటున దాగడునీత, ఘోరగా॥

అచరనీత యై నుడువ శక్యము గానియనన్ కల్గుయో॥

గోచర యయ్యె, లాంగలపుంకొలనోకలు చుట్టు మాంకగంకా॥ ౮౩

భువభుజశక్త్యవోపురుషికకా, బలుమా జమరాళిసమ్ము॥

మృత 1 బలకా చిహ్నంబు, శరముం బురభేదనమూంబ సేయకా॥

ననిమిషబాలికామణికటాక్షిణ సమాధ్యయోగ్య మైనయూ॥

లేనిమెయి, ఫాలశీర్షిసితచ్చట ప్రద మయ్యె; నయ్యయో॥ ౮౪

త్రీ, గీ॥ ఉచిత మగు జాప్తి త్రోలయలగ, పులును అట్లు లలితసత్కారములుగ॥

గిచకోచలు చారుసల్లాపనిచయములుగ॥ గజుల వచ్చుట॥

స॥ ఎది తీర్థంబుముకుందపాదభజనంబే; రత్న మే లకారంబ ది

మది; కాస్త్రం బెది యేది బిన్న నడగుకా దైవతాం॥

య్యది మిత్రం బనిశోపకారము తత్త్వార్థావోధం బయం॥

కుద మాశక్రువు నేది తెల్పు గుణండా! సర్వాసనాపుంబమే॥ ౮౫

క॥ వేదాంత మంత నేర్చిన | సా ఇట్లగు దుర్జనుండు? సంధ్రములొనక॥

బాదుకొని యున్న, మెత్తన | గాదుర మైనాకనగము, కాసులైనకా?॥ ౧౩

క॥ బాగు గుమీ నైర్దణ్యమే; | చీ! గుణ గౌరవము; కడమచెట్టులు మిగులక॥

రాగిల్లు చుండ, బాటీ | రాగంబులు ఖండితంబు లగు మొద లంటకా?॥ ౧౪

క॥ పరమసర్వణచితా | భరవహనార్చును నగ్గపవనినిజాంతు॥

కరణముతోడ సుఖంబుగ | భరణీరుహనిహములు సదా జీవించుకా?॥ ౧౫

తే॥గీ॥ నిజగుణాలమునను కూన్యమునగుడ | గుణగణంబును గల్పించుకొనుచు నెపుడ
వివరముల గన్న మాటుచు వెలయు, సాలె | పురుగువోలెను నత్త మపూరుషుండు;

క॥ సాదు లనుమాదివాముల | నేదుటకును జాతవేగు డితరులనుడివే॥

రాద యనుచిచ్చు వార్షక | నీడ గదా ఖలుండు; వాని నెవ్వడు పొగడుకా?॥ ౧౬

క॥ పరగుహ్యగుప్తినిపుణ్ణ | నిరతజనాపేక్షణీయునికా గుణమయు నె

బరమును బోనిమహాజను, | గరమంబెఱుపురు మూషకములట్లు ఖలుల్కా?॥

తే॥గీ॥వసుధః గ్రీడిసారభవమునకు నెల్లెల్లి, | యోర్నైతైత్యమునకు హుతవహండు
గనికరంపుఁగుసుమమునకును గగనంబు, | దుగ్ధముండు సుజవఁగుఖినుండు;॥

తే॥గీ॥పుష్పఫలప్రదయభారమును సహించి, | గ్రీష్మబాధకు శీతారికిని సహించి,

యితరులగుఖంబునకు వేహ మిహువదాన్యగురువు తరువున కేను మొక్కుదును మదిని॥

క॥ హలహలముఁ గ్రోలఁగాలా | నలమును జొందిప, భీషణవ్యాధిముఁ గాఁ |

గిలిగొనఁగ, నిచ్చుగింతురు, | ఖలులను లోబఱుచుకొనఁగఁ గడఁగడువారల్కా?॥

ఆ, వె॥వాడఁబాటుపేదవారిపై రులమాని | నేలతాల్పులందు నెఱపెదీవి;

యున్నతంపుఁబడము నొంది మర్తిల్లుతా | పకవివేక మెఱుకపడియె; జలద!॥ ౧౭

క॥ గిరులు గురు లంతకంటెను | గురువు భరణీ దానికంటె గురువు జగంబుకా?

గురు లంతకుకా మహాత్ములు, | పారయరు చలనంబు ప్రళయహస్తాన వారల్కా?॥ ౧౮

క॥ విత్తనములు విత్తెడును వి | యర్తులమున, వ్రాయునీతి నక్కరములు, మే॥

ల్పిత్తధవు లిభింపెడును మ | రుత్తున, ఖలున్మేల్ల మేల్లరువువాండు మహికా?॥ ౧౯

తే॥గీ॥అజ్ఞాఁ జెన్వఁడేని హారంబు మొద వేయ; | మర్కటంబు దానిమహిమగనునె?

నాశి మూరుకొని యంతరం బిడుకొను, ముడిచి ముగ్ధ జేసి మూడికింద;॥ ౨౦

చ॥ మలినుండ వైన నీ నిది సమంచితాగమునం దనర్చెనుకా?॥

గలకల నపుష్పమోము నిది గొనుఁ, భేరిని వైన నీవు; చరి

చలుండెద యొన నీ ప్రియజన్మ మగ్ధ సరసాంతరంగ; యీ॥

నలినిని నేమికా సుఖమునకా ద్యుజయింపెద వీవుఁటల్పదా॥

అ, వె! ధనికులవలన ధనము తననిమిత్తము గొన్న, | మౌములెరివి దప్పు లేమి వింత? |

యధిపతి తిన్న యనార్యుల మే కొను | ఘనునియొడలె తాల్చు గారిమంటలు; || ౧౦౨
తే, గీ! జనకుఁ డొకకొండనెత్తెలు; జారికట్టె; | చెలిమి చిలువలతో; నైనమలయజారిగీ
జగతిలోపల నీకు విస్తారమహిమ | గలుగుటకు, నీగుణములె తారణములు; || ౧౦౩

శి || నీమిప్రయోజనంబునకు నీవు గడించెద వక్కటా | గుణ |

సోమము సోజనుండ | విను; తో భకు నన్న హితంబుఁ జెప్పెదన్;

భూమిని రామజీయకమనోహరవస్తువు లేవి దానిచే |

నోమకొనుం గలేవర ము నుద్ధతుఁ డీకలి ప్రత్యహంబునున్ || ౧౦

|| తోమలపల్లవామ్రతరుగుంజదలి ప్రకరాభిరామ! యో |

యోమని! నీవు లేనిసమయంబునఁ గోయిలకున్, వికాసన |

తామరసంబు లై పొలుచువచ్చుకడల, పొగగ్రమ్మివట్టు లో; |

తేమరు తేహదాహ మొదలించెడు గాలులుఁ, గీలులుం బలెన్ || ౧౦౪

గిరిగండశిలలు, నిజభర | తరనభరశిఖరములన్, మదావళి యిట్లన్ |

మురియులుగఁ జేయువారికిని, దురవృత్తపు వేళ, నెఱచి చొర్రకద యెందున్ || ౧౦౫

, వె! నడికేరయి పుట్టింది యయ్యల్య, సింగంపుఁ | గొదను, యాలకించి కొంచె ముఱుము, |

తల్లి యంకమున మెదల కుండ నొడ లెల్లఁ | గుంచి యట్టె యుటుకఁ బొందియుండు; ||

, సహపక్షపాత మే మని | ప్రణయింతును నీనిఁబులుండ! పటుదీన్యమతీ ! |

గుణసేవధులను సాగుల, | నణుమాలిము మఱచి పో వహర్మిళ మహాహా; || ౧౦౬

క || వాకొనుదునురా ఖలుఁడా! | నీకథ వివరముగ బుగులనికటమనందున్? |

జీ! కా దటు పాపాత్మక! | నీకథ దగ్ధంబు గాను! నే నుడువనురా; || ౧౦౭

ఆనందరూచిరవనదా! వాచు మురుశిల సూరుహస్విరవము, వి |

జ్ఞానరసీపి కావవ | మానము, ఖలజనసమాగమము, దలపోయన్; || ౧౦౮

సాధుహితకృత్యములకున్ | బాధకములఁ బన్న, ఖలులె ప్రజ్ఞానంతుల; |

శ్రీధరమాలె నిపుణము లప | రాధలవము లేనిచారిప్రాణము దీయన్; || ౧౦౯

శి || కాలభుజంగి నుంచె మాఖగ వ్యారముఁడును గొండె గాండ్రకున్ |

నాలుగు మోము లున్నచొర, నాలుక పేరిటఁ; గా దటన్న, మం |

త్రాలలెఱం గలుంగనిజనమ్ము లయో! యది తమ్ము నాకఁగా, |

వైశమ ప్రాణవాయువులఁ బాయట, యేగతి సంభవించెడున్ || ౧౧౦

క || సలిపితి భువకార్యము; ని | ర్మల మగుచిరకీర్తియున్ సమర్థిత మయ్యెన్; |

గలకాలము దీవనలన్ | జలికాఁడా! నీకు నేను జేయుచు నుండున్; || ౧౧౧

క॥ ఆమృతంబు వాక్కు మాధు । ర్భయనక, మానసము శారరాశి, చరచ్ఛం ।

ద్రముచంద్రిక రతయశ సుని । శము పరకార్యము ఖటించునట్లురుషులకుక॥ ౧

క॥ కూయంగ రాక యడగిన । మాయెలుఁ గింక వచ్చి యిచ్చు మాధవుఁ డనుచుక

గోయల తలపోయెదటిక, । బోయఁడు శర ముచ్చిపోవఁ బొట్టను గ్రుచ్చెక॥ ౧౫

ఆ, వె॥ నిర్దుణుండు గాంచ నేరఁడు శోభ, నాడంబరులు మిక్కుటముగ నున్న, ।

నరయఁ దావి లేనియాపాతరమణీయ । పుష్కసంచయమున బూరుగట్లు; ॥

క॥ పంకంబు లేనినరగును, । మంకులు లేసట్టిసదసు, మణి కటువర్ణ, ।

ట్టంకణము లేనికృత్రి, వివ । యాంతురములు లేనిమతియు, నలిహృద్యులు; । ౧౬

ఆ, వె॥ ఆట్టి దిట్టి డనుచు నన రానికాన్యంపుఁ । వత్తయి మెఱుగఁగూరు భరణి నర

మాధురీధురిణమకదందరసోవి । దంబు బంభరంబు దక్క నేని? ॥

తే॥ గి పాండువర్ణను గంటకప్రకరపూర్ణ । శేనలరజోవలని శేతని, నయాచ! ।

చంచరికము ! నీలోన నించు కైన । సిగ్గుఁ బొందక, యెట్లు భజించె దీవు? ॥

క॥ తానంబు లేనిరాగము, । మానం బనుమాట లేనిమానవవిభుఁడుక, ।

దానంబు లేనిదంతియు, । జ్ఞానము లేనట్టియా యు, బగలి సమాను; ॥

ఆ, వె॥ పరులచేతఁ గాక, నరులసస్థుణములు । తిమకుఁదామ వెలయు, భరణియందు; ।

బ్రస్తుతింపఁ నగినకన్తూరికాపరి । మభయు, శపథమున నె తెలియఁబడుట! ॥

మ, సకలామోదశరణికిరిది మగుయున్న ద్యూరి సౌరభ్య మెం ।

చుక నీ పెప్పుదు విట్టవీఁగవమి; కన్నుగి ! కిరాతారిచ్చ ।

ప్రికి మా తొగిరిగవ్వారంబునను నొంటిం దాఁగునీరండ్రి కి ।

చకటా ! దానన కాచి తెచ్చెవవు పా)జాపాయముం తెచ్చెరక? ॥ ౧౭

క॥ కుమరిఁ దొలగించుఁ; జిత్తము । నమలముఁ గావించు; నఘము నడఁగించును; నూ

తములయొడ గరుడ పెనుచును; । సుశూన దేమంగళంబు సజ్జనమైతిక? ॥ ౧౮

క॥ నిరలేతరోపకారా । చరణపరామలమనస్కు సత్పురుషోక్తు ల్, ।

పరఁగుఁ బరమాపధంబులు కరణిం, దాత్కాలిక మగుట టుభావమునక; ॥ ౧౯

తే॥ గి, మొకరి లేటులపాటలపొగడికలను । విని, నయాతిశయంబున నృత్యకులము ।

లడవిలో నిట నేలకు నంటునట్లులొడలలు వాంచుకొని యున్న వని తలంతు; ॥ ౧౯'

ఆ, వె॥ మృతునిజీవితేచ్ఛ, కృపణునిదానేచ్ఛ, । చెడిప కాత్త భరయెడల నిచ్ఛ, ।

జోడెత్రాచుతాల్చి, కుటిలునిచెల్చి, య । దృష్ట పరము లజానిస్పృహయందు; ॥ ౧౯౫

తే॥ గి, ఉత్తములకాంతలైనను గ్రాత్త డులుగ । నుండు రని విశ్వసించుట, యొప్పు దపుడు

రాజులభ లైనకైరవిణు లకట! । మధుపవర్ణముతోడ సమృద్ధి రమించు; । ౧౯౬

యాచితము గాక సుఖ మిడు, | యాచించిన నెడను నరుల కభిలషనఁబుల్ |
 చూచుచు నుండ హరించున | పెనా! చెప్పెడి దేమి దైవ ముచ్చుంపులమే; || ౧౨౭ ||
 గురుదోరత్తల టండలీకృతమహాకోడండచండాంశుగో |

త్వరవిధానవిపక్షమండలని నిక్షాగ్గోచయ యుద్ధావనిక్షా; |

కృతాండవలయబాహునకీర్తనని |

సాంధ్యుని నెంచం దక్షిణీకుం డపెనా? ||

౧౨౮

కృతజాతీరంజనప్రగల్భంబులు, ది |

చుం జేటు లడచి, బాలనూర్యాతపముల్? || ౧౨౯ ||

గురుకుం బలె; త్తుకొన్నచు |

ము చేసి నిల్విన; |

౦ గన్న మొక్క పో |

పెట్టు దెండముక్షా; ||

౧౩౦

౦ రాత్తు గుఱముకకు నడల రెపుడొక్క

సెసినిగొట్టు సుజను లనమునందు; || ౧౩౧ ||

౦ విరక్తులు, గా

౦ డా ప

- క॥ క్రుత్తురుచు వనులగుమగు | చ్చమ్ముల నళి మూరుకొనగు సుంపెఁగ;చది క|
 మృగము నుండవా? యొల్లదా | తుమ్మెద పు వీక్ష్యరాజ్ఞ దుర్లంభ్యము గా॥
- క॥ భేకము బకబక లాడుఁ గ | కాకలువపుఁబడియనీరు దా)వుచు;చవురా! |
 కోకిలము గరువ మొందదు; | మాకందరసంబు నిరుపమానముఁ గోకిలకా॥
- క॥ గంధపుమలసంగాతముఁ | బొందినఁ, జుదనము లగునె బొంగు,
 డొందము గలవారల కే | చందంబున సుభవింతు సరసత
- క॥ వెలిపించెదు కరడంబుల; | నులుముక నోరడఁగి యుండ
 కుఱఁగట దగ్గొని తెరువరి | చిలువొరు వరసెడు
- క॥ ననుమాని, యాను నానుగు | నన, నీడుట
 విను;నాలుగు కాళ్ళదె పగు | ప
- క॥ నీలోయకణంబుల కీ | చారకపి
 త్వాశయములకె; కాదే | నా
- క॥ ఎందాక దీని నెఱుఁగవు | మ
 దింసిరమూలు, పొదగుంబొద | ర
- ఈ॥ నేరెడుఁ 2 వల్లఁబడు;నీ ర
 ౨ ౫౫సి -

చ॥ నను మధుపం బనాదర మొనర్చె నటంచును, గాంచనంబ ॥ యి

చ్చను దురపిల్లె దమ్మలినజంతువుతోడిది యేమి ! విశ్వమో !

మానవనీలసీరదనిధాకృతి నొప్పవినప్రమానలో !

చనలయరాళ మేచకకచంబులకుం గుళలంబు గావుతేకా ; ॥

౧౪౮

ఆ, వె॥ ఇచ్చుఁ ద్రిమృతంగ నెల్లపులుంగు లీ ! నుంజరంపుఁ గాఱుబందిగమున !

నిచ్చ లిట్టు లుంట, నీ కయో ! చిన్నారి ! చిలుక ! తేనె లాలుకు పలుకు ఫలము ; ॥ ౧౪౯

లకలభావణములు, ! కలితినంబులును, మాటకాదితనంబుతో, !

లము లిన్నియు, ని ! స్థలములె మార్జాలచక్రవర్తులపాలకా ; ॥ ౧౫౦

దుకడుపులోనఁ బోగి నది లి, నీస ! మృద్ధి కలమిఁ బొందుమోనజీవ !

౧ నీదుజీవనముతోన చల్లుఁగా ! కేడ బ్రతుకు నింక నిది కొలంక ! ॥ ౧౫౧

నకంబు గాజు సరిగాఁ, జరకాలమునుండి నీఁపో !

౧౫౨ పూని మాధుకరశృంఘని, బంధర మిప్పు డీవు నై !

౧ గొడ్డటక నలుకఁబడ్డ, రసాలను ! పొట్టకోస మే !

౧౫౩ అవునఁ, జెట్టుచెట్టు దిరియుం గలదో వనమంచుఁ దెల్పుమా ; ॥

రు గద్య నాకు లన్నియు, ! భరం దోరఁగను బంతులకా, నిదానంబున ముకా ; !

మాధన ! నీకరుణను ! మరలం దరుణల్య మూను మాకంద మెకకా ; ॥ ౧౫౪

చేరికిం దోరకి చయ్యన బాటియుఁ, బాట లేక ల !

౧౫౫ లలోఁ దగుల్కాని, విసారము దానికి నెట్లు దప్పినకా, !

౧౫౬ చకంబు వట్టుకొని గొబ్బున మ్రొంగ గుటుక్కునఁ గటా !

౧౫౭ విభాత వక్రత నహించినవేళఁ దొలంగు నాపదలో ! ॥

౧౫౮

నీటికిఁ బ్రాగుచుట్టటిక మేటికి నెన్నునితోడిశాంధవం !

శేటికి లచ్చి న్నోమియేమిటి కంచహుమావజీరుపాం !

దీ టాకతిబ్బిపువ్వునకు నెన్నిక కక్కినదాని కక్కటా !

పాటిలునుంచుదువ్వరయ్యుపద్రవ మెవ్వరు దోష రైరిగా ! ॥

౧౫౯

మ॥ అనుఁగా ! యిండుక సడ్డ చేసి యొకమా టాలించి పో ; చాలకా !

ఘనములో మిన్నున నెన్నో యున్న వయినం గా వన్నియొకక్రమం !

బొసరించుకా భర పృష్టి నార్ద్రముగఁ గొన్నతై చనుం గొన్నిఁడు !

ల్లన వోర్చిచ్చుక, మబ్బుమబ్బుకడఁ బల్కం బోకు దీనోక్తులకా ; ॥ ౧౬౦

౧౬౧

చ॥ సటలు ఘటించి మూఁపులను, బాగిలముం గొని పోయి, యొక్కకా !

అటవిని సింహసింధకవిహంసము వాటిలు రోట నుంచినకా !

బటపటఁ గుంభితుంధతటపాటనముం బొనరించుసింగమ ।

తెలువలె బొబ్బరింపఁ గల దీక్షుకంబు ? మెఱుంగ గా కటకా ;॥

౧౫౭.

ఉ॥ మాదిమితాల్లి దాతఃజలమధ్యమునం తెయి జాతెగుఁ దెడ్డుఁజై

లాశులఁ గూర దారి; చద లంతట మబ్బలు మీఁకె;నయ్యయో !

ప్రితకు నోడ ;సంప్రము తరింపఁగ రానిది;ముంచె దో యిటకా ।

జేలిచి యెడ్డుఁజేరిచె దో?నికయి నున్నచి రెండు;మారుతా॥

౧౫౮

క॥ అమూల్యము మేను ముం డ్లకుప లే దాయనముకా నీడ;లే

దామాచంబు సుమంబులకా;దనుప లే వాఁకొన్నఁ బండు;బుఝదో ।

నీమేలకా నిల రాక్రమింతు దెరు వింతే కాను, బర్హూరమా !

నీమేర; పంశివమంచెట్లకడకుకా జేంచేయవో కంచె వై ।

ఉ॥ అక్కట!చట్టిపస్తులు గదా పలునాళ్లుగఁగారుచిచ్చునకా ।

మిక్కిలి శోషెలకా;దగ శమింపఁగఁ జాలకపక్షి కిప్పుడే ।

గ్రుక్కఁడు నీ రొసగు;ప్ర కూలపుగాలి యొకింత వీచెనా,

యొక్కడ నీవునీయుపక మెక్కడఁజూతక మేడ?నీరదా !

౧

క॥ ధారాధర!తావకజల । ధారల ధర యెల్లఁ బూరితం బయ్యె;నికకా ।

సారంగశ్రోత్రపుట । పూరణ మన నెంత నీకుభువనభరణాల్ !

౧

క॥ నింశివవానినె మఱి మఱి । నిండించెద మేమిగుణము నీ కంబుదానో ।

రెండవ సారంగముకక । గొం దొక చిను పొసఁగి కొలఁదిగొన దీర్చ వయో !

క॥ ఓరియమిచార! నీరద ! యూరక వారాకిఁ గురిసె దొరు నరయక నికా ।

జేరి, చిను కిడివఁ దనిసెడు । సారంగము, నేల చురఁద జాలవు జాలికా॥

క॥ ఖరకిరణునికిరణంబులఁ । బరిశోషిలి, కాగుచిచ్చుబాకిని బిజి, కం

ధరి!శిఖులును బ్రగుకు నిరం । రెడతానకఘోర వారిధారలచేరకా॥

౧౬

ఆ,పె!వానకాయను గొన్నాళ్లలోనె పోవు; । లెల్ల పాల్లగు నీనీటిజిల్లునలును;

గూలమున నున్నఫలతరుగ్ గూలఁ ద్రోయు! నీయిహంబే ధుని! చిరస్థాయి గాని;

చ॥ మృగులదళప్రమానభుబ్బంపముఁ బొందని వేమి తానకా ।

భృవయముచేత భూరుహానమూహములందు;వనంత!యేమి చె

ప్పదుఁగొజనోము నోఁచికొని పుట్టినమాబహరిద్రుమాళికా;

ద్రెరిలెను బాన్లు;తైగను నికృష్టము లయ్యె శిఖానికాయముల్ ;॥

౧౬౬

తే॥ గీ॥ ఆడుగఁ దలఁచినఁ బర్జన్య నడుగు నొండె; । దారుశోదశ్యచే నొండె దోరు;నార॥

వానశోయిలయే సమీ మానసంత । మాశకుంతము దీర్ఘము వగనుగార;॥

౧౬౭

ఉ॥ కాల మలక్రమించెడునుగంధర ! సాక్షులు మాని నాన్పుమీ!

పోలినమాధవాశ్వుతరువుం, దడ వేటికినీటిబొట్టులకా!

మూలము లాట, రాల దళముల్, బర డెండగ నేని కిచ్చె ద!

వేళ్ళగ్రహించు నెవ్వఁ డతివేలవిషాదము నేల పొందగలకా॥

౧౬౮

తే॥గీ॥ప్రాణ మైనను బాసిన బాయుఁ గాని, మానమును మాత్ర మభిమాని మానజాలఁ

డగ్ని హూత్రుఁడు నీ పైన నాను గాని, శీతలత మాత్ర మేనాఁడుఁ జెంద బోఁడు॥

క॥ అకట! కుతు శండి చాతక ! మొకచిను కకలంక మెట్టెటో కనుగొని, దా;

నికి నోరు దెబ్బ, నది పైచి వికముగఁ బెనుగాలిఁ జెదిరి, పెఱిచోఁ బడియె॥

౧౭౦

క॥ వనద ముటుముచును రాలుచుచినుకులు చాతకము లాసఁ జేకొను; దాల్చి

గవలు చిడుకాసువీసము | లనన్యగతికులు గ్రహించు రశ్మిదైవమునకా॥

౧౭౧

ఉ॥ నీయెడఁ బన్వలింప హరి, నిల్వ గిరుల్, దిగ్విభావి ముగ్ధ, న!

త్యాగతుముల్ తిమింగిలముఖాబటముల్ మనఁ, బొట్ట వోసికొఁ

దోయదముల్, సదా రవివిధుల్ సరిసంతులఁ గ్రుంకఁ జేలఁగా,

నీయువకంబుఁ గ్రోల రస నిలవయె నీకుఁబయోని ధానమా!॥

౧౭౨

ఉ॥ దండము విగ్రుమంబులకు; దండము తావకరత్నరాశికా!

దండము ముత్తయంబులకు; దండము శుక్లల తోయియోయిదీ!

దండముదండ మన్నియును దట్కున లేక లభించె మాకు; నే!

వెండియు నివ్వలం బడిశి, వీలక నక్రకరాశిదంబులకా॥

౧౭౩

చ॥ ఎరగలి చుట్టుముట్ట దిట; నేయరు బోయలు సాయకంబులకా!

దెర లురు లుచ్చు లాగ్గరు; జరింపదు నైకవిధానీభీతి; యం

చరసి కురంగ మైందవపదాశ్రయ మయ్యె; నెఱుంగు నే యటకా!

మరల విరించి రాహురచనవ్రణముల్ ఘటియించు నం చెడకా॥

౧౭౪

చ॥ సకలగుణాస్పదం బయిరసత్కసుమంబును నన్ను మానియిం

చుకయును దావి లేనిచెడుసూనము నుమైత నాను, నయ్యయో!!

మొకరిమిలింప మంచుఁ గడ్డుఁ బొందకు డెంచమునందు గుండు;దం

పక! యవకాశ మున్నె మధుపవ్రజముగు వివేకవృత్తికా॥

౧౭౫

చ॥ మును పమరావతీరగరిముందల సుందరనందనంబునం

దనయుముఁ బారిజాతకుసుమాసవ మాని, మనోజ్ఞ! గానగా!

యవ మగునంచరిక మిపు డక్కట! నోరును గొలతు నెంకి, ౨!

మృదుమృదునాద మేది, రస మానగ నేగను లేఁగుఁబువ్వులకా॥

౧౭౬

ఉ॥ పెద్దది యై కనుంగవకు విం దగుబూరుగుఁబూవుఁ జూడఁగా॥

బుద్ధి జనించె బుట్టుఁ బువుఁ బోలుఫలం బిట నంచుఁ జిల్కకు॥

దద్దయు నట్లు గాచికోన, దైవనశంబురఁ గాచి పండఁగా॥

నద్దిర!లోన దూది యయి, యయ్యదియున్ హృత మయ్యెఁ బయ్యరక॥ ౧౭౭

ఉ॥ చంచలచంపకా మతరుషంశముఁ జెండి కరీర మోముటలీ॥

చంద్రహంసకోకిలములక గడలేతీచి కాకి సాకుటల్॥

'కుందక గాడిదక విలుచుకోంటయు దంతికిదూది కప్పురం॥

బుం దులితార్థ మొందు టెట, మ్రొక్కెన దవుల నవ్వొంటికె॥ ౧౭౮

శా॥ నీరం బల్పము బావిలోన్; మడుగు న్నిచావగాహంబు; కా॥

సారంబుం బిటలు మచ్చమధరస్వర్గంగ పాద్యాంబువే॥

క్షృరం బానతీనీచవార్ధి, మునిరాడ్గంతుఁబహుత్రం బగుక॥

సారంగం బభిమాని గాన, జలవో వైస్తాయ మాశించెడుక॥ ౧౭౯

క॥ జనియించి పురంచదునం దనమున, మందారతరులతాంతమరంపం॥

బును గ్రోలుమిలింపము, జీ॥ వన మరసెడుఁ గొడిసెపూ॥ వసుధ విధిగటికె॥ ౧౮౦

ఉ॥ వానన జూచి పీల్చి ననుఁ బల్లలు నాకియు, జప్పరించిపో॥

ద్రోసెను నీరసా త్తకము క్రోఁబి; యు టంచును మానికంబ!లో॥

గాసిలఁ బోకుమి; కడచె గండము; నీయెడలోనిసారముక॥

రాశెద నందు, తాతను నినుం బూడి నేయక వీడె; నేమ మే॥ ౧౮౧

ఉ॥ చంచలచర్చలక వలచుచామలసిచ్చెపుగబ్బిగుబ్బలం॥

జించులు ద్రొక్కుము త్రియపుఁజేరుచేరిక నుండునీకు, నే॥

మందును గర్కము॥ మరకతాఖ్యమణి! గురివెంపపేర్లతో॥

బొందు ఘటిల్లి, వెం దెలలబొందుల వేలక నయ్యె; నయ్యయో!॥ ౧౮౨

మ॥ కమియుం బంజీనపండులం చలరి చిల్లల్, సౌరభావా ప్తికె॥

భ్రమరంబుల్, కమలంబు లివ్వి యనుచుక రాయంచుక, మాంసలో॥

భమునం గాకులు గ్రద్దలుక, దళసెడుక బద్ధారమందుండి, పు॥

స్పములం బై: గని; మాసపోఁ డెవడు నిచ్చల్ నీ దేసం బూరుగా॥ ౧౮౩

ఉ॥ గుంపులుగాఁ గురంగములం, గుండెలు లేదులు, బర్హిణింబు లే॥

చెంపనో యీర మొండొకటి చేరి, సుఖించును; దాని కేమి లే॥

పెంపున మిన్ను మొట్టియడవిక వడగొట్టినయిట్టిహస్తీ కూ॥

హింపఁగ నిల్వ నీడ యిడునీతరుజన్మము ధన్య మెంతయుక॥ ౧౮౪

ఉ॥ ఎత్తుగమిన్న ముట్టుఫలహీనము లీతకు లేల? యారును :

బృత్తమ మెప్పు డేటిదరి నుండునదై, నది మున్నవారిఁ బై ।

కెత్తునుఁ జేరి కూఁత యయ్యి యెల్లవిధంబులఁ ; దప్పె చేని, యు ।

వెత్తుగ వారితో మునుక వెట్టును, నంచుఁ దలంచుఁ గావునకొ॥

౧౮౫

ఉ॥ బంగరుదాలి, గమ్మనుసువాసన గల్గి, ప్రసిద్ధి గన్న గే ।

దంగిని గాంచి, తమ్మియు రారునఁ నుమ్మెద మాట దానిలో, ।

బ్రుంగను ధూళిఁ గన్నుఁ గవ గ్రుడ్డిగ ; ముండ్ల గజుల్ రునింగ ; హా ! ।

భృంగము నిల్వ నేర దట కేనియు బోవఁగ నేరనుం ; జేరీ ! ॥

౧౮౬

మ॥ తలఁపక బంధన మొదఁ బుండు ; సృణిహుతంబున్ మదిం బెట్టి ; మాం ।

సల మంసం బిటు లెక్కైతొక్కొడువజ్జం జూడ ; వేశాంతరా ।

కలరంబుకొ స్థరియింప ; దీని కడ తొఁ ; గంఠీరవత్రస్తముల్ ।

కలభంబుల్ గలనారుయూర్ధమున కింకం గానఁ గా పెప్పరో ? ॥

౧౮౭

చ॥ దిరిసెనమందు వాల్చినను, ద్రిమృదిసం గడిమిం జిరంబు, దా ।

మరపయిఁ గ్రేళ్ళువారటినను, మక్కువతోఁ గొరవిం జరింపినకొ, ।

బరపిన మల్లియుం దిసము, పట్టన మోసహకార ! కాలపుకొ ।

చుసను, నెంతమాత్రము భవన్దణముల్ మఱుంగఁ బోదు నూ ; ॥

౧౮౮

క॥ రాతిరితలే ఖద్యోతము । శీతాంశుడు పొడువనంత నేపు వెలుంగక ; ॥

ద్యోతింపరు ఖద్యోతము । శీతాంశుడు గూడ, వేయిచేతులదొర రాకొ ॥

౧౮౯

క॥ దోసిట నుండినపూవులు, । వాసించును గాదె యెక్కువగ నరుగే లా ।

హా ! నుమనస్సుల ప్రేమము । దా సొంపెల్లెడును వామదక్షిణసమమై ॥

౧౯౦

ఉ॥ చిచ్చుకాలకూటము భుజించినశంభుడు నీలకంఠుడే ; ।

ప్రచ్చి విషాహలకొ మెసవుబద్ధిణముఖ్యుడు నీలకంఠుడే ;

పచ్చికిమీఁద ముంగిటను బ్రాఁ కడుపురువ్వులవేరువి త్త ! యో ।

పిచ్చుక ! నీలకంఠుడనె నేను నటంచుఁ దలంచుకొందువో ? ॥

౧౯౧

శ, వె॥ సకలబుధులు రసిక సారరసానుమో । దకులె గాక, భిన్నభర్త లెనరు ? ।

కుసుమసుమయమందుఁ గోకెలప్పర మింపా । కాకాయాపు సొంపా కర్ణమాలవ ? ॥

౧౯౨

క॥ ఇది యాటువేటవంశా । భృద్దితుడు ననురాయఁ డాంధ్ర

మొనరించినయొ ట్తెది, భామినీవిలాసని । గతదిము ,

ప్రాస్తావికాఖ్యైకవిలాస

మగుకొ ॥

౧౯౩

శ్రీరస్తు.

భామినీవిలాసము.

- ఉ॥ సుంతయు రాహులోపమున సోకడు భీతి ; కలంకసంగమం ।
 బంతెయి॥ గనంగఁబడ జేమియుఁ దోఁపదు పాండుభావముం ; ।
 గాంతరా! యిట్టి దట్టి దనఁ గానియొకానొకకోభ , సంతతం ।
 బంతటఁ । దావణీన మగునాననము దభివృద్ధియే కనుక ; ॥ ౧
- క॥ నీమేనిగోము నారయఁ, । దామరపూసరము బెట్టిదపుబిలును ; మృణా ।
 భీమార్ద్రవ మనుమానము ; । కామిని యింకఁ బల్లవారికథ యేమిటికి ॥ ౨
- ఉ॥ తోరపుఘర్చబిందువులు దొప్పఁగఁ దోఁగుకపోలపాల్గిపై ।
 నూరక కర్ణకుండలము బుద్బోల బూఁగఁగ, క్లాఘ్య మాచు నా ।
 ప్పారెడునస్త్రీదీయమదిరాక్షియనస్థ యొకా నొకండుదా ।
 నీరిక లెత్తఁ జేయు, స్మరియించెమాత్ర మదిం బ్రమోదముకొ ; ॥
 ద॥ కలకల నవునందపు మొగంబునఁ గన్తురిబొట్టుఁ దీర్చి, నో ।
 మలి! యలరింపు నేఁడు మునిమాపట, సాధశిరఃప్రదేశముకా ; ।
 గలువలగుంపు లాతతవికాసముచేతను భాసితంబు తా ; ।
 నలంకడలుకొ స్వకీయవదనంబుల నిండుముదంబు దార్చెడుకొ ; ॥ ౪
- ఉ॥ ఆనెలుమందహాసములు, నానిభివశ్యసితప్రచారముకా , ।
 మానిత మైనతార్ద్రగళంకమనోహరవక్త్రలక్ష్మీయుకొ ; ।
 జానది నావసాననలికప్రతిమానవిలొచనంబులుకొ , ।
 మానస మస్త్రీయమును, మత్తిలఁ జేయు నయారా యిప్పుడుకొ ; ॥ ౫
- ఉ॥ పొగిద్దట మొగిక్క నంఘ్రిలకుఁ, బుత్రవతీ భవ యంచు ముద్దనకొ ।
 బెద్ద లాసంగుదీపనను, వేడుకతోడను నాలకించి యా ।
 వద్దవె యున్న వల్లభునివైపున కల్లన నింతి దారిచెకొ , ।
 నిద్రపుమోద మాదరము నిండినసోగ మెఱుం గపాంగముకొ ; ॥ ౬
- చ॥ ననుఁ గనుఁపీతియుం, గుగుజనంబు నెడం గలభీతి, రెండునుం ।
 బెనఁగొని, చిత్త ముత్తలము పెట్టెడుభీకరరంధ్రకాబలా ।
 చనదరపుల్లరామర సచారతరాక్షిరిలాసనైఖరికొ , ।
 దనువులు వేయి యెత్తిండు దభ్యము నే ముఖవంగలేమజా ॥ ౭

చ॥ అలతటి, రేంగుఁబండులయు నామలకంబుల మాతదాడిమి

ఫలముల యున్నతికొ' వరుసఁ బట్టి హరించిననీకుచంబు లో

చిలుకలకొల్పి! యిప్పుడు విశేషపరిశ్రమ మాచరించు,ది

కుల వెలయుంపఁగాఁ గలభకుంభరమాహరణోన్నతప్రథకా॥

౩

లే,గీ॥ లికుచఫలసంపదను మీటి లీలవోలెఁ, గనకకలశంబులను దాస్యమున కమర్చి

మేరుగిరితోడ నిప్పుడు వైర మాడుఁ గదవె, యిందీవరాక్షి! నీగర్భిచములు॥

౪

క॥ లలితా లకంబు వైశ్రవ | ఇలక్ష్మీయుల మైననీకనన్దతలం

బలరాచెడు, నోకలికి! | తిలకింపఁగ నుత్తరాశ్విదిశయుం బోలెకా॥

౧౦

చ॥ ఉదయపు వెల్గు దోపఁగ నె యొయ్యెర మేల్కని, నెజ్జ వీడుచుకా,

బ్రిదిలిననీవి చక్క సవరించుమ హోత్పలపత్రనేత్ర సాం

పాదవెడునాభిశోభ, జలజోదరపాదర మైన దార!నా

హృదయములోననుండి యొనరింపదు ను మ్మనరోహ మెన్నఁడుకా॥

౧౧

క॥ బాలిక, యాటలచనవుర | నాకులతో నాదుమాట లాడుచు, నాలో,

దొలను నానుడినన్వడి | యాలించి, బీదాన మెఱపుపకాసుం జూపెకా॥

౧౨

క॥ లేనియపరాధమును దన | పైనారోపించి, కైతవపురుషుతో నే,

బో నెంప, నాశ్రులోచన | యై, నెలఁతుక యొప్పుకొనియె న్నుది యెల్లకా॥

౧౩

చ॥ హరిణశోరలోచనలయాయతసుం రవృగ్విలాసముల్,

చరణము మోప వెందనుక స్వాంతములోపల, సంతదాక నే,

సరసము లై నేదములు, కాస్త్రములుకా, స్పృతులుకా, బుర్రాణముల్

చరము పరింపఁ గల్గినవిశేషవివేకము, వీరినీక మా॥

౧౪

ఉ॥ నీరమణుండు వచ్చె నని, నెచ్చెలిపిం డరుదెంచి చెప్పఁగా,

దారుర నున్న దున్నటుల తేల్తెరి పాటునఁ జేరి ద్వారముకా,

శారదవేళ సాంధ్ర యగుచంద్రికాపాలిక, నాకనుంగవకా॥

జారుకురంగలోచన నిజంబుగ నెన్నఁడు చిల్ల జేయునో?॥

౧౫

చ॥ ఆనుదిన మేను నచ్చుసమయంబున నస్తమయంబురంగుజు

న్వని నయఁద్యయంబు తలవాకిటిద్వారమునం గదించి,యం

తను జనుడెంచునాదువదనంబు గనుంగని, శారదైలాం

ళనునిఁ జిరస్మరించెడుహసన్మఖముకా ధరియించి భాసిలెకా॥

౧౬

ఉ॥ ఇంచుక కేలితోడ స్పృశియించి మిచాగ్రముదొల నిల్చున

వ్వంచన కాత్మనల్లభునివక్త్రసరోజము; కాంచనాఙ్గిశో

కాంచలలోచనములను నట్టె రవంతయుఁ గన్ను అప్పలక॥

వాంచక చూచి చూచి, తల వంచుక యూరక యుండె నంతటక॥

౧౭

క॥ గర్జనపరిస్థిత యయ్యము । కురమభి, నునుఁజెక్కు గోఁకకానుమిమనాపై

నెరిపెఁ గడుకంటిమాపుం, । దడవర్చితబాహుకాంచనవృశాలిక యై॥

౧౮

ఉ॥ అంతగాత్ర తా గురు జనాంతికమందు వసించి యుండఁగా,

నే నొకతమ్మిమొగ్గ గొని యించుక నెమ్మెయి సోక వేసితిక॥

దానికె గుంచి కన్నునులతల్, దరకుండలతాండవంబుగా

మానిని నన్నుఁ జూచి, తనమానసముఁ దనయంబు ఘూర్చితక॥

౧౯

ఉ॥ నీ వినయంబుఁ జూప, నెలు పెక్కును దృక్కుమువంబు లశ్రుధా॥

రావలతక వహించె వదనాంబుజ మంఘ్రుల నేను వ్రాలఁగా॥

నాపల కేను బోవను బ్రయాణము గా, ననుసంశయంబె సరి

భావిత మయ్యెఁ, నేమిటను భామరొ ! నీ విక మోద మొందెదో॥

౨౦

ఉ॥ ఓరదయావిహీన! కపటోక్తి నిధానమ! లెస్స యయ్యె నీ

కూరిమి; చాలఁజాలు, విడు తోక చెజం గని, జాలు వాళఁ గి

న్నీరు, నిగస్త్రహుష యగునీరజనేత్రను, నీవు దక్కసె॥

వ్యా రిక నాకుఁ జూపఁ గలవారలు? సద్గుణభద్ర! నిద్రో॥

౨౧

తే॥ గీ॥ ఓరమురం జారుహాస మానారిమోము, । నీరమున సవికాస మావారిజంబు॥

గాంచి మకరందలల్లా ముగ్ధులైను॥ శాబకావళి, యాయఁజక్కి సరగఁ బణచె॥

౨౨

ఉ॥ వారిజపాడి, ప్రాణవిభవక్షుమునందు విపక్షభామినీ

హారమునంగమచ్చమునయారెకనుంగొని, తొల్ల నమ్మనో॥

హాసనియంసభ గమన నర్చిలె దాఁ గదియించినట్టివా॥

హయచిరప్రసూనసర మాక్షుమే నవలా వెలారిచెక॥

౨౩

క॥ ఇంచుక వంచినమెడయుం, । గొంచెము మోడ్చిననునుంగనుంబామర, కే॥

ఠించినయూరుపు, నలసత ॥ గాంచినయొడ లైకలికలయొక దలఁతుక॥

౨౪

చ॥ అలకను, లేచి యాలఁ జని, యద్వమరేయిని వెండి వచ్చి, నేఁ

దలపుకడక స్వనామమును దాచి యభికపుఁజేరు దెల్పినక॥

మెలఁకువఁ గాతరాక్షి, యది నే ననియే గ్రహించి, కేలికా॥

నిలయమనుండి లక్ష్మీవలె నిర్లత యయ్యెన్మ మెల్లమెల్లగక॥

౨౫

ఉ॥ చారుకుచప్రదేశమన శైవలనల్లరు లుల్లసిల్లఁగా॥

సారెకు సంగకంబులను శయ్యకు నిట్టటు వైచుకొంచు, రం

- భోరువు దీనదృష్టులను నొయ్యన దా బొలయుచె, దత్తభీ! ౨౬
- వారమునందు బ్రాణవిభవార్తకుఁ జొచ్చినదానిమోమునకే॥
- అ వె॥గురుఁనంబు చుట్టుకొని, గొప్ప యీలాగు । తనగృహమునకును జనుచు, వన్ను॥ ౨౭
- గన్ను బొనుట వంచి, పిన్న నవ్వున మెడ । దిప్పి కనినమోముతీరు దలఁచు॥
- చ॥ మలయభుజంగవారములు మారుతముల్ పాలయౌ గృతాంతముల్॥
- చెలియో! జీవితాశ యెటు చేతులు నా కిక్క? మావిమోకయా॥
- దల నిటు మఱిగుంజిత ముదారత సల్పెడునీర్విరేఖపురి
- బిలుకయు నక్కటా ! యొకటఁ బీల్చుచు నున్నది నాదుప్రాణముల్॥ ౨౮
- క॥ చాలాచాలుబుతో సరి । పోలెదు, ప్రాణాపహరణమున నామదికికే॥
- బేలతనంబున నెవఁడో । ప్రేలెను నవృతాంశుఁ డని, భుజిన్ గనుఁజఁదా॥ ౨౯
- తే॥గ్నిపాటిపోవుపెట్టపావురాయిని బట్టి, । కూజితమున దానిఁ గూడ గునుకు॥
- కలరనంబు నెమర నిలుపునకేగని, కల్కి । మొలకనవృత్తోడ మోము వాంచె॥ ౩౦
- క॥ యా పడఁచు దెసలచీకటిఁ, । దాపాద్బలతాప మార్పుఁ, దామరసిరుల॥
- దేవకు ముద్రించుఁ, జకో । కోప దృశ! యున్న గాననోయ్యతరుచుల్॥ ౩౧
- చ॥ టుచకలశంబులందుఁ, గొనగోరను నే రచియించునకముల్ ।
- ప్రచురముగా, నొడవృ గరుపాజుఁగ మెల్లనఁ జూచుకొంచుఁ, దా
- నచటిసమీపజాలకమునందు మొగం బిడుకన్నుఁ జూచి, బొ
- ల చకితనమశాత్రి యయి, లాఁ గొకటకే జొరఁబొత్తి లోఁగటకే॥ ౩౨
- క॥ అడుగఁగ నడుగఁగ నాకుం । గడజామున వచ్చి నిద్ర గనఁబడిచిననా॥
- పడఁతుకచుబుకము మెల్లనఁ । బుడుకం బోఁ, దయ దొఱుగఁ బ్రొ ద్దకటకటా॥ ౩౩
- క॥ పదనమునకుఁ దనచుబుకము । నెమరుగఁ గదియించి, నాదుహృదయముమీఁదకే ।
- ముదిత శయనించి, యింద్రుని । వసిని నాఁ డట్లు క్రిందుపడిచినది గదా॥ ౩౪
- ఉ॥ నూనశరాసు నాలమున సోలినముద్దులగుమ్మకమ్మ నొ॥
- నాననపద్మమందు నుదయం బగుచారునకారముం బలెకే॥
- మానితసాంగ వేదపఠనం బలభావతపాత మైనను॥
- నాననవేదనాపహరణం బొనరింపఁగ నేర దంతకే॥ ౩౫
- క॥ లవలిం గబలించుఁగదే, । యవలీలను దావకీన మగునునుఁ జెక్కుం॥
- గవ్యయవిరళముగ వగపులు । ధవళాంబుజనివహమునను దావలముగొనుకే॥ ౩౬
- ఉ॥ చాలఁగ నిన్వృట్టిల్లు నెఱజన్వనపుంబనిచేత జంకుచుకే॥
- శీలము శౌర్యముకేబలముఁ జెన్నగుకాంతియుఁ జూడ నుండుచుకే॥

బాలుపు పేరి నారిసరసముతపత్మలలోచనాబ్జముల్, 1

మాలనము, వికాసమును, మేకి నెడుక యురాముముంపఱక; 32

క॥ ముక్కంటిచాప మెక్కిడి, 1 పొక్కడుబంధుగులతాపమును మానిచి, మా 1

చక్కనిసీతాయినీ, దా 1 నక్కట! యీయన వివాహ మవునో కాండో? 33

క॥ పరుడు నవోధను, భుజపం 1 జడమున నేకాంతమందు సంధింపఁగ, న 1

త్తురుణమున నె వలఁ జిక్కిన 1 తరుణహరిణి వోలె బాఱ రత్న బుడియెక; 34

గే, గీ॥ సారె గోలితి నుపపత్నానర మెల్ల! 1 గీతయును మన నవదానీత యయ్యె! 1

నైన నాయుతరంగంబులోననుండి 1 యంగనామణి వెలుపలి కరుగ దమా! ॥ ౪౦

క॥ ఆకరుణహృదయుఁడ! ప్రియుఁడా! 1 యింకమీఁదట నిన్న విడువ నే నెపు డనుచుక 1

సరియక రాబ్జము పట్టక, 1 వికలాత్మ యొకర్త యాలిపించెను బాలిక; ॥ ౪౧

క॥ ఎల్లప్పుడు గన్వలకై, 1 మల్లడిగొనుమనసుతోడ మా పటిదాకన్ 1

జల్లముగొల్ల పిల్లకు, 1 నల్ల నిరతనమ్మ పీఠినడుమను దొరకన్; ॥ ౪౨

క॥ రూపారుచి నిరసింపను 1 గోపాలునిమోముకాంతి గోరెడు దెలికిన్, 1

సోపాధికలోకముపయి 1 నాపాదలె నరుచి, కటకటా! తుగ్రిమాత్రన్; ॥ ౪౩

క॥ హేమాభము నామే నని 1 యేమిటికే చెప్పకొనెద వెఱుగవు కట్టా!

కోమలి! యుచి చచ్చితికిన, 1 నామీఁదటఁ గాదె నాటి కర్మ త గలుగుక? ॥ ౪౪

క॥ మెదలచు నొత్తుకన్యబునఁ, 1 గొదుకుచు సిగ్గునను సారెకుక, బడకింటక 1

మొదటికలుకను జెలువునఁ 1 బొదలెడుగోనాశ్శయనములు భాసిల్లుక; ॥ ౪౫

తే॥ గీ॥ గౌరవమును గలువగంటులగుబ్బల 1 పాలు నేసి, లాఘవమును బొందు 1

నట్టికోడెకాండ్రయవివేకధైర్యంబ! 1 నీకు వంపనంబు నే నొనర్తు; ॥ ౪౬

ఆ॥ వె॥ బాల్య మెల్ల జాణి పరువంబు మొలతేర, 1 నుడువునుడులయందు, నడలయందు, 1

విభ్రమములయందు, వింతమాధుర్యంబు 1 గలుగుఁ జచ్చి, వాలుఁగంటులకును; ॥ ౪౭

తే॥ గీ॥ అంచితాన్యోన్యవర్తనాష్టదవిరహ 1 మనను బోలెను, జంచలంబులు నతాంగి,

భానురాలోకనంబు లపారకాంతి 1 పూరసౌభాగ్యలక్ష్మికె బుట్టినిండ్లు? ॥ ౪౮

క॥ తెఱన తనగురుజనంబుల 1 కుఱఁగట నుండంగ, నేను గొట్టఁ దలంపం 1

జిలు పెల్లలఁ గొననాలుకఁ 1 గజమక వారిందె నమ్మె, గనునన్నలచేక; ॥ ౪౯

క॥ నయనాంచలావమర్చం 1 బయినను మును సయింపలేని దాలింగితమ్మ 1

ప్రియుచేత, నూర కుండెను 1 బయిదలి, యూరికి నతండు పయనం బగుటక; ॥ ౫౦

తే॥ గీ॥ మానమునఁ బెడమోమును బూని నిడుర 1 గూరినదివోలె బ్రయురాలు కుంచి మెడను 1

బాహువల్లరు లొక్కింత పైకి నిగుడఁ 1 చెలువుచేదమ్మ దళిక్కుఁజెక్కుఁ జేర్చె॥ ౫౧

కం॥ కనువిశామరదోయిని | నొనరిచ పేరాన డెంచ మయ్యెల లూగం |

గను, గను బొట్టు నెపం | బునఁ, దుమ్మెద నీదునుడుటఁ బాలుచుం గలికి॥ ౫౨

ఆ, వె॥ పెద్ద లెట్టకేనిఁ బెనిమిటియొద్దఁ బ్ర | వేళపెట్ట రాగ్రీవేళఁ దన్ను, |

నేమి జరుగు నొక్కొ యింక మీఁదట? నని | శంక నొంచు చుండెఁ బంకజాక్షి॥ ౫౩

చ॥ మరుఁడు విచారసంకుచితమానసుఁ డయ్యె; సఖిజనంబు కాం |

తిరపిత మయ్యె; పల్లభుఁడు స్నేహసమాకులుఁ డయ్యె; వీని కే |

మరసి హితంబుగాఁ గొనిన నాదట నీ తొకమాట చెప్పదకా; |

బారయకు మానముకా; ముగుద! మోమిది చంద్రవనిర్జితం బగుకా;॥ ౫౪

మ॥ తొలుతకా వీనులయందుఁ జెర్వకొను చెంతో నొప్పునకా నీతప్పుతికా |

బెలుచకా సల్పుచుఁ, దిర్ఘగావలిత మానెమ్మా ముతో నొప్పును |

గల్గితేదామర చెయ్యముల్, నుకృతపాకంబుల్, చవిం జూచి తో |

లలితోత్తంసమఁ నీనుజన్త మఖిలక్లామూర్త మై భాసిలకా;॥ ౫౫

ఉ॥ రాతిరి యయ్యె; రేదొరకరంబుల సెండె దిగంతరాళముల్; |

నాతుక లిండ్లయం దొడఁగులకా నగలం గయి నేసికొండ్రు; నీ |

వీతఖిఁ గూడ నీసున నొకింతయు మానము మాన కుంటివా, |

హా! తనుమధ్య! ముగ్ధ! భవదంగము వాడును దూఁడుమించుచున్;॥ ౫౬

ఁ॥ మంగళవాక్యముల్ జనులు మాటికిఁ బల్కఁ, బ్రయాణవేళ మో |

ముం గదియించి కేళిగృహపుంగిటికికా, జిగిమోవి యూర్పుటా |

విం గసిగందఁ, బిచ్చలెడువెచ్చనిబాష్పపునీటఁ జిన్నీచ; |

మ్మంగవ దోఁగ, పల్లభుఁ గనుంగొను బాల, విలోలనేత్రయ్యె;॥ ౫౭

ఆ, వె॥ జీవితేశ్వరుండు దైవవశమున నా | నయనములకు దూర మయిన దాది, |

యస్త దింద్రియంబు లాత్మకృత్యములందు | నాదరంబు లేన వయ్యె; జెలియ!॥ ౫౮

ఉ॥ ఓసఖి! దూరదేశముననుండి సమాగతుఁడైనవల్ల భుం |

డునులు చెప్ప, నూఁకొనుచు నుండఁగ బల్లనఁ దెల్లవాఁత్ర; నేఁ |

జేసితి రేయి జాగరము; జెప్పఁగ లేనధికంబుగా నికా; |

గాసిలదమ్మ నీ దివప నాలుక; నన్నక! పల్కరించకె;॥ ౫౯

క॥ రాలెడుబాష్పకణంబుల | లోలోపల నాఁపఁ, దారలు చలింపనియే |

జీలోచననయనస్ఫుట | నీలాంభోజంబు లెప్పుడు నేఁ జూతు నొక్కో॥ ౬౦

తే॥ గీ॥ తేడిచూపులయమ్ముద్దుఁ జేడె, నాదు | కంటఁ బడచేసి, లక్ష్మణా! కలుగు నేమి |

ఫల మచేతన మైసాబ్రదిమి నైన, | విఫల మైనట్టియాజగద్వితతిన్;॥ ౬౧

క॥ ఇలునేర వచ్చి చిలుకల | కొలికి, మరలసెలవుఁ గోరుగోవాళ్ళపయిం ।

బొలయించెను, గారుణ్యులు । గల దయ, నయనాబ్జమాలికను మార్గమునక॥ ౬౨

ఉ॥ నీతనె వెళ్ళఁగొట్టితిని; జేసితి దోస మయో! హతుండ;ద।

చ్చితకరాస్య న న్విడిచి జీవితమున్ వనిఁ బూనునా? కటా॥

ఖ్యాతులమోము నే నిటులు గాంతును? చాచులు నేమి యుండు న।

న్నాతతరాజ్య మిద్ది యడు గంటఁగ నీ; మనఁ గోర నే నెఁకన్॥ ౬౩

క॥ వలుచ త సవతివసతిని దొఱఁగి యరుగుదెంచి, సరసఁ దోపంగఁ బ్రియుం।

డెటుపు గడకన్నులను బిల్చి బిలి నావిరూఢత మయ్యె బిసరువాచృశకున్॥ ౬౪

క॥ పదముల సపరాధక్షమ । పదముల వ్రాలఁగ నె ప్రియుండు, భామామణికన్॥

నుదలఁ గనుదామరల మును! పుదయించినయరుణకాంతి, యొకట శమించెన్॥ ౬౫

చ॥ లలఁలలోనితాలిమి వెలారుచువెన్నునె మేనిచెన్ను, క।

న్నులఁ దనుపారఁ గ్రోలఁగ, మనోహరబాలకురంగసేత్రకున్,।

బరిర! చిరాపరాధకరణస్థ రణంబునఁజేసి యెంతయుం।

బలిసిన దయ్యు, నయ్యె త్తణప్రాహుళికం బపు డెల్లరోషమున్॥ ౬౬

తే॥ గీ॥ రమణి! మత్స్యశిఖారుం డౌరాజువలన, నకట! సంప్రాప్త మైనమహాభయంబు।

వారణం బొనరింపుము, పాంథుఁడైన । నాకు, నీకడ వాసదానంబుఁ జేసి;॥ ౬౭

క॥ రవగాలిఁ గీలిగను, మణి । భవనము వనముగను, పెరహధరమునఁ జేతః।

ప్రవికలతఁ జెంది తలఁచుచు, శివశివ! ఇలి నేలమీఁదివేపను బోలెన్॥ ౬౮

క॥ కాలాగురుద్రవంబును । హోహలముగఁ దలంచు; ననయంబును ద।

చ్చాలామణి, నీలాంబుజ । మాలను వాళియును బోలె మది భావించున్॥ ౬౯

క॥ ప్రియుఁసుకేతస్థలమున । కయయో! విధివంచితాత్మ నయి పోనయితిన్॥

బయి నెక వల రాయఁడు మ;న్నియ, న న్నెటు నేయవారఁడో నే నెఱుంగఁ;జెలి॥

క॥ విరహావికలాత్త యై, ప । ల్లరు దయతా! చయిత! యని విలాపించుచు సుం ।

దరి, చేర వచ్చుతఱిఁ బ్రియుఁ, । బరిచయ మొకయింత లేనిపగిదిం జూచున్॥ ౭౦

శా॥ కార్తద్ర్యంబు భజించుఁ జంఘ్రుండు, నితాంతమ్లన మా రాక, యే ।

పారుం గైరవకాననంబులను సత్యతలంబు మాలిన్య మెం ।

లే రాజిల్లు దిగఁతరంబులు, సుదృఙ్మందంబు మోదిల్లునో ।

సారంగాక్షి! ముఖాంబుజంబున వికాసశ్రీని నీ వొందినన్॥ ౭౧

ఉ॥ గండపుఁజెట్లత్రాఁచులమొగంబుల వెల్వడినట్లు, గాడ్చు వీ ।

చుం దపియించుచున్; గనుల నేర్పుఁ దలిర్చినతీయమామిడుల్; ।

క్రందుగఁ జీల్చుఁ గూజితహలాహల మక్కట! యిహికాభి; యే ।

చందమానం ద్యజింప దనుసంతతి బాలమృతాలకోమలమ్ ॥ ౭౩

ఉ॥ మా పిత వచ్చెఁ; గామినులమానస మువ్విధు లూరఁ జొచ్చె; నే ।

రూపున నాదుమానము సురుంగక యింకట నిల్చు? నంచు, లో ।

లోపల నిట్లు తామరసలోచన దాఁ దలపోయు చుండఁ, బూ ।

దూపులపాదుసాగొడుగు, దోఁచె సుధాకరచింబ మంతలో ॥ ౭౪

చ॥ నలపునఁ గాంత, లోపలికి వచ్చెడువేకువెల్లు మాటఁగాఁ,

జెలపునకన్నుదామరలు చేతులతోడను మానె, నాటగా;

లలితపులబద్ధి నీవరిమళంబులు దోగిలి తారునాలిగా

లులవలనఁ గ్రహించెను వెలుంగులతోడ డుదయించు టాతఁడుమ్ ॥ ౭౫

మ॥ అశిరూరంబున విన్న యస్తి మితమై, యావెన్కనీపత్ని ।

జ్ఞతఁ జాంచల్యముఁ గాంచి, మీఁదఁ బరితస్సలవధితవ్యోతముఁ ।

ప్రతిపాదించి, క్షరంగలోచనసు నేత్రం బాల లజ్జవిఘ్నా ।

ర్గితతారం బగు, నే గురుప్రకరమున్ వీక్షింపగా నేగినన్ ॥ ౭౬

చ॥ పులకము లంతురించెడుకపోలము లే మెలమెల్లఁ బుణ్య, లోఁ ।

దోలఁకడుపిన్ననవ్వు ముఖతోయజకాంలసి దొంతు లుంపఁ, బె ।

ల్లాలికడుగోస్తనీఫలరసోరురూరిం బురుడించుమాగురిన్ ।

పలికెడునామృగాక్షికలభౌషణముల్, ప్రణుటించ శక్యమే ॥ ౭౭

కా॥ రాజుం గా నొనరించె మున్ను సువిచారం బేది యెవ్వండు ని

న్నో జైవాత్మక! యావిధార, దితశక్త్యత్సాహుఁ డయ్యెన్ జరన్; ।

భ్రౌజన్నూతనధాత మస్తగుఁ డఖండం బీజగత్పాభవం ।

బోజక ఖంజననేత్రవక్త్రమునకున్ యోజించు నిత్యశికిన్ ॥ ౭౮

కా॥ లేనోచిందుట దృశ్యభిందముల బందిం బెట్టునంచంగనా ।

మానుగాగ్రిమణిమోహనాంగకరుమల్, చూపట్టలే యాదిగా, ।

శాసన్ వచ్చెఁ గులీనకాంతలకు, దీర్ఘశ్వాస మాస్యంబునన్, ।

లో నత్యంతము శూన్యవృత్తి, వెలిడాలుం గర్జమూలంబున్ ॥ ౭౯

చ॥ రేకుకొని కృష్ణలీలలను దా విని గోప్యకృష్ణగోష్ఠి, లే ।

జెమరు గగుర్చునుం బాడెముచెక్కులతోఁ గులకాంత, తత్తణం ।

బమరికగాఁ, గరాళగరిభార్వులు గొల్లయుమహాహిమ ॥

ధ్యమున నరం డఖండధృతి దాండవ మాకుట దెల్పు వింతగన్ ॥ ౮౦

మ॥ సరవికా బాల్యము జాతీ, మేన భృతవిశ్వస్థాభిభవం డారతీ ।

శ్వరుఁ డారూఢుఁడు గా, ఘటిల్లెడు దహ్మజ్ఞానాఁడు, నెవ్వైయునన్ ।

బరిపూర్ణేందుత, మందహాసమున నవ్యాజామృతాభేదమున్ ।

బరమార్థులు కనుంగవన్ బహుళికిం బంకేజితాదాత్మ్యమున్ ; ॥

౮౧

చ॥ చెలి నవచంద్రరేఖవలెఁ జిక్కియు, జిక్కిని చెల్వతోడఁ జే ।

శలజలనీలికారవితశయ్యను జాయుఁ బవ్వలించి, పే ।

రలమటఁ దోఁగు మండుతటిఁ, బ్రాణవిభుం డరుఁడెంచి చెంగటన్ ।

నిలిచినఁ, దియ్యమాపులనె నెయ్యము దోపఁగ సత్కరించెడున్ ॥

౮౨

౮॥ వె॥ చెలియమోవిసాబగు చిగురాను రాకొట్టు ; రానుమోము చందమామఁ గేరు ;

బోటిమేనిగ్గు సాటి లే కొప్పారు ; నీవిధాత నేయఁ డీపధూటి ; ॥

౮౩

చ॥ ఒకమఱి వీడ్వడం బలుకు, నొక్కపు యూరక యుండు, నెందు నిం ।

చుక లేగులుబు లేనివెడమా పొకచోఁ బదిరించు, నూరుపుల్ ।

నెక లేగయన్ నిగుడ్చు, ధృతిఁ జేకొనఁ డేమియు సంగకలబులన్ ।

వికటవిదేహజావిరహ వేదనచే దశకంఠుఁ డక్కటా ! ॥

౮౪

క॥ ఉదయించెను శశిమండల । ము ! చహించెను విరహిహృదయమును ; మదనుని దా ।

ముదలను, మానసతీతర । ము, దలను బెనుమానకమును బోలేను బూనెకా ; ॥

౮౫

చ॥ కలువములోన నూరునును గాటుక తీరున, నింగి నీలమై ।

యలరును, బాంధ్రలోకహృదయం బెటఁ గన్నఁ గగంబు రక్తమై ।

తలరును, ముద్దులేగొమలపల్కుఁగిపోలము లట్టె తాలుచున్ ।

నెలరును, నెల్ల తేజిదొరబల్లును దాను బయోద మేగుదేకా ; ॥

౮౬

క॥ పుల్లంబుబముల నిండిన దల్లి నె లలరింపు రొలఁకు ; నకటక్కటా ! నా ।

యొల్లంబుఁ గాల్చుచున్నవి పల్ల వపదలోచనములు, పరరకు ; సఖుఁడా ! ॥

౮౭

క॥ ఇప్పుడును మానవు కోపము ; ద్విపగమనా ! మేఘమాల దివి దో చెను ; నా ।

నపురూప మాశ్రియోన్ములు, దివలూక్షియపాంగరాగ సంపదఁ జెటిచెకా ; ॥

౮౮

ఉ॥ సుందరి ! మందహాసమున శోభిలంబీవదనబులు జూచి, యా ।

నందము నొందు చుండఁగ ఘనంబుగఁ డే ట్లరవింద మంచు, నే ।

మంచును జంచలాక్షి హరిజాంతుఁ డటంచును శంకనేయుచున్, ।

సందడిగాఁ జకోరములు చంచుపుటంబులఁ జప్పరించెడున్ ; ॥

౮౯

చ॥ సరసపుకవ్వగా దిది ; ని సగ్గమనోహర హావికాస మె ।

వ్వరు మెగ ముగ్ధు దీనిని? సువాసనలన్ దెల్లుపుమా ।

చైత్రపు, చనుంగవా యిది? పసిండిరుచుల్ గలపగ్లగుత్తి; యి

ద్దిర! సకతాభిసేన్య మగుతీవియ; ముద్దియ గా ది దారయన్;॥

౯౦

౬॥ భీకరభండనాభిముఖభిన్ననపుఃకియగుగ్రశూరదీ

ర్ణీకృతమధ్యభాగబలదృశ్యఖనీలిముఁ డెల్లలాకమున్

జేకొని నిష్పకల్ చెరుగుచేతుల, మ్రింగుచు దోచు వేనెలుగ

గీటు కంచ లేక, పశు వెవ్వఁడో వీని శతాంకుఁ డం చనెన్;॥

౯౧

చ॥ నిలుపును దెల్పు నిచ్చి, యెలనాగకనుంగవరూపు గాదు నూ;॥

హలహలసారముం బ్రవిమలామృతపూరము నిశ్చయంబు; నా

పలు కిది కల్పితం బనెడుపక్షమునం దవి సోఁకునంతనే;

కలుగఁగ నేల మోహము, నఖండసుఖంబును, గోడెకాండ్రకు॥

౯౨

క॥ భ్రమరంబో, హరిణంబో, రమణీయవిలోచనంబో, రాజిలు నిచటన్;

కమలంబో, కమలారియు, కమలాయత సేత్ర నెమ్మెగంబో? దెలియన్;॥

౯౩

క॥ పలపలనిముత్రైములు చు | క్కలు; వలిపము వెన్నెలలు; మొగము నెన్నెల; నా

యెలనాగ! నిన్ను, వెన్నెల | పులుఁగులతోలిపున్నె మైపున్నమ వండున్;॥

౯౪

క॥ రూపామృత, నాభిభ్రమ, వ్యాపకకచభుజగ, చంచలాక్షి, నిమజ్జ

త్వాపస, యాతరుణీమణి, యెపగిదిం దాఁటరానియే జగుఁ జుమ్మి;॥

౯౫

౭॥ కమ్మోవిరుచులతోడను | సమ్మిశ్రము లయినచంతనయకాంతులు, నీ |

నెమ్మోముఁదన్నియంచుం, | గొమ్మ! కేసరములట్లు కొలులుం జుమ్మి;॥

౯౬

క॥ పలుకుదురు డాలు నెపమునఁ | గలికియో! కింజల్కములు ప్రకాశిం; నిదిగో!

నలకలపేరిటకుమ్మెద | పిలుకలు, మకరంపము దక్షేక్ష నహించెన్;॥

౯౭

తే॥ గీ॥ ఆలలితోత్తమ కెన యైనహరిణశాప | నయనచేతను, రూఢిగా నాదుమాన

సంబునను, నిందు కైవ భేదంబు లేక, నాకనీకాశ మయ్యె మానవజగంబు;॥

౯౮

౬॥ లంకముపోలికన్ నుడుట నందము మీఱఁ, గురంగనాభికా

పంకముఁ దాల్చినీమొగము బాగుగఁ జూచి చకోరపారముల్,

పంకజసేత్ర ! మోదమునఁ బల్లవితంబుగఁ బక్షిమూలముల్,

శంక వహింప కిం మకయూఁ జంచుపుటంబుల నల్లలాగ్నెఱుకా;॥

౯౯

క॥ కమలము శిశిరమునను బల్, | నమృతాంశునిమండలం బపంబునఁ బోలెన్,

రమణీమణి ! నీవదనము | కొమరొప్పదు లేశ మయినఁ, గోపముపేర్చికా;॥

౧౦౦

క॥ తుమ్మెరలు మెదలు విప్పం | దమ్మియూఁ బోలెను, నధీరనయన మ్మగునా

కొమ్మమెగముఁ గాంచితనా, | కమ్మనివిలుకాఁడు కినియుఁ గా కే మటుమై;॥౧౦౧

తే॥గీ॥ అమృతమయమూర్తి కాచకోరాక్షి కకట! నన్ను వజ్రకతోరాత్తు, నంటుకానిఁ

గాఁగ సృజయించినట్టియాకమలభవుఁడు, బెలివి గలవాఁడు కాఁడని పలుక వచ్చు॥

క॥ పైదలి! నల్లనిచిన్నాం॥ బేదో నెన్నుగుటఁ దోచి యెఁగ గడుసేమా

మాద మఱచి లోఁ దున్నెద! బోద నిదురపోవుతమిపునావుం బోలుకా॥ ౧౦౩

తే॥ గీ॥ అద్వితీయుఁడఁ గాంతిచే ననుచు నీవు మిన్నముట్టెదు; గర్వ మేమిటికి? జంద్ర!

మందమతి! పంచకోటిభూమండలంబు, చచ్చి శోధించి యెవ్వఁడు చూచినాఁడు?॥

క॥ నీలాంచలసంవృతమై బాలకరంగాక్షి మొగము భాసిల్లుఁ గడుకా॥

గాలింసీనదిఁ దోచిన బాలితహృదాయకమపలంబుం బోలేకా॥ ౧౦౪

అ॥ వె॥ గుబ్బచంటిమీదఁ, గుటిలకుంతల చెట్క, నుండి వ్రేలునలక మొప్పుమీఱు

చుండె, రేవెలంగనుండలంబుననుండి పైడికొండఁ బ్రాఁకుబామువోరె॥ ౧౦౫

తే॥గీ॥ పూవుగుత్తుల నొరగినదీవ కతివ! స్రవధరానత వీ వెల్లు సాటి పయితి

వల్లె, గర్విపురాల! శోణాధరకుసుసాటి యగు నీకుఁ, బల్లవసహిత లతయు॥ ౧౦౬

క॥ మంజరల నొరగుతీఁగల రంజిల్లెడునీవనాంతరము నేవ్వ మగుకా॥

మంజులకుచభారానత! కంజాతేక్షణలు మనసు గలఁగింపనివోకా॥ ౧౦౭

ఉ॥ ముద్రియ నేను వచ్చి ప్రమోదము చేరను, రాత్రి యంతయుకా॥

సుద్దుల ముద్దుముచ్చటలఁ గల్గుఁగ బల్లవఁ దెల్లవార్చి, లోఁ

బ్రొద్దుటిమోముఁదావిసి మూఁగి యశుతో రొద నేమఁ జొచ్చినన్,॥

నిద్దురమేలుకో దిపుడు; నీరరుహానన గంటివే చెలీ॥ ౧౦౮

అ॥ వె॥ సకియ! యప్రమేయశక్తి సంపన్నత, సుప్రసిద్ధుఁ డయినమానశరని

మహిమ, నీనువచనము హిమంతుభావంబుఁ, గనులు కమలసదృశతను, వహించు॥

అ॥ వె॥ కనుల మీనవతియుఁ, గచమున శైవాల! వతియు, మృదులపాణిపాదములను

బ్రహ్మకూటరవిందవతియును, సురస యా! చారుగాత్రి యీమె సరసి గాదె॥ ౧౦౯

క॥ ఓరొరవెడఁగఁ బొంతుండ! యీరీతిని బరితపించె జేటికి నిచటన్?॥

జేరు పయోధరసన్నిధి; నారాటం బెల్ల నీకు నంతన తీలుకా॥ ౧౧౦

క॥ అతిమాత్రతన్వీ యాహ, సితలోకయు, నైనయల్లచెలియం గనినన్

మతి నిది సౌదామినియో, సితయామినియో యటంచుఁ జెందర శంకన్?॥ ౧౧౧

తే॥గీ॥ తొగరుజిగిపాణిపాదముల్, నగుమొగంబు, నమరి విలసిల్లునీవోమలాంగిఁజూచి

చిగిరిచినతీఁగమో, వికసితపయోజి పద్మ నియ్యయంచు సంకేహపడర జనులు॥

క॥ కన్నుంగవ నందం బగు నన్నులతలమిన్న మోము నందఱుఁ గనుచున్,

గ్రన్నన శంకింఁచి సం భిన్నాంబురుహంబో చంద్రబింబమొ యనుచున్॥ ౧౧౨

క॥ బంగారిసీరుచాయను । రంగారెడరమణితోడిరాముం గని, సా।

రంగంబులు గాన నటిం । పం గడంగు పెఱుంగుతోడిమ బృనుబుద్ధన్॥ ౧౧౬

క॥ జను లంద టీమెఁ గనుంగొని । యనుచురు పనిత యని; వారి న ట్లనుతో ని।

మృనుకొనియెద నే, నిది యవ । జనపరిణతచిరతపస్య, సస్య మటంచున్॥ ౧౧౭

అ॥ వె॥నగుమొగంబు గలుగుసాగసరి నామె, న । వృట్టఁ జకోరవారచంచరీక।

సంచయములు గాంచె సమధికసంతోష । తోయరాశియందుఁ దొప్పెదోగ;॥

క॥ స్తితసుమలేశము నం । చితవదనాబ్జమునఁ దాలిచెన వెపు డపుడే ।

సతి! యీజగ మఖిలంబు వి । జిత మయ్యెడుఁ బంచబాణుచే, ననుకొందున్॥ ౧౧౮

తే॥గీ॥ అమలయుమనాజలంబుల నర మునిగి, । గొంతుకల నెత్తి హృదెకొంగ లొప్పెఁ

జిమ్మచీకటి పగఁ బట్టి తమ్ము మ్రింగఁ, । డెల్లు వాపోవుబాబ్బిపిల్ల బనఁగ;॥ ౧౧౯

క॥ అన్యోన్యసంగసఖమునఁ । కన్యామణిదన్నతోయి గన నున్నలి, ద।

ధ్వన్యోన్యమున కోర్వమి, । హ్రోన్యంబును బొంది మధ్య మని భామితున్॥ ౧౨౦

క॥ సకలజనమాహాకము, నీ । చిరురంబుల పేర్చివచ్చుచీకటి, ముఖంబ ।

ద్రకరావ్రచారముననో, । సకీయా ! జగి మిగిలి నెగడు సత మనితలఁతున్॥ ౧౨౧

గీ॥ పగలు లేయును గుత్తుకబంటిసీట । నర్కు నారాధనము సేయు నబ్జపంక్తి; ।

పక్ష లేక్షణవత్తో జభావమునకు । ఘోరతప మాచరించు నొక్కో తలంప;॥ ౧౨౨

॥ వె॥ఘోరవిరహపహ్నికుండంబు నాఁ దగు । నీదుహృదయమునను నీరజాక్షి !

తపము సేయుచున్న దిపుడు ముక్తాహార । మెనయఁ బ్రియసమాగమైకసఖము;॥

తా॥ లావణ్యంబున కాకరంబుగ, ననల్పప్రాధి నీమోముఁ దాఁ ।

గావించెం జతురాస్యఁ డైన, నుచితజ్ఞత్వంబు గానంగ రా ।

దావం తాతనియం దదేమనిని, సారంగాక్షి! నీ ఖండఁ గా ।

లేవెల్లన్ మఱి రాజఁ జేసెను గదా, రిక్తున్ గళాహీనునిన్॥ ౧౨౩

అ॥ వె॥సకీయా! నీదుగబ్బుచనుదోయినడుఁజక్కె, । గాన వచ్చుమానికంబు వొలిచె, ।

సానురాగ మైనమాసన మాత్మేతుఁ । గాంచ, వెలికి నిర్లమించె ననఁగ;॥ ౧౨౪

క॥ జగదంతర మమృతమయం । బగుకరణోత్కరముచేత నహహ! నిండెన్;

మృగనయనమొగము నెనమున । దొగరాయఁడు, జగి దొలంకఁ దోతెంచె నొకొ;॥

చ॥ అమనసచిమ్మచీకటియు, నచ్చపులబున్న మచందమామయున్,

గమలములున్, శరద్విశదకాముని, కాంచనకోరకంబు, వి ।

ద్రుమమును, నెప్ప డేని యొకతూరి జగంబునఁ బొందినన్ సమా ।

గమ మపు డించుకంత గజగామినిమోమున కెంతు సాహ్యమున్॥ ౧౨౫

క॥ ఓదయత! మాను నీచువి । సేదం బని, ప్రియుఁడు వలక సాదరఫణిశీన్, ।

తైదలికె గనులబాష్పము, । నూఁదినమడిలోనిమాన మొక్కట జాతెన్;॥ ౧౨౯

తే॥గీ॥శంబరాసురగర్వభంజనునిసుప్ర । సిద్ధసామ్రాజ్యపట్టాభిషేకమహాము ।

వేళ, లోకంబులకు నెల్ల వెల్ల చటచు । జోక, నొప్పారె రాక, సుధాకరుండు;॥

క॥ లోలకావృతం బగుబాలామణియాననంబుఁ బరికించి, భ్రమ!

ద్రోలంబసంకులం బగునాళీకము సంస్కరింతు నావృదయుమునన్; । ౧౩౧

క॥ గురుజనములతో నరుగుచు, । దరహాసము మోముఁదమ్మి దళుకొత్తను, సుం

దరి దిరిగి చూడఁగా, నది । పరుఁ జంటం డుస్సి చనెఁ బ్రపంచంబునకున్;॥ ౧౩౨

తే॥గీ॥బహుశఙ్ఖంబరీటభంగభాగ్యంబును । గలికెన్నదోయి గాండుఁ గాక, ।

నిత్యశోభ మైననెమ్మము, భంగుర । సంపదబ్జమునకు సాటి యగునె'॥ ౧౩౩

క॥ తెప్పెర, గందము, దూఁడుల్ । దమ్ము లుకీరమ్ము, తైవలము, నపగతతై

త్యమ్ములుగఁ దోఁచు, విరహాగ్రరమ్ముఁ జైర్య మెడయుఁప్రాణుల కహహ! ॥ ౧౩౪

క॥ తనకరముల నిమరుచుఁ, బి ద్దని మద్రితవదన నల్ల మేల్కొల్పి, కరం

బమరా పూర్ణుఁ డగుచుం । దనరారెడు భాస్కరుం డుదయకాలమునన్;॥ ౧౩౫

ఆ॥౨॥మ్రొక్కి విసయవచనముల బలిమాలచు । నడ్దగించినను, మహాగ్రహముచ

వెడలిపోవునన్ను, వ్రేలిసన్న మెలంగు । పిల్లికూనచేత, వెలఁచి యాఁగె;॥ ౧౩౬

చ॥ ఆమృతముఁ జిల్కుచుండ భవదానన మోననఁబోజి!యంతటన్, ।

సుమశరచాపపునఁహిమ సుంతయినం గన దంతిరాయమున్;

దిమిరముతో మహీప్రజకు దృష్టులతాపము గూడ రూపతెన్;

రమణిరొ! శ్వేతుఁ డీశశి, ని రంతర మిట్లుదయంప నేటికిన్?॥ ౧౩౭

ఉ॥చాల వివేకమున్ సుగుణజాలముఁ దాలుచువార లయ్యు గో ।

జాతులు, వారిహృత్పుటము, వాఁరవారిని గేలఁ బూనతే

చీలిక లింత లింతలుగఁ జీలుపఁ జాలువినీలవారిజా

క్షీలసమానజాలమయచిత్రవిలాసము భాసమాన మా;॥ ౧౩౮

ఆ॥౩॥నివృత్తిల్లె నెపుడు నెలఁతకు నిండుజ । వ్యసము నవవిలాసభవన మగుచు, ।

నవ్వ డాది గాఁగ, నివృత్త లేకయె, తోడ । కాండ్రమానసములు మండఁ దొడఁగె;॥

ఉ॥నూడదు కన్నులం దెఱచి సుంతయు;నవ్వుమొగంబుతోడ మా

టాడదు; తావకీనకథలం దది భ్రూకుటిఁ బూను; నంచు నీ

జాడ, సపల్ని చేష్టలు నిజప్రియుతో నెఱిగించునంతి నే ।

యీ డెను భర్తకుం దనపయిన్ మను పుండిననిండుప్రేముడుల్; । ౧౪౦

౪॥ హాలకాశాన్తానలములఁ పోలిక మకరద్వీపహృదయములతోఁ దెలిగెన్

నాళికవైరి ; లోకుల । కేలా ప్రాణాంతహేతు వింకక గాగుండున్ ? ॥ ౧౪౧

౪॥ సుకృతంబున సుకళత్రము, । సుకళత్రముచేత దొడ్డసుతులు, సుతులచే ।

నకలంకస్థిరయశ మ । య్యకలంకస్థిరయశమున నాకము, నొదవున్ ? ॥ ౧౪౨

౪॥ ప్రభు చైనను యాచించిన, । లభియించును లాభువంబు ; లలనామణి ! నే

నభిరుచిపడి యధవమునకు, । నభిభూతుండఁ గానె విముఖి వగునీచేతన్ ? ॥ ౧౪౩

౪॥ వె॥ కొలఁకునందు ముంచి నలపూర్ణకుంభంబు । నెత్తికొనుచు వేగ మింటి కేగు

నీదుతలనిగుంజనిర్వృత్తగుఢం । భోగ మొకమహోభవుక యెఱుక ; ॥ ౧౪౪

౪॥ వె॥ పాంథ ! నీవలె నాప్రాణవల్లభుండు, ముండ్లఁ గండ్లను, గడ్డగండ్లు పొందు చుండు;

నింతకన్నను గుళల మిం కేమి చెప్ప ? నిచ్చటికి జీవములతోడ విట్టు లుంటి ; ॥ ౧౪౫

౪॥ తరుణి ! చిక్కితి వేటికి ? । బరకీయోపంతమునను బని నీ కేమి ? ।

పరితోషించెదఁ జెప్పుమా ; । తెరువరి ! నీలెఱక నీగుఁ దెలుపును బొమ్మి ; ॥ ౧౪౬

౪॥ ఆలోకింపక నీకుం । బోలిక, వత్సంతగర్వమును బొందకునే ;

బాలిక ! బహుఫల భరమున, । వ్రాలినలత లెన్ని లేవు నవములలోనన్ ? ॥ ౧౪౭

౪॥ వె॥ ఉల్లసిల్లుచున్న దుమిద ! నీవెన్నెఱుక ; । కిన్నుఁదన్నులును వికాస మొందె

జలదమయముగాను జగ మెల్లఁ గావించు । నీలమేఘ మెచటి నేనిఁ గంటె ? ॥ ౧౪౮

౪॥ ఆసాయముఁ దోయముల ను । పాసించుచు నవిత్పర, జిరతపశ్చరణమునన్,

గానంత యిపుడు సారస । మోసఖి నీముఖముతోడ నుపమం బొరసెన్ ॥ ౧౪౯

౪॥ మందస్థి లేమధురంబుగ, । సుందరి ! నీమొగ మొకింత చూపించితివా,

డించుపడు నిపుడె పుచ్చుచుదండురు సామ్రాజ్య మెల్ల క్షామాత్రమునన్ ; ॥ ౧౫౦

౪॥ వె॥ తఱుచు నవ్వకొనుచు, దనలోన నే మేమె । యల్లనల్ల మాట లాడుకొనుచు

గోకనవముఁ జేసికొనుచు లోకత్రయి । జాచు మహ్యపాయి శూన్యవృష్టి ॥ ౧౫౧

౪॥ వె॥ మధురసంబుకంటె మగువ ! నీమధురంబు । మధురరమ ; చూనుపు మన్మథమున;

పపప,పడుచు నుయ్యె ! పుపుపు,పుడమింకబట్టు । శాకరాంబుజంబు నీకరమున ; ॥ ౧౫౨

ఉ॥ లంగద నెట్టికేలకు నుపాయశతంబానఁ బ్రాణి ఫౌధముక,

బొంగుపాలవెల్లినురుపు న్నగుక్రొన్నునెల్ల, నొంటి ను

ప్రింగనుదాని మేల్కొల్పి, భీతమృగేక్షణ సస్తితాన్యరా

బొంగురఁ గొనిలింపు, నహహా ! సుక్ష్మతాత్పర్యము నిశ్చయించుచున్ ; ॥ ౧౫౩

క॥ గానము నేయును మధురము । గా , నంతటఁ దిగి యభిముఖముగాఁ బఱచున్,
దో నెగయు, మరలు, దెరలును, । మానితకాసారములను మధుకరచయముల్॥౧౫౪

ఆ॥వె॥ నిరతరాగాభిషయమున, నేను దన్ను । సారె నేవిందుకొలఁది, నాశ్చర్యముగను,
లలన మెలమెల్ల నన్నింటివలనఁ దిగిచి, । తత్త్వకథవోలెన స్నేకతానుఁ జేసె॥౧౫౫

తే॥గీ॥ లోలమృగశాసనయన యిల్లాలు గానఁ । బడక యుండిన లోనఁ జెప్పెడిది యేమి?
యభిలసంపదలను బూర్ణ మగుచు నున్న, । ఫలవ మది గాడు, నిర్జనవనమె గాని॥౧౫౬

ఉ॥ గాలికి నిట్టటం గదలు కాటుకనిగ్గులు దేరుముంగురుల్,
లోలివిలోచనంబులును, లోకులచాపుల నెల్ల నాచికో,
హరిని గీము నేరుజవరాల్లివిలాసగతిం గనుంగొనం

దూలక నంటుకానిమది నూల్కాని తాలిమి నిల్వఁ జాలు నే ? ॥ ౧౫౭

చ॥ ప్రవిమలవంతకాంతిరుచిరంబు, సుధామస్పృణంబు, సంపదో
త్యేనహరముం ద్వదాననముఁ, బక్క స్పృజించినవాఁడు వారిజో
దృఢుఁడు విపశ్చిదగ్ర్యుఁడు గదా మృగశాసక సేత్ర ! యాతఁ డో

యువిద ! దొలంపఁ నేమి కతమో పునరుక్తముఁ జంద్రచింతమున్? ॥ ౧౫౮

ఆ॥వె॥ సానుకంపములు మహానురాగంబులు । శిలశితలములు చెలియనెతురు
చిత్తన్మత్తు లేమి చెప్పదు ? నయ్యారె! । యస్త్రదీయహృదయ మపహరించె॥౧౫౯

ఆ॥వె॥ అహిశిశోరీరీల మలకజాలము, నెల । వాఁడితూపురూపు వాలుఁజూపు,
తాను జంచలోపమాన, లోకంబునఁ । జూని యెట్లు సౌఖ్యసాధనంబు ? ॥ ౧౬౦

తే॥గీ॥ పవనమున నంతమాధురి, హృదయ మైన । హృదయమున నంత కారుణ్య మెసఁగుహరిణ
శాబలీదన! యిది యేమి చంచ మిపుడు! గుణగతులు నీవి వేలుగా గోచరించు? ౧౬౧

తే॥గీ॥ అనిశయనాభి రామశోభాభిషయము । కలిమి గర్వింపునీదుముఖంబుతోడ, । ణ
నిశను శోభావిహీన మానీరజంబు, । నెటులు తులనేయఁ దగు, నింపి యంచుకైన॥౧౬౨

క॥ గుకుమారతరము లగునం । గకములఁ, గుసుమములశోభ కాంత యింపున్; ॥
దెకలింపును నాప్రాణము । లకటకటా ! కుసుమబాణుఁ డింకతతులన్; ॥ ౧౬౩

క॥ కురపిల్లు నలుఁదపిలుఁగల । బదువునఁ, దెరువును హృదయపద నడుచుచు ; న
త్తిగుణిమణిఁ గని యకటా ! । కురపిల్లుడు నేను నేమి తోఁపనిబుద్ధిన్; ॥ ౧౬౪

ఆ॥వె॥ మధునిఘాననుండు మధురాపురప్రయా । శాభిముఖుఁడు గా, ప్రహంగనలకుఁ
ప్రళయనహ్ని యయ్యెఁ నండువె న్నలకేయి; । వారింక యయ్యె పానగృహము; ॥౧౬౫

చ॥ శయగృహంబు సొచ్చి, చెయిన్నల నెచ్చెలి నల్ల బుచ్చి, నే

గయి కొని వీవనన్ విసరంగా, గుపితాంగన, కూటనిద్ర నం

తయః గను చుంపియున్, గవనిదానివలన్ గనుమోడ్చుతో, గడుం

బ్రయిసఖ! డస్సి తంచ నెవమిడఁ గనించె మదీయహస్తమున్॥ ౧౬౬

క॥ గమనము బాల్యముతో మాం । ద్వయు నొంచెన్, రక్త మయ్యె స్వాంతముతో నో

ష్టము, హరిణీప్రశకు, నితం । బము సర్వోన్నతిఁ దనర్చె మన్నభుతోడన్॥ ౧౬౭

తే॥గీ॥ ఊరు పనుమానవేద్య జూఁనొడలు కలువ । కాద నైదుగి; మాపేమి యాడకున్న

దామెగృత్తాంత మింకి నీవట్టి లుంచి, చెప్ప మర్యచరిత్రంబు; దెలిమికాడ !॥ ౧౬౮

అ॥జె॥ పరిణయమున రామభద్రుండు పట్టికొ, స్వేదకంపములను సీతకరము।

సాంప్రదీపనమేతరుంబిహువిధూతప్ర భూతవారిజాతభూతిఁ గనరె॥ ౧౬౯

తే॥గీ॥ ఆరుణ మైనను బగడంబు నతకంచు, । మృగుల మైనను జివురాకు గదిమ వైచు

నిరతిశయమాధురమానిలయ మగుటఁ, । దానకీనాధరస్థి మోతలిరుఁబోణి !॥ ౧౭౦

తే॥గీ॥ అణిముత్యాలక్రోశలఁ గ్రేణి నేయు । కాంతసురతాంతపుర్రాంబుకణిక లామె

కుంపనపు యాయనొనట్టిచై గూడి చెప్ప । రానియన్యోన్య శోభాకరరే దనర్చె॥ ౧౭౧

క॥ పగచ్చరుచచ్చి పాలెభి । కురహతికన్ వెలుచి సీత దూతఁ బ్రయిహృదిన;

‘జొరఁబడె నలఁడును బరినా । రుగ్రగీభయమునను నామెయుల్లము సరగన్॥ ౧౭౨

తే॥గీ॥ అంగము లొచ్చి మనుబాలప్రాణములను । గొనిన, నది యుక్తి మగుఁ గాన్;

సరసిబాణి । సయంపచ్చ ద్వయంబుకోణమునొసంగి ప్రాణములఁగొంట, నీకదిపాడిగాదు;

తే॥గీ॥ ముత్తియంబులసిరులకు ముచ్చి లయన । చంతములచెంత వనియించిసంతసించు

సంధు, సతిసాహసంబునఁ జంచలాక్షి! । ముక్కులల దొక్కినిలిచె నీముత్తియంబు॥

అ॥జె॥ నాసికాగ్రిమునను నవమాక్తికము గల్గి । భాసమాన మయ్యెఁ బడఁతిమాము, ।

బుద్ధఁమాగమమునఁ బాలుచుపున్నుమనాటి । లలితచంద్రిమంపలంబు పోలే॥

క॥ నీమేనీపనిమి చూచుక । వేమాతేమిటికి విట్టిఁగను ? ముగుదా !

నీమెయిచాయం బోలిన । హేతుంబు దొలలు మంపవే యింటింటన్ ?॥ ౧౭౬

క॥ భువిని సరంకుతు లనఁబడు । కవులు, కుచంబులకుఁ బోల్పఁ గరికుంభములన్ ।

చవిలి చెలి ! యేల వినియెద । పువలలు విపరీతకథల నూఁకొందురు కా॥ ౧౭౭

ఉ॥జోమలి నక్కచేర్చి యది కోపముచేరఁ దిరస్కరింపఁ ద ।

న్నామెగ మై పరుండఁ బతి; యన్నెయి నాథుమనంబు నొచ్చెనో

యేమె గ పండుఁ దల్లజిలి, యేణవిహించన వానిచెక్కులన్

శ్రీమను యుద్ధఁ శెట్టికొని, పెద్దయుఁ బొద్దుఁగుటెంచె గొనిటన్॥ ౧౭౮

క॥ కనుఁగొని హరిఁ, జేలచెఱుం । గున వదనసుధాంశు మాటుకొనువేళలకుకొ,
 జనిత స్మరకంపవశం । బునఁ దల్పమయమునఁ బోకముడి బిగి సడలెకొ॥ ౧౭౯
 లే॥గీ॥ మోచితోడిసమాగమమునను జేసి । రదనభావశృ మరుణిమాత్రాంత మయ్యె;
 నైర సిత మైన లోలాక్షిచాసితమునను । మరల నది జాతఁడు మై మాటు మలసి॥౧౮౦
 అ॥వె॥ దొంపపండుమోచి, తోయజంబులతాచి, । గలుగునీదు నెమ్మొగంబునందు,
 ముచిసమానరదన ! యఁబమాల్చి మైనఁ దాం । బూల మెట్టు లెఱుంగఁ బోలుఁగ జెపుమ॥
 క॥ చేయన శయనింబియుఁ దన । కోరిక లన్నియును దీర్చుకొనఁ జాలక, బా
 లారణ్ణము దయితానన । పూరా ! దడమాలిలాక్షి యయి పీక్షించుకొ॥ ౧౮౧

ఇది యాటువేలవంశాభ్యుదియైదు

వ.సు. రాయఁ (తాంధ్ర) మొ

నరించినయట్టిది, భామినీవి

లాస సిగ్గితము, శృం

గాన నామకపిత

స మిగుల

క రు ణ వి లా స ము.

క॥ దైవము కట్టా ! విముఖము । గావుట, బంధుమణి యీజగంబును విడిచె ;
నీవెతె లెవరికిఁ జరిపెద । వేవారు ప్రియొక్కిఁ జేర్తు రింక నినుమనసా ! ॥

చ॥ మునుపటిలాగునన్ విషయపూర్వముగా నెను తేగుదంచు, క్ర
న్వన ననవిల్లువిందు లగు నవ్వుమెటుంగుటనుంగుఁజూపులన్,
జనికడుజాంటి లేనియరుచు బచరించెడుమంజుశోక్తులన్,
బ్రణయిని ! నేడు నామది లవంబును జల్లన నేయ వే మయో ! ॥

ఉ॥ చట్టన నింద్రియార్థములు సర్వము విస్తరణంపుమార్గముం
బట్టెను ; విద్యయున్ విముఖభావముఁ బొందెను గుండుచీరిమిన్;
మిట్టెడుగండుమీలపస మెచ్చనికన్లన గల్గుకల్కి, యే
పట్టన నాదుడెంద మెడఁబాయదు తా నధికేవతాకృతిన్ ; ॥

తే॥ గీ॥ నీవు నిర్వాణమంగి శనిలయమునకుఁ దవ్వరితగలిఁ బోవుచును దయావరిగొదయయు
వీడి తేగ్రభారినీలారవిందసుందఁ దాయతకటాక్షములఁ జూడ వయయొనెన్న ॥

బ॥ అడుగుఁజగుక్కు దొట్టువడు నన్నభయంబునఁ జేసి పెండ్లిలోఁ
బడితి ! మదీయహస్తమును బట్టుక యెక్కితి గారె సన్నక
లైడర సహస్రమార్గముల నేగుచు నున్నది, సన్నతాంగి ! య
య్యెడ విడనాడి నన్ను నెటు లెక్కితి వో త్రివింబు ? నక్కటా ! ॥

స॥ గొనములు గల్గి, దోసములఁ గూడ కలంకృతులం దనర్చి, మె
త్తనినజనర్థరాజి శ్రుతిఁ దన్నుచు, భావరసప్రపూర్ణ యై,
యనయము మామకీనకవిరాక్యఁ బొల్చుమనోభిరామ రా
మ, నిముసమేని నా దయినమానసముం బెడఁ బాయ గుండెకన్ ॥

చ॥ జలరుచాసంజయంబునకు స్వాంతమునం గలచింత యంత యున్
బాలినెను, జంద్రమండలముఁ బొందెను నిస్తులభూరిశోభ, బ
ల్మలకల మచ్చైఁ గోకిలకులంబుల కక్కట ! యెప్పు డీ విటం
దలఁగి దిశంబు చేరితిని, నాంటను గోలెను; బ్రాణవల్లభా॥

చ॥ మిలమిలలాడి మాయ మగుమించులసంచు హసించుభ్రాంతులం
గొలిపెడునిండభోగములు, గొన్నిదిసాల్ చవి జూపి, మంత్రపుం
బలము దొలగినట్టికరపాలునియుజ్జ్వలరాజ్యలక్ష్మియున్
బలె, గలికి ! యుకాలమున నాచెయి జాతీతె భాగ్యవిద్యుతిన్ ? ॥

౪

ఉ॥ ఏ నొనరించినట్టి నెర నేయదియో మది దోప సంభవం
తైవయఖండకోపమున కయ్యె ! వశంపద వైతివే ? సఖీ !
ప్రాణముపంటినన్న విడనాడి, పతివ్రత పయ్యె, ముక్తికాం
తానిలయెంబు నేరితి, ద వ్యన కెవ్వడి ; నేమి నేయుదున్ ? ॥

౬

చ॥ అమృతపుండ్రబలుం బలె మహారసవంతము తైవనీలివా
సముల, మదాత్మలో మునుపు చారుగతిం బరిణామ మొంది, కా
వ్యము లగు చుండు ; నిష్ఠా దవి యయ్యె గదా గగనారవిందమున్ ?
రమణిరొ ! మాకు సెట్లు సుకరంబు లెకన్ సుకవిత్వసంపదన్ ? ॥

౧౦

చ॥ ప్రవిమలతావశీనమగుర న్నితరొ మలచేత, బొసెలక
గువలయ మెల్ల, సత్కవులగన్ వృథ యం దెది గోదా గొల్లి ని
క్రూపముగ నల్లపూర్ణును, నిశ్చలవిలాసం ! నీవు నీతి, ని
య్యనసరమం దమందవిజయంబున బొంగుచు బొంకె నింగిన్ ; ॥

౧౧

కా॥ నాకున్ సుందరమందహాసగుధతే స్నానంబు గల్పించి, దృ
గ్వాన్వికోచాప్రతిపాత్పలంబులను నిర్మల గర్జలన్ సల్పె, గా
నేక భాణమయస్వరూప, క్రిమురొ లిల్లెలు పోచెల్ల ! , యా
నాకామేశ్వరి సుంత పాయగు గదా, నామానసం బిష్టదుక ; ॥

౧౨

ఉ॥ నవ్వుచు, నెవ్వరికొ రమణ ! నాథ ! మమోహర ! యంచు నిల్చి నీ
వివ్వసుధం బరించుచును నెక్కంగ జేసితివో దివంబు, నో
జన్మని ! యట్టివాని నను, స్వగుభ్రవసంబున కేగి యయ్యెయో !
యివ్వడి ధూళి బ్రుంగ మహి నెవ్వధి గూలగక ద్రోయ జాలిత్ ? ॥

౧౩

కా॥ లావణ్యంబు సముజ్జ్వలంబును, నతుల్యంబున్ సుశీలంబు, న
గ్ధావాసంబు నయం బరవ్యజనలభ్యంబున్ విశేయత్వమున్,
నీవానిన్ నను, నిశ్చరణ్యులను గా నీ విందజన్ వీడి, నా
దేవీ ! యీవిధి నొంటి మంటి కరుగక దెం పెట్లు గావించిత్ ? ॥

౧౪

చ॥ కనకముకన్న మిన్న యగుకాంగిఁ, బ్రసిద్ధపతుద్ధి, నెప్పుడున్
దనశిఖిలన్ బరాభవ మొనర్చుచు నుండు పటంచు, నెంతయున్
గనలు మనంబునం గదిరి కాకె మనోహరురాల వైచని
న్ననబుండు నిర్దహించె నకిటా ! దయ మాలి? వృశాలకోమలా ! ॥

౧౫

ఉ॥ చల్లనఁజేయుఁ గన్నలను బయ్యనఁ గప్పవ మ్రాడ్కి, సం
ఘ్నపర్యోజమాలికయుఁ బులెను గంఠను శ్లోకహేతు వా,
నుల్లముద్రన్తు సత్కవితయుం బలిసే, జగ దేవతమ్య నా
జ్జలనపాణి; తాను సురభామినీరీతి నరివనమ్యయా;॥

౧౬

ఁ॥ పెనమిటికింటె నన్య ముఖి వేనిని స్వస్థములొన నైనఁ గ
న్గొనవు గదా యొకస్వగును, గోరికఁ గూరినమానసంబునన్ ?
వనబహుళాయతాక్షి ! తెలుపం గవచే, యటు లుండునీవు, నేఁ
డెవయఁగఁ బోయి తెల్లు, గుణహేతుఁడునం బురుఁ డైనవూరుకున్ ? ॥

౧౭

అ॥ నె॥ హృదయమందు ధీవి లేశ్వగుగుణములు । సంస్కరించుకొనుచు, శయనమందు
క్షణమునకును ముందు గానఁబడెకృతాంగి, । పలుకరింప నిపుడు పలుక దక్కట ! ॥౧౮

చ॥ చెవి నన్యతంత్రపుడొంపురులు చిత్కడుకల్కెయనుంగుబల్కులున్,
కవి క భిందనీయ మయి, క్రాలెడుబాలమనోహ రూపమున్,
నెవము లవమ్మ లేనిదయ నిండిన వాసతిభివ్యక్తత్యముల్,
స్తన మొనరింపఁ జిత్తము ప్రసన్నలే బూసక పోవు నేనికన్ ? ॥

౧౮

ఇది యాల్మవేల సంకాభ్యుగితుఁడు
వ.సు.రాయఁడాంధ్రమేన
రించినయత్రిది, భామినీ
విలాసనిగదితము,
కరుణాభిధాన
కవింబు
మగ్గున్ ॥

సతీ స్మృతి

కరుణావిలాసానుబంధము.

ప్రథమ విలాసము.

కా॥ క్రి॥ కై॥ వల్యరమాధిరాజ్యపదవీసింహాసనాస్థానకా

శీతాంతుం డపమృత్యుఁ దోలి నిను రక్షింపంగ రాఁ డయ్యె; నే
సా శాశ్వతీయసతీసనామగుణవీక్షాజాతవాత్సల్యుఁడై
నీ కాలైక్యము నీఁ దలంచె న॥ను॥ పత్నీ ! యన్నపూర్ణాసతీ॥

కా॥ చేరంటంబున కేగి రాఁగ నయినం నే తీవు నాయాజ్ఞకై

చేరం జూచుచు వెండి రానినెలవుక జేకొందె స్వాతంత్ర్యమున్ ?
హా ! రామా ! పిలువంగఁ బబ్బ విడి యే మన్యాడు మెవ్వారితో
చే రేయిం బవ ద్విప్రసంగము ? పరాకే ? యన్నపూర్ణాసతీ॥

౨

మ॥ పెలువం గొండవలెక బయిం బడఁగఁ దన్వీ ! సన్నిపాతజ్వరం
చలఁతం బొందుచు, దత్తత్రిక్రియకు న స్వారాజ్యహేంద్రంబునం
గల న స్నెంత దలంచుకొంటివా గదా ! కమ్మంది నే వచ్చులో
పల నీతెల్వని దెల్ల వార్చె హతదైవం బన్నపూర్ణాసతీ॥

౩

మ॥ పరి యున్నం బిడియంబు వోనితరుణప్రాయంబుచేఁ జెప్ప నో
డిలి గా కిచ్చను, బన్ని దోఁప, ననుఁ దోడ్తీవేగమి యన్ననో,
పితనో, చేడవె ? యేడులంకణములూ ? వే జయ్యె నీతిరయూ !
స్మృతి లేదే ! పెజనాఁడనే ? పలుకవేమే ? యన్నపూర్ణాసతీ॥

౪

మ॥ ఆపు డేఁ బండుగుముందు మార్గశిరమాసాంతంబునక వచ్చి చూ
చి పునర్దర్శన మాత వైళ మనునీచే వీడుకొ లందనే ?
యిపు డీతిరునఁ జూడ నయ్యె మరలన్ ; హేయంబు సంసార మీ
వపుపురో బుగ్గలు; శీవితంబు చివలాభం బన్నపూర్ణాసతీ॥

౫

మ॥ సరి పుట్టింటికె నీవు వచ్చి నెలపక్షం బయ్యె; నీమధ్య నే
మరలం బండుగుముందు వచ్చితిని ; నీమైఁ జూచి యుప్పొంగితిన్ ;
దరుణీ ! యింతటిలోనె న న్నజచితే ? దాంపత్య మిట్లుండునే ?
యొరవై పో దని యెట్లు నికా దలంప లేదే ? యన్నపూర్ణాసతీ॥

౬

శా॥ కై నూడం గలవెజ్జ తేనిదగుకుగ్రామంబునకే దుశ్శర్మగా
యూసత్రాసము లావహిల్ల మది నెంత తారాట మీ వొంది తో ?
నీసామిప్యము నేను గాంచునకే నిక గప్పెఁ దెన్న బృహా !
కాసం తై నెటుంగ వైతి పిలువంగా ; నన్నపూర్ణాపతి॥

౭

శా॥ గోదామండులహూణవైద్యనకు. భూగోళాపరాధా గత
శ్రీ దాక్తర్ బిరుదాధ్యవారధమిస్సీ కేను మున్నని గా ?
నాదేహార్థమ వై ననీక యొదవెక సద్వైస్వ లోపం యో
తే దాటంకము భాత్రవాత కలఁ గల్గి! యన్నపూర్ణాపతి॥

౮

శా॥ స్నేహస్యం విపు డింతఘోర మగునే ? చేపుక్కిరింతలో పగ
రీపిర గ్లెల్లి నుచ్చిరుల్ గుఱక యిం దేనీ గుణం బక్కటా!
పారాచారములొన మున్నఁ గలనానం బోలి యున్నా వనా
భారుం డై యెటు లీదనే భవసముద్రం బన్నపూర్ణాపతి॥

౯

మ॥ ఆకటా! నిద్దుర లేచి పొగ్గిగుటను నే నాలాకముం జేయుమా
మక మామంగళరత్న దర్పణము, సమ్యంకస్సంతామోచదా!
యక మానావికచారవింద మనిశాన్లదంబు గావించునా
యకలంకం బగు సంవృద్ధిబ మిఁక సున్నా? యన్నపూర్ణాపతి॥

౧౦

ద్వితీయ విలాపము.

శా॥ అన్నా ! యెన్నివిధాలఁ గాళ్ళించి నీ నాన్ధింసికె నిల్లఁగా
యెన్నిప్రాణము విశ్వనాథఁడు; బలే ! యేను యె ? నీదీపముక
మిన్నే బిచ్చి గున్ననా శృంగారముక నేం పోసి కంపాదితక ;
వెన్నీపాడిలుపంద వాల్చ నగునే నీ కన్నపూర్ణాపతి॥

౧౧

మ॥ స్లవమాఘాదిమపత్నసోమనిశససాస్త్ర ద్వితీయాపరా
గ్లవిషప్రాయఘటిహ రాద్విఘాతితప్రాణంబు వైతే కళ
త్రవతంసంబు ! ఎచింత్రు పోలవరపుం గ్రామంబు నీపుట్టిని
ల్లవు నం చింతకు ; నిప్పు గిట్టినిలు నారా ? యన్నపూర్ణాపతి॥

౧౨

మ॥ అవురా ! పండుగుజేరఁ ద న్నభిజనం బంచుం గనన్ రాగఁగఁ బో
 లవరగ్రామము నిన్నుఁ బట్టి యవలీలకై మ్రొంగ నే వ్యామ్రీ మ్మ ?
 దివిలో రాయకరశ్మం బొంగడుభసగ్భిక్ష్వయోగవ్యథా
 ర్జవ మే నెట్లు లరింతు ? స్వస్థసముదర్శా ! యన్నపూర్ణాసతీ॥

౧౩

మ॥ స్లవమాఘాది మృత్యుఁ, వ్యయాఘోషమునం బా మింతియల్పాయు న
 య్యై విధాత్మం డెటు పోసె నీ కెటులా పోయుం గాక, నీయక్ష్మపస్
 సవతిక్ శేయఁగ నేటి కేటివయి మాసం బే గదా నీగుపాం
 దవురా ! యేమి భురంగతం బిది యపర్ణా ! యన్నపూర్ణాసతీ॥

౧౪

మ॥ పరుసై దేఁడులమూఁడుమానములు నీప్రాయంబు ; నీకాఁపురం
 పుదినంబుల్ హృదయేశునప్పమునఁ బన్నాన్మెల్లు ; భుక్త్యానం
 ధిరురంతజ్వరసన్నిపాతములలో నీయుష్కి మంచానఁ దొ
 వ్విదినాల్ ; నీమృతి అప్పపాటె గృహలక్ష్మీ ! యన్నపూర్ణాసతీ॥

౧౫

శా॥ సాపత్నిం బని యీసడింప కజహలౌచర్యబహిష్కరిం గా
 నోపుం బూనితి స్ఫుల్బశ్చిచరితం బోషణ ! భక్త్యప్రియ
 వ్యాపారంబులు వోలుఁ గాక వెఱవిం బాటించువే హ్యియన్ ?
 పాపిష్టజ్వరదగ్ధ వైశి; నుతరీసా ! యన్నపూర్ణాసతీ ॥

౧౬

మ॥ పతిశుశ్రూషయు బంధుసర్వశ్రమియు సాపత్నీర్హతప్రియం
 బతిభిప్రాశనదాసపూజలును సహన స్త్రయంశోధనం
 బిర వాలించుట లోను గా స్వసగనా లీ పూని తుత్కర్తవ్యమే ;
 మృతి యే లాంఛితి యావనాద్యదశలొనే ? యన్నపూర్ణాసతీ ॥

౧౭

శా॥ నేఁ బెండ్లాడి గృహప్రవేశమునకు మాయక్కుఁ గోడైచ్చునాఁ
 గాబండిక నుద నుండి నీవు పడ, దాయక నచ్చి కే బట్టి గా
 రాబంబొప్పగ నెత్తినాడ ననుచుక బ్రాహ్మంబునక నాకె యా
 లై బత్తిం బచరించుకొత్తడివి రు తై తన్నపూర్ణాసతీ॥

౧౮

శా॥ బావా ! యం బలవాటునం గదియు దో? పోగేతు నన్నంచు నే
 భావంబు దనుకొంటి; దొంటిచన వేప్పాటం దొలంగించిలో,
 తేవం బీటలమోదనుండి యపుడే లేడ్డెతి వాసిగ్గుతో
 నీ వెం దైవను దాగి యుండెపు గదా నేఁ యన్నపూర్ణాసతీ॥

౧౯

మముదురా కీపు గ్రహించి మంచికవటన్ మోహన నా కిచ్చుచో,
నది తార్చి తొనరించున న్నిది మహాన్యాయంబు నావే, హస
ద్వదనాబ్జంబున నర్చగర్భితముగాఁ దాంబూలవేళం? బిర్రు! యిది
యిది యేన్యాయము ముందు రాలితి ఁయో ! యీ వన్నపూర్ణాసతీ॥

౨౦

మ॥తడి వో సన్నరుమాలుపైఁ దుడిచి, మీఁదన్ రాచి లాసున్నముక్త,
దెవయినెల్ పొర వాపి, వె న్నడుగుగా వే పాయలన్ నంది, నె
న్నడి మీనెం దొడిమం గొనం దొలచి, యెన్నం డిచ్చిలో చికిత్స !
విడియా కిచ్చిత నేడు నా కకట ! సాధ్య ! యన్నపూర్ణాసతీ॥

౨౧

శా॥నాయల్ మర్తము లే మెటుంగమిని బ్రేమం బంచు నూహించి యా
హా ! యాహాదముతో గ్రహించితిఁ ద్వదత్కంఠోపచారంబులన్ ;
స్వీయం బాబుణ మెల్ల నీవిధమునన్ వేవే నిర్మించితే ?
నాయలచీ యిటు మోపుచు నను మిన్నా ! యన్నపూర్ణాసతీ॥

౨౨

శా॥వేసంగెన్ మన మేగి యిట్టము నీచేరింటి సేవేరె గా
కిసతే? బ్రేరె జూచి వత్తి మనుచున్ బంబింపమే ? మాభావున్
మానాసన్ మనపోజిగాని వడుగుం గావించ భావంపమే ?
యే సంతోసము లేక మాయ మయితే యీ వన్నపూర్ణాసతీ॥

౨౩

శా॥తాలిం గట్టితి కేమలంబు సముచ్చిం న్ మెడన్ ; కావ్యం
బలం గట్టితిఁ గోకిల్లంగునను సేమయిల్ ; స్లవ్ధామిన్
క్షేత్రపాయక కోరచ్చిత్తం బటచ్చన్నాప్యం గావించి ను
ల్లాలిం నాడెను బెట్ట కట్టెదనె నన్ ? హా ! యన్నపూర్ణాసతీ॥

౨౪

పా కనుటం బోలెను దిన్నవై యుదిరింగారంబు నాఁ బుచ్చివై,
వృగుకై తామర మొగ్గమాదిరి, లతారీటిసే విలాసోద్భయా
స్వదమై, యాజిమెటుంగుముద్దెముపలిన్ భాసిల్లనిమే నయో !
సొదపై నే నివ వ్రాసె నే హరివిరించుం డెన్నపూర్ణాసతీ॥

౨౫

మ॥పువుసెట్ల న్నడి వీడి లేటితెగ నాఁ బొద్దాడుపెన్నెర్లకా
తెలిం నెం జెడుగుంగడిపితి నిర్దాక్షిణ్యైవంబు ? పం
డువు గాఁబోలును నేడు పాఁకున కట్టాన్ వెల్లుచున్నాఁడొ నీ
నవసితా శశరేర మాహుతి గొనం దా వన్నపూర్ణాసతీ॥

౨౬

శా. కుంచెం గ న్నొక టూడ లాగి, యటుపైఁ గొ న్నూడ నీపెన్నెలుల్,
పించెం బెన్నెడు ముట్ట నీ దనవి కేళీబట్టి మున్నటిన్
పొందెత్తెల్లశృము ధూమకేతుఁడు గొనెం ; బచ్చాసుఁ గచూర్ మే
పంచెం బాఱఁగ వైతు నే ? ఘనతురుంభా ! యన్నపూర్ణాసతీ॥

౨౭

మ॥ ఆనురాగాంబుధి బూదిలోఁ గలసెనే ? యందమ్మ వ మ్మయ్యనే?
పని నేర్పుల్ పద దాయెనే ? పుడమి నీబత్తెంబు చెల్లాయెనే ?
పనితా ! లామరతంప మయ్యెడును నావంశంబు నీచేత నం
చనుకో, నీవును సుబ్బలక్ష్మినలెనే యై తన్నపూర్ణాసతీ॥

౨౮

శా॥ గొన్నున్ వీడ్కొని నాఁడు రత్నమఁ గనన్ నేఁ బోయి నరాస్సపురం
బన్నా ! నేఁ డిట నిల్వఁ డెంచు ననుఁ దోడల్లుండు రత్నంబుగా
గన్నన్ మేకొని, లేయి గ న్నొవ్వయ కీ పం దిష్టనీనాపటం
బు న్నేఁ గొంటి ; నిఁ కందె గాఁచ మనకుం బొం దన్నపూర్ణాసతీ॥

౨౯

శా॥ నింగిం గ్రొన్నెలరేక, మించు మొగులన్ వీడున్ మతెం గూడు ? న
బ్బంగిం గాక పారాద్దర్శన్ దొడిమఁ బూభాలిన్ ననుం బాసిలే ?
తుంగం దీపిక, పత్తిరూ పెటు లటుల్ లోఁ కుం గటా ! మామకో
త్సంగం బెచ్చటఁ గాంతు నిచ్చు ? మణిపూసా ! యన్నపూర్ణాసతీ॥

౩౦

తృతీయవిలాసము.

శా॥ నీకణ్డతెల్లులు వాల కుండు సెపుడుం ; దేవత్వ మా వొందిలో ?
పైకం శాకులపాటు నొంద నధరస్పంబంబు లే దగ్గిలో ?

హా ! కన్దొంటిని దత్త మద్భుతపుష్పాయా గాగ్రహియంత్రంబునన్
వాల్కెట్టం బిది నీదునీడ ; యెట నున్నా వన్నపూర్ణాసతీ॥

౩౧

శా॥ ఆన్నన్నా ! సుఖమారమై మృదులమై యందత్సఖస్పర్శమై
హొన్నంబాయ నెసంగునీయెడ లటన్ పెఱామంబు గా వించి వ
హ్ని, స్మీరూపు పటంబులో నిపుడు నే నీక్షించుచున్నా నిటన్ ;
వెన్నం బాఱఁగ వైచి నాక పలసెన్ వ్రేలన్నపూర్ణాసతీ॥

౩౨

శా॥ వ్రేశున్ దగ్గఱఁ గూర్చి లేతచిగురుం గ్రేణించుచుం గ్రాబుకెం
గేలిల్ నుందోడఁ జేర్చి లెవ్విజయలక్ష్మీచ్ఛాయఁ ద పెంచు ; నీ
కాలిం జూడపు ; మట్టై లే దొకటఁ ; బోఁ గాలంబు దాపించి కా
కే లానే శుభదహ్నువిస్తృతి ? లతాంగీ ! యన్నపూర్ణాసతీ॥

౩౩

మ॥ గొడవర్త్యఖ్యనియోగినంశఁడు నాకుఁ రామరాసుండు సం
గడికొండై యిట బోధనాభ్యసనశ్రుంగారేజి నీయేఁడు, నే
ర్పడక నీడను జూచి వ్రాసినత్వనీయా లేఖ్యముఁ నిన్నిటిం
బడ కింటం ; గని మెచ్చి వే మరనిశిల్పం బన్నపూర్ణాసతీ ॥

౩౪

శా॥ మాసా లన్నిట శుక్లకృష్ణము లనం బక్ష్యద్యయం బుండు సం
ద్రోసాధీన్ ! యదినికమంచు మది నే నూహింప లే నయ్యెనన్ ;
నీసాంగత్యము గల్గునాశ్వ నెల లన్నిఁ శుక్లరాత్రంబు లి
ష్టో సర్వంబును గృష్ణరాత్రములు నా తోయన్నపూర్ణాసతీ ॥

శా॥ అయ్యయ్యా ! కొనినాకు లుండి వేస రా న త్తేగఁ బుట్టింటికిఁ,
దయ్యం బెత్తుక పోయెనే చెలియ ! నిర్దాక్షిణ్యతఁ ని న్నటన్ ?
కుయ్యా ! మొట్టా ! యనంగ నాలుమగలన్ బోడుర్ విడం గొట్టున
కొయ్యం బాపము గొట్టచే ? కడుపచే గో డన్నపూర్ణాసతీ ॥

౩౬

మ॥ చదువఁ వ్రాయును నేర్చి మూన్నెలల దీక్షన్, బ్రేమ నీవ్రాసిన
ట్టిది జూచేను సువర్ణపత్ర. మని పెట్టెం దాఁచితిం, గాన వేఁ
డది కన్నీటను దద్దయుం దడిపెడన్ ; హా ! యేం కంపింతు నీ
పెదమైబాల్లలతారుచీరలను ? సాధీన్ ! యన్నపూర్ణాసతీ ॥

౩౭

శా॥ కానం గుత్తుక నుల్చి పెంటిఁ గొని పోఁగా బోయ, నీడంబునం
దానుం బిల్లయు మేలే మానుక కపోతం బున్నచందఁబునన్,
నేనుం బిడ్డఁడు నింట నుంటి మలతన్, ని న్నిట్టి గొంపోవఁగా ;
హా ! నా కెప్పటియప్పుడే మరల దిక్కా ? యన్నపూర్ణాసతీ ॥

౩౮

మ॥ జడుపుం. గొల్పమహాసముద్ర మనుచున్ సంసారముం బక్కినన్,
బెడఁ గొఁ గంటికి బాన్పు నీకతన మున్ శేనాకృతిన్ నాకు ; ని
ప్పుడొ విన్నూర్ణిత పూత్రియోత్థఫణి రాడోభింబునం బోలె న
న్నడలం బెట్టుచు నున్న దయ్య వమరీడా ! యన్నపూర్ణాసతీ ॥

౩౯

శా॥ మీరుఁ మల్లిక గూరుచుండుఁ డనుచున్ బేరీసునఁ గేళికా
గారంబుం దిడుపాద మొక్కనిసి వేగన్ వెన్నుకుం దీయవే ?
యీరే మల్లిక మాని యెంతుఁ గద నిన్నే ; చేర రా వే మయో !
సౌరస్త్రీనులరూపవర్తనవిలాసా ! యన్నపూర్ణాసతీ ॥

౪౦

కా॥ అర్చంబుండిన నోర్చుదివ్వుడులపై నాసక్తి రెట్టింపడే!

ముద్దుంగుమ్మరొ! నీకలెమ్మను బెంపుం బొంక శృంగారపుం
బద్దెంబుల్ రచియించుమాహ; యది యీపైఁ దోపఁగా నోపునే;
గిడ్డం గాక స్వకారణంబువలె నే వేయన్న; పూర్ణాసతీ॥

౪౧

మ॥ అరివల్ నీకనుముక్కుతీరు గని యాహా పుట్టి చేతాళపుం

బలి మంచున్ నిను ఇర్లనల్ సలుపఁగా భావంబునం బొంగిబెన్;
కులలంబందుఁ గురూప వైనను మజ్జిం గొన్నెండ్లు మం దేమిహా!
లత ముల్ల ప్పిల రున్నెయ్యెన్నఁ జిరకాలం బన్నపూర్ణాసతీ॥

౪౨

మ॥ పసుంబాయ దొంటి పాకగుచితోఁ బొంపురబూరబాళ సాం

పెసఁగున్ సంబను నాగిగొల్లఁబాద; రేయెల్లన్ వికాసంబుతో
దెసలం దావుల విజ్జఁ జల్లు; బగ లేతే రాలడున్; దీని కా
యు సయో! స్వల్ప ము టంటి; నీకు నట కాదో యన్నపూర్ణాసతీ॥

౪౩

కా॥ కులోకింబుఁ బ్రత్యజించితివి నీ వెంటేని ధన్యాత్మ వం

చాలించిప మనస్సు కొల్ప దెట్లు; భక్తకన్యకంబుఁ బోయి;
కాలం బంకు కకాల మాట; సుఖమా దుఃఖంబొ కొన్నాళ్ళపా
టేలంగా వలెఁ గల్గి కాపుర ము దేదీ యన్నపూర్ణాసతీ॥

౪౪

కా॥ ఎన్నో మాటులు నీవు సూతు ననఁగా హీన బోలి నీముందఁ న్

గన్నుల్ విప్పనినెమ్మి యిప్పడు సదా కావించు స్మృత్యంబు సం
భిన్నస్వీయకలాపమై; యెటిఁగెనో పెన్దప్పఁగొ ప్పన్ననీ
వన్నాకంబున కేగి తన్నజనవాక్యం బన్నపూర్ణాసతీ॥

౪౫

తురీయవిలాసము.

కా॥ కావించన్ భవదుత్తరక్రియలు, నేఁ గాల్చి న్ననుగం దిగన్,

శైవాలంబు పృవాహవేగమున నాసంజిటిలో నిండె; హా!
దేవీ! నీలెగబారఁజేసికురు లాచీప్తాగ్నిపాల్గఁ, బగన్

దా వచ్చెన్ నను దెప్ప, మెచ్చ ననుచుం ద న్నన్నపూర్ణాసతీ॥

౪౬

మ॥ హవోల్లన్ రహి, శాకపాకముల మృష్టాన్నంబు నా కడ్డనీ

కు విచారింపక యుంగుటూర నకటా! గొడ్డోర మేలూరికా
లువయ్యారన్ బహువైరు, వాయసలతుల్ గొంపోవఁగా మూఁగిహా!
యసినన్ మాచ్యశమ్మారక గుండు గలండా? యన్నపూర్ణాసతీ॥

౪౭

మ॥నిడు సన్నంపుఁజివుళ్ళపాటమునకున్ దీ తైలననీపట్టిటన్
 బెడఁగుంగొప్పిరవా బిమ్మగలగమన్ నింజిరుచకాల్యన్న మె
 న్నడు సద్యోబిలపత్రాభాసమునన్ నడించి నీ వర్తిల్లన్
 గడుపారం గుడు పింకఁ బట్టపు గదా నా కన్నపూర్ణాసతీ॥

౪౮

పరలోకబంధపు)సంగము.

శా॥బంగారంబున కట్టెఁ దావి యన రూపశ్రీకిఁ గో డాచు నీ
 కుం గల్గొణగుణాంబు మోకుక్కపఁ జేకూటన్ విలొకించి, చె
 ప్పం గాంక్షించితిఁ గొన్నివాన్కులు; దివిఁ బంఘుల్ గలా రెండటో;
 పొంగింప న్వలె వారి నీమెలఁకువతో ము న్నన్నపూర్ణాసతీ॥

౪౯

మ॥సవతుల్ నల్వరత్నం నీ వెవయఁ బంచత్వగలు పొప్పించెనే?
 కవుఁగింటం దొలుతన్ ఘటింతు వలె యక్కఁ సుబ్బలక్ష్మీకన్ వెనక?
 మివులన్ మున్నన నేయుమీ విజయలక్ష్మీకన్; దన్నిమిర్తంబునన్
 దివియుం బుత్రోపతీనిహంబ మొదవెన్ మీ కన్నపూర్ణాసతీ॥

౫౦

శా॥కోరంగిం బిననాటఁ దండ్రె తలి మాకుం గూఁకటుల్ గొల్చి చే
 యారం బొమ్మలపెండ్లి నేయఁ బడునా తానేట నీడేచి సం
 సారం బడై సమాప్తి గాఁ బ్రసన మై సం తేది మున్ సన్నచి
 న్నారన్ వేంకమ నీ వెటింగి యెరుగన్ ల గన్నపూర్ణాసతీ॥

౫౧

శా॥నీవాల్లెత్తుల నీరు గాఱ విసవే నేఁ బ్రేయసీరత్నరా
 రాసభ్యాఖ్య రచించి య చ్చుచినపవ్యశ్రేణిఁ? దాదృగ్గణ
 శ్రీవాసిం గని చన్నరత్నమవరాంఘ్రి ద్వంపవమున్ సోఁక నీ,
 లావణ్యాకర మైన నీకుటిలఫాలం బన్నపూర్ణాసతీ॥

౫౨

మ॥పటసం దర్శనబాత మాపరిచితిం బ్రత్యక్షనిధ్యాన ము
 త్కటముం జేయఁగ డాసి, యక్క ! యని తన్ గారామునన్ మొక్కితాఁ
 గిటి కాసింపఁగ నీవు, నావిజయలక్ష్మీదేవి వైశేష్యతే
 నలుమో మా దివి; దేర్చు మామె ననసూయా ! యన్నపూర్ణాసతీ॥

౫౩

మ॥ ముగరండు గడసారియక్క యగుటం, బుచ్చక్కయం చీవు మ
చ్చిగ మైఁ బిల్వెడుసుబ్బలచ్చిని సతీస్పృహకై, నామాటుగం
ది కాఁగింట మ తొక్కమా టుచువుమా; మా లేగుదం గోటరం
చొగి జేయం బిర లెంతసంతసముఁ గండో! యన్నపూర్ణాసతీ!

౫౪

కా॥ మూగు క్విగురుఁ గూర్చి మీరు సవతుల్, భోగుంతగోంచతుల
ప్రాగద్యభిచతుష్కసంభవమిటల్ భక్తిందముం గొల్పుకో,
నే గాటంబు వియోగవహ్నిశిఖలన్ లేయం బగన్ వేఁగుదు
య్యగంబున్ స్థరియింప కుండుతఁ బితా భోయన్నపూర్ణాసతీ॥

౫౫

మ॥ పరలాకం బిహలోక మిద్యపారువుల్ భావింప; నిక్కంబు లో
నరయన్ లే కిటు శోక మొందితి నిసీ! యం జేమ రా కుండు నే
పరిరంభింబునఁ జేర్చ కుండుడ ననున్? భద్రం బగుం గాతఁ; ద
త్పరమాత్ము భజియింతు కాంతి కైక నిత్యం బన్నపూర్ణాసతీ॥

౫౬

కాంతిపంచకము.

మ॥ రేనుతాపంబు నచంపఁగా నవనదీధారాతటాకహృదాం
బురిధానాదులు గల్గు నేన్నో; హృదయంబు న్నిచ్చలుం గాఁచునీ
ఘనతాపంబు భవాబ్ధిజం బుడుపఁగాఁ గానన్ మజాండెందు; నన్
మునుఁగన్ జేయనె నీదయాశుభను శంభూ! భక్తచింతామణీ॥

౫౭

మ॥ ఘోసారంబును గంధసారమును రాకావందికా పూరమున్
వసజాతంబును వాతపోతమును హిమవ్యాఘ్రంబు జన్నింబరెన్
బెనుచుం గా కడఁగింప లేవు నుమి సామీ! నామనోజేకనన్;
జనుకన్ వేఁడెద నీదయాశశిరదృష్టిక! భక్తచింతామణీ॥

౫౮

మ॥ తిరతై నందివతర్పణాంజలిని దుర్గాహోపశాంతర్థ మై
సుతు యాచింతు పితా శ్ల ల్లటక; బిర నినున్ మానుండయాచింతునిం
దలిదాహంబునఁ; దావకేసరయూపాంగంబుకన్ దర్శకం
బు రెగం జేయనె నాకు నన్యహము శంభూ! భక్తచింతామణీ॥

౫౯

మ॥ పరమాత్మా! భవదీయశీలకృపాపాదోనిధానై కశీ
కరమే చాలాను మామకోగ్రభవముఖజ్వాల చల్లార్పఁ; జె
చ్చెర నేతెంచినచిన్నచీమకడుపుంజి చచ్చి రక్షింపఁ, దుం
పురు గా కేటికిఁ జేసె బాసెఁడును శంభూ! భక్తచింతామణీ॥

౬౦

మ॥ భవనైరాఘదురాపతాపము శమింపం చ్చత్కృపాపారసిం
ధువుతీరంబున భాగ్యవంతులు వశింతుర్! చేద నానాకుం ద
త్సవిధంబు దిశుమంతె నిల్వ వసతిఁ సామీ! ప్రసాదింపవే!
భువనాధారుఁడ వేమి నీకుఁ గొద ? శంభూ! భక్తచింతామణీ ॥

౬౧

గద్యము.

ఇది యాత్మీయతురీయానంతర
ద్వితీయాక స్థితి సంస్కృతటస్థ
మహాస్వాస్థ్యాంతిరాయ
వడ్డాది సుబ్బరాయ
ప్రణీతము
సతీస్మృతి.

భామినీవిలాస కరుణవిలాసానుబంధము.

సమాప్తము.

కాం త వి లా స ము.

చ॥ గురువిషయాటవీవలయఘోరవిలగ్నదవానలప్రస్ఫ

త్వరబహుశార్పలకాచకలభావము నొందిననామనంబు, స

త్వరము చకోరమట్టు లగుతకా, మిశ్రిదిండిరమాధురీధురం

ధరకమలామసోహరకనస్తభుచండిర మండలంబున॥

౧

చ॥ జలనిధిసార్వభౌమతనుజానయ నాంబురుహావలంబనా !

జ్వలనవిజత్వరజ్వరజవత్వరభంగురుఁ డైననన్న ధీ

తలునిఁగఁ చేగ సేయఁగఁ తండ్రి! జగత్ప్రయతోచనంబు లా

లలితవిభాతసారసదళ స్తయహారిహోచనంబులకా॥

౨

ఉ॥ పందినజాలి నాతపముఁ బాపుచు తోకులకుం దలంచుమా

త్రంబున, విద్యుతుల్ బహుశతంబు లభంగరుచికా వెలుంగఁ, జి

త్రం బగునంబుజప్రియసుతాతటికల్పనగావలంబికా

దంబిని, మామకప్రణిపత స్తతిమందిని గావుతకా సదా॥

౩

చ॥ ఆలరఁ గలింద శైలతనయాఘనతీరవనాంతరంబు, పా

ణుల కుడుగకా గతాగతతనుశ్రమ మధ్వమునన్, లతాశతం

బలముకొనంగఁ దన్, మధుర మారుచిఁ గ్రాలుతమాలభూజ మ

గ్గల మగుమామకశ్రమముఁ గ్రమ్మనఁ దా హరియించుఁ గావుతన్॥

౪

మ॥ భువనవ్రాతముఁ జంద్రికామయసు ఛాపూరింబునం దన్నచున్,

ద్రివిధం బౌపరితాపమున్ నరులకున్ శీఘ్రంబ చల్లార్చుచున్,

దివిషద్వృందసదాభినంద్య మగుచున్, బృందావనం బున్ని యై

తవునూత్నాంబు ధరంబుమామకమనోభావంబు మాయించుతన్॥

౫

తే॥ గ్రీష్మచండాంకుమండలభీష్మకీల । మైనసంసారమున ననయంబు చేఁగు

సత్తినాచేదనమ, బ్రావృడంబుదంబు । మాడ్కిఁ జల్లార్చు, వృష్టికుమారపరుఁడు॥

౬

చ॥ విసాఁగు విరామమున్ గనక, చేమలు దుస్తరసంస్ఫులిక్, మరి

మనవిషయాటవీవిషమ మార్గమునన్, గమయించుచున్, దగన్

చన మునునన్నుఁ దేర్చుతను, వారిజబాంధవనందినీతటా

వనధము నంచగోపకలపఃఫలబాలతమాల కూడఁదన్॥

౭

ఉ నోరిక యారి పాల్కడలిహరిమిహఃకురు, గ్రుచ్చి కాంగిలన్

జేరుపఁ, శ్రేంకణంపులరచేఁ బరివేష్టిత మాతమాలయా

విరుహముం బలెం, బాలుచు మేచకవర్ణుడు దోచుఁ గాత మిం

పార, ననుప్రయాణసమయంబున, నాహృదయంబులోపలన్;॥

౫

క॥ తుందిల మగునానందము | గందోయిఁ జేయువింతకాదంబిన, నా

డెందముఁ గడు నుడికించెడు | క్రం దగునారాట మడుపుఁ గాలెన్ వేగన్॥

౬

మ॥ కరమున్ స్వచ్ఛము లై, సుధాఘటిక లై, కన్నట్టినీతాసనా

క్షరముల్, నేఁ గల వైచఁ బాటి నలుపన్; సర్వేశ! గర్వాంధుడెన్;

శైరసుల్ నాయెడ వేనవే లిటులు నీ పీఠించి, నన్ స్వీయుఁ గన్

భరియిం తెందును నిన్నునంటి సవయుల్ నావలటిగొంట్లంగురే॥

౧౦

మ॥ శరధుల్ జాటుము; ప్రాంత మేరుశిరముల్; స్వల్లోకపాతాళముల్

చారు; మూర్ఖ! భవదాశ తగ్గ దది హెచ్చున్; వ్యాఘ్ర లాఘుల్ నినున్

బరిపీడింపక యుండ, నిత్యసుఖమున్ వాంఛించిలే, గొన్ను నె

చ్చెర శ్రీకృష్ణరసాయనం బిరరసంసేవల్ వృథాయాసముల్;॥

౧౧

చ॥ భవ మనుపాడునూతఁ బడి, బాముల నొందడుకన్న నీగళిన్ .

దవునె యుపేక్ష సేయఁ గరుణానరుణాలయ ! శాం! శ్రాంతి నీ

నవక మొనర్ప వెట్టు లకటా ! ప్రకటాఘను బింగళాభ్యునా

రసనిత, రుప్తరతుని శ్రుప్త నజామిళభూసురబ్రువున్॥

౧౨

ఉ॥ చిక్కనిపాలు గోలితి; భుజించితి మంచినవాతుఁజక్కరన్;

మెక్కితి పక్కగోష్ఠుల; మింట నుభం జవి గొంటి; పంటికొ

నొక్కితి రంభకంటెవది; నోరి కొకండును గృష్ణ యన్నలెం

డక్కరముల్ బలెన్ మధురమా ? పలుబాములఁ బడ్డశీరమా ! ॥

౧౩

మ॥ భివశీర్ణమయసిద్ధభేదజము, పాపగ్రావదంభోభి, సం

భవదజ్ఞానవిభావరీతిమింభాస్వస్థంజలం బుగ్రపం

చవిధక్లేశపలాశిదావశిఖి, కృష్ణ యన్నపక్షద్వయం

బవురా ! యీనుడి ముక్త్యగారమునకున్ ద్వాపరలు నా రంజిలున్;॥

౧౪

ఉ॥ నే వినిసిం చెదన్, హిరము నీ కిది; డెందమా యాలమంద ?

దాననిఁ గామకొండొకఘనాఘుకాయునిచాయ కెన్నఁడుం

బోవదు; చారుతామృతముపూరము జాటుచున్నతెంబునని,

వే నలపించి నిన్నులేడు, నీప్రియభోగములన్ హరిం చెదన్॥

౧౫

ఉ॥ నెన్నది నాటి యెఱ్ఱుని యనిర్వచనీయసుఖం బొసంగుఁ, గం
తమ్మున లగ్న మై యెది యడంచును లోనితమ్ము, దేనితీ
పమ్మడగో ప్రసీద్ధుపరసాదులు మెచ్చెడు, నట్టికృష్ణనా
మత్తు భజింపుమా రసన ! మాటికి, నీవు రిసన్న్ వైసచోన్॥

౧౬

చ॥ ఇల నేత్రయాపపుంబులుఁగు లెన్నియొ యున్నవి గాని, వానశో
యిలవలె వానిలోపల మఱేదియుఁ గాదు ప్రియంబు నాకుఁ; గ
న్నలఁ బడునంతనే తనయనుంగుఘనం బది లోపఁ జేయుటన్,
నిలఁబడుఁ గృష్ణనామక మనిర్వచనీయము బ్రహ్మ మాత్మలోన్॥

౧౭

కా॥ క్రాలున్ విశ్వము సర్వ పెచ్చిభునివిష్వగ్గీచి యానాభచే,
నాలంబంబు నిగూఢ మేపరుఁ డహ మ్మన్ తెల్వి కష్టాన్మునిన్
గాలింతున్ పెరిగింబులన్, స్వచ్ఛందయజ్ఞానానభిల్లో; గటా !
పృథ్విధీశుఁడు బాలఁ డీజనలయన్యాంబు వర్షింపఁగన్॥

౧౮

చ॥ కొలువఁ దలంచితే మనస ! కొల్వము కోరిక డీట శ్రీపతిన్;
దలఁపఁ దలంచితే నెపుడుఁ గాలిమి మీఱఁ దలంపు మాధవున్;
బజకఁ దలంచితే నెలిసి పల్కుము పన్నగశాయిగాధలన్;
పరిసిత నిద్ర, భద్రసుఖవాసమునన్ నిగురింపు హాయిగా॥

౧౯

మ॥ భసనైకాఘోరాపతాపమున కోపన్ లేక యాపన్ను లై
రిపులం బొనవిజేతశృంఖల బలాత్కారింబులం గ్రొంచి, సం
భవనైరాశ్యసుశీతలప్రవినులై భ్రాన్తజిందీరఘ
నస్వగాహం గొనరింత్రు కల్గిసమూహధ్వంసకుల సజ్జనలో॥

౨౦

చ॥ శ్రతుముగక గ్రహాశములు గా పొనరింతురు బంధము క్రికై;
స్వోపచింతనంబు గడ చేయుదు రాంతరకాంతి కల్గిగు
ప్పొబింబింప రమును జేరఁ గదా నది ముస్స చుండ్రు; సం
స్థాని నిర్మలమిందెత్తరేరుల కీయభింబు మోధ్య మే॥

౨౧

లే॥ గీ॥ నిరదములు ముందు ముద్దాడి, బంధుకలును, | జాను లూరులు నాగి విశాలపక్ష
మవల నమ్మకం జేర్చి, నాయంతిరాత్త | హరిముఖాంగోబరుచి నోలలాడుఁ గాత॥

లే॥ గీ॥ హలయపరమానముర పంలాహలమునందు, | పిరుణీవేలాడుడడ నల్లతాఁచునందు,
ధ్వపచనంబును గోలెఱ్ఱాయంబును, | బొసముత మశేవపరమాత్మబుద్ధి నాకు॥ ౨౩

- క॥ జగ మే సర్వము నశ్వర । మగు భంగుర మంతకంటె నంగము ; కట్టా ?
మగుల శ్రమపడెద రచ్చిద । మగుదానికి జను లి డేమియవివేకంబోగి॥ ౨౪
- క॥ దినదినమును వృద్ధ్యులుఖం । ఋణఁ బొచ్చెడునెల్లమానవులఁ గనుఁగొనుచున్
మనము విరమించె దివ్యత్రి । కిని దా విషయములవలనఁ గింది త్రైక॥ ౨౫
- తే॥గీ॥ పాయన రాజ్యలక్ష్మి, కృపాణధార । లక్ష్మి పయిపయిఁ బడసి, భయంకరముగఁ
దల యఱుఁడు దీయసి; సుంత భర్తపథము । దప్ప కుండెడుఁగాఠ దెండ్రులు నాది॥
- క॥ పగవాఁడు నెల్లమీఁదను । బగబగ మండించుఁ గాక పావకు, నపిచేఁ
జెగఁ శోయఁ గాక కాదుము, । తగ వెడలివపలుకు నేఁ బరర లేకంబుక॥ ౨౬
- క॥ తరణిపాయము నాకుం । దొరకద యని యెల పోలియెదర ? జీవుడ ! నీ
స్వరణంబున నెన్నఁడు నులి । దరవంపకుమారునాననము దగుల దాళి?॥ ౨౭
- ఉ॥చూకు నిమేషముక వలకు, మాద్యదవేకపదానమ త్రభృం
శీకలర్పుక్రియారుచిర ఫేలనహృద్యము లైసంపదల్;
కొనువారి నెల్ల నవి గన్నులు గప్పి, రమానునోహర
శ్రీకరపాదయుగ్మసంసేరుమాసేవకు దవృ నేసెడున్॥ ౨౮
- తే॥గీ॥ముగి నెఁ బాయము; వృద్ధ్యులమొగి నె;నకట!యోట లే కిప్పుడానిద్రాజూరిజేసి!
మైనఁ గొద వేసి ? నిదురింపు మాద ముఱచి; । కడ నె యున్నది తల్లిగంగాభవాని॥
- క॥ ధారుణి నిట్టటుఁ బఱచుచు । నారాటంపలుప నేటి కంతఃకరణం
బారూఢుఁ డెపుడు నందకు । మారకపరమద్రుండు మచ్చితమందున్॥ ౩౦
- చ॥ మనస ! ననుకొ, మనోభవవిమర్శనపాదసతోజయగ్గపూ
జవ మతిభక్తి సంతతము సల్పెడువానిని, నాజనంజనిం
బనుపెనుగర్తమంచు నకటా ! పడఁ ద్రోసెద వింతమాత్రచేఁ
దనయవియోగముఖిభితాపము నీకును గాక పోదు నూ; ౩౧
- క॥ మరకతమణిభూభరమా, । తరుణతగం బగుతమాతరువోయనుచుకొ,
బారసిరి శంకను మునికుం । జరు లవలొకించి రామచంద్రుని దౌలక॥ ౩౨
- చ॥ ఇది యమునాతరంగిణి యె ? యెట్లది తోయియయస్వరూప యోఁ
గద; యిది పచ్చితాతకుకొ? కా దది మాధురిఁ గాంచు నెట్లు లం
చెదలను సంగయెలు జనియింపక యుండెడు నేరి కాదియం
దుదితకుతూహలంబునఁ చూచువ్వయ నెమ్మెయిచాయఁ జూచుకొ॥ ౩౩

అ॥ వె॥ పేసుమునకుఁ బాయుమెఱపుఁదీఁగఁను, గూనిఁపాంచునకును బాయుపుష్పలరయె
యల తలంచి, పిదప హనుమానుఁ జెఱిగె వి యాగినగను నిడుకయూరుపులను॥

ఉ॥ సంపద నీచగోహముల; సద్విజాలిండుల లేమిగోల; పు
ణ్యంపుజనుల్ గతాయలు; చిరాయలు పాపులు; నీయనీతి వీ
క్షింప మహాగ్రణోపశిఖిలలు పల్వెడు; నైన నేమి గా
వింపను నిన్ను? దీనుఁడను; విశ్వవిభుండవు నీవు; శంకరా॥

3౬

కృత్యంతమున జగన్నాథునిస్తోత్రార్థము.

మ॥ ఆమరాగారగంబుఁ దొట్టి మలయాహార్యావృతాంభోధిహ
లముదాఁకం గలకాన్యోబ్ధినచఁబల్ ! శంకింప కీ రానతిం
డి; మదన్యం దురుగోస్త నీరసధునీనిస్సీమమాధుర్యధు
ర్యన్ముదూక్తి ప్రభుతాపదానుభవధన్యత్వంబువాఁ డుండునే ?

3౭

ఉ॥ వీనులఁ దా సుధానుయము వేనివచోరస మాని వాణి, చేఁ
బూనినవీణెతిరుచయముం బలికింపఁ దలంప మాను, ద
ద్భానుతపంఽతీశుశ్రుతిసూర్యభాషణ మాంకింప, నె
ఞ్చానిశిరంబు కంపిలడు, వాఁడు ద్విపాత్వశు నెద్దమొద్దగున్

3౮

ఉ॥ లే నెయు వ్రాక్షపండు సుధ స్త్రీయధరాపుత్ర మే కైవ, నె
డైన ముదంబుఁ దార్పనివి యైనను, బండితరాజువాణి యే
మానిపి కీడు మోద మలమంభుఁడు ప్రాణము బొంది నుంజికన్,
లీనుఁగు నిత్యమంబుగను లీనుఁగు పీనుఁగు పీనుఁగే సుమి;॥

3౯

మ॥ కమయం బండి స్రవించువ్రాక్షరసపుంగర్వంబు వాపణ్ సమ
ర్థము లోవాక్కులఁ, గావ్యకల్పన మొనర్చున్ నీకు నే ర్వున్నప
క్షమునన్, కెప్పుడు దాని మాద్యశనమక్షంబందు; లేకున్న జెం
దమునందుండి వెలార్చు బోతు మది, మిత్రా! త్వత్కృతాఘక్రియన్॥

౪౦

ఉ॥ నాకవితామహరి ! వదనమును వాంచకువస్తు, నిన్నుఁ బ
ల్లకి నిరాకరించు నని; కాలను వాఁ డటు లోర్వ లేమి; నీ
కాకథ యేల? కాన్యకమలాంతరసీధుధునీమధువ్రతా
నీకముమోములం తెలగె నిత్యము స్మృత్యము నీ వొనర్చువే॥

౪౧

ను॥ పరవాక్యానుసత్తమం దనిశముక్త వాచయముల్ పండితుల్;

ధరణీశుల్ కమలావిలాసమదిరాతొంద్రామదాఘ్నితుల్;

స్వరసిదాలసశారయోపిదధరస్వారస్వధిక్కారి మ

ద్వరవాణిపరిపాక మేరసిమజిహ్వక్ సల్ప లాస్యం బిలక్?

౪౨

క॥ ద్రాక్షీక్షుక్షీరగుధా । మాక్షికములనిరుపమానమధుమలును, దా

మాక్షిరీః బండిత రాజప । చోక్షరమాధురి కహ! శ్వాహ రోనరించుక్;

౪౩

కా॥ జల్లించెం గడవెళ్ళ కాస్త్రములు; నిష్ఠక్ శల్ప నిర్వక్తయల్;

డిల్లివల్ల భుపాణిపల్లవమునక్ లే బ్రాయ మంచెక్; గడుక్

దుల్లన్ వాసన లియ్యవక్ మధురయందుం గొల్పు గోవిందు; హ

యల్లాకంబుగఁ జేసె బండితసమాహోత్తంకుఁ డన్నింటినిన్ ॥

౪౪

క॥ లంజలకొడుకులు హరియిం । పం జూతురు మామకీనపద్యపుమణు లం

చుం జనియించిన శంకక్ । మంజూషను దీనిఁ జేసినాడంబండీ ॥

౪౫

కా॥ కబ్బం బుల్లదు; సైన నాశురచనోగ్రవాన్రుదంష్ట్రాళి శే

నబ్బబ్బ! కవిరాలతాంగి నెర నేయం బాల; నానాటికిం

బాబ్బంబాటగ గోరసాదు ఏడుకొంచుం బెంచి, యబ్బాలచే

నుబ్బింతుక్ రసికాంతరంగముల; బిట్టారింతు విద్వాంసులక్;

సుబ్బారాయడ; మేఘవేణిసుమనస్సుత్తాదు లస్త్రేత్తుతుల్ ॥

ఇది యాఱువేలవంశాభ్యుద్భుతుండు

ఎ. సు. రాయండాంధ్రమొన

రించినయట్టిది భామినీ

విలాసనిగదితము

తుడికాంతనామ

కవిలాస

మగుక్

హిందూసుందరి.

స్త్రీలకత్యంతోపయుక్తముగు మానవ స్త్రీక

ఇది సుమారీరువడినాలుగుపుటలుగల పుస్తకముగా నెలకొకసారి చందాచారులకు పంపించబడుచుండును.

చందాసం॥మునకుఁబెక్కిరూపాయిమాత్రమే ఇటీవల చదువు నేర్చిన స్త్రీల నేకులీమానవ స్త్రీకకు వ్యాసములనువ్రాయుచుండురు.

ఇందు స్త్రీల కుపయుక్తములగుట నేకాంశములున్న

౧ పతివ్రతాధర్మములు

౨ సంసార స్త్రీలు నేర్చుకొనవలసిన ధర్మములు

౪ దినకృత్యములయందు గమనింపవలసిన నేర్పు

౫ మంచినంటకములుజేయు పద్ధతి

౬ వినసాంపగు క్రొత్తపాటలు

౭ కుట్టుపనులు

౮ చుంటిపిల్లల పెంచురీతి

౯ ధర్మవలసిన ఆలంకారములు

౧౦ నేర్చుకొనవలసిన శుభ్రత

౧౧ తీరికదినములలో చదువుటకనునగుమంచిధర్మలు

౧౨ ఇతరజేశ స్త్రీలవృత్తాంతములు

౧౩ ఇదివరకెన్నడును యెరుగనిక్రొత్తపాటలు.

మున్నగునవి ప్రచురింపబడుచుండును

ఇదివరకు ప్రచురించినపత్రికలు చూచినస్త్రీలు ఆ నేకులయూపత్రికను మిక్కిలిపొగడుచున్నారు.

ఒక్కపత్రిక తెప్పించుకుని చూచినవెనుకయింపలిను గుణములుమీకే తెలియగలవు. దరఖాస్తులు

పత్తిరాజు నీతారామయ్యగారుహిందూసుందరి పత్రికానిపత్రి, ఏలూరు, గోదావరిజిల్లా అని వ్రాయవలెను

ఏతత్కావిశ్కృతగ్రంథములును వానిమూల్యాదులునువివరించుటకై

సూక్తిసమప్రకాశకము (బొకదప్పిస్తాంత సమన్వితనీతిబోధక పద్యగ్రంథము 1802-1			
సంస్కరములఁ ప్రవేశపఱచుటఁ బరసీయమై 1898 వ సంవత్సరమునుండి విదవనఘము (Vith Form)నకుఁ బఠనీయుముగా నిర్ణీయమైనది) కెలఱింపకూలితొ రు 0-10-			
సుగుణప్రదర్శకము (1900వ సంవత్సరమున మొదటి ఛారమునకుఁ			
బఠనీయుముగా నిర్ణీతమైనది	0-1
నందనందనశతకము (విష్ణుభక్తుల కానందకరము)	0-1-1
భగవద్గీర్తనలు (సర్వభక్తహృదయానందకరము)	0-1-
భక్తచింతామణి (స్వస్వంతభక్త హృదయాహ్లాదకరము)	0-5-
జీవసంహారనాటకము (కౌద్రవప్రధానము భారతకథ 1901 వసంవత్సరము			
పట్టపరీక్షకుఁ బఠనీయుము)	0-14-6
విక్రమార్కశ్రీయనాటకము (శృంగార రసప్రధానము)	0-8-1
ప్రబోధచంద్రోదయనాటకము (ఆధ్యాత్మ సిద్ధాంత బోధకము శాంతరస			
ప్రధానము)	0-11
చందకౌశికనాటకము (హాస్యప్రసంగము)	0-8
మల్లికార్జునప్రకరణము(ముద్రింపబడుచున్నది)			
ఆంధ్రమేఘ సందేశము (విప్రబంధశృంగారవర్ణనయ)	0-
సూర్యశతకము (మయూరకవిచిత్రితమునకుఁ కలఱుగు)	0-
గౌరీమీ మహాదల మహిమనుచర్చనము, గౌరీదాశిఘ్నమునా కావ్యహారము			
చాటుప్రబంధము (చెండు చంపకమాలికలు)	0
సతీస్తోత్ర (సామబంధము, కరుణరసము)	0
దైవభక్తినిగూర్చిన యుపన్యాసము	0
సుమనోమనోజ్ఞము ప్రధమభాగము)	0-
,, (ద్వితీయభాగము పేర్పఱచుములు)	0-

పైగ్రంథములు కావలసినవారు రాజమహేంద్రవరమున దొరతనము వారి బోధ, భ్యాస పాఠశాలయందుఁ బ్రధానాంధ్రోపాధ్యాయులగు పద్మాది సుబ్బారాయణు, గారికివారికి తెప్పించుకొనుచున్నవని

